

Küfr və Şirk Əhli ilə Dostluq Etməkdən Xilas Yolları

MÜƏLLİF:

Şeyx Əlləmə

Həməd bin Ətiq Ən Nəcdi

Hicri:1227-1301

Tərcümə edən: Əbu Əbdurrahmən

بسم الله الرحمن الرحيم

MÖVZULAR

Mözvzuların adları: Səhifəsi

Müəllifin həyatı:

O, Əlləmə, Mücahid, Qazi, Şeyx Həməd bin Əli bin Muhəmməd bin Ətiq bin Rəşid bin Həmədədir. Ən çox İbn Ətiq adı ilə məşhurdur. O, öz həyatı və elmində, örnəklər ilə dolu olan Nəcd vilayətində, özündən sonra ibrət alınacaq bir şəxsiyyətdir.

Şeyx hicrətin :1227- ci ilində “Nəcd” vilayətinin “Zuzlfə” adlanan bölgəsində doğulmuşdur. O çox kiçik yaşlarından Quran elimlərini və digər şəri elimləri öyrənməyə başlamışdır.

Şeyx “Nəcd” diyarında yaşayan bir çox dəvət imamlarından elim almışdır.

Bunlardan: Mücəddid Əlləmə Şeyx **Əbdurrahmən bin Həsən bin Muhəmməd bin Əbdülvəhabı** رحمهم الله misal çəkmək olar. Şeyx bu əmanəti (elmi) öyrənmiş, daşımış və özündən sonra “Nəcd” bölgəsindəki bir çox elim adamlarına ötürmüşdür.

Ondan elm alan bəzi Nəcdlilərin isimlərini zikir etməkdə böyük fayda olduğunu düşünürəm. Hətta Şeyxin elm əhlinin yanında hansı məqamda olduğu aydın olsun.

- **Şeyx Əlləmə Abdullah bin Şeyx Əbdüllətif**
- **Şeyx Əlləmə Süleyman bin Səhmən**
- **Şeyx Səəd**
- **Şeyx Əbdüləziz**
- **Şeyx Abdulla**
- **Şeyx Əbdüllətif**
- **Şeyx İshaq**

Və bundan başqa daha bir çox alimləri misal çəkmək olar. Şeyx رحمه الله elm adamlarının içində, batil əhlinə qarşı ən çox mücadilə aparan biri kimi tanınırdı. Şeyx bu risaləni, Osmanlı dövlətinin, Nəcd vilayətinə hücum etdiyi və bu hadisənin böyük fitnələrə səbəb olduğu zamanlarda yazmışdır. Şeyx رحمه الله özünün həddən ziyada comərdliyi, təqvası və ibadətə hərisliyi ilə çox məşhur idi.

Yaxşılığı əmir edər, hər zaman da insanları pisliklərdən çəkindirərdi. Şeyx رحمه الله, heç bir vaxt Allah üçün etdiyi işlərində insanların qinağına və məzəmmətinə fikir verməzdi. Şeyxin yaşadığı dönəmlərdə "Nəcd" vilayəti çox böyük fitnələrə məruz qalmışdır. Bütün bu çətinliklərə baxmayaraq Şeyx رحمه الله insanların içində bu fitnələrə qarşı səbr və cihad edərək, qılıncı, dili və qələmi ilə ən çox mücadilə aparanlardan biri idi. Şeyx bu fitnələr dönəmində **"şəri cihada"** həris olan alimlərdən sayılırdı. Onun, Şeyx Əbdüllətif bin Əbdurrahmən ilə olan yazışmaları, bir çox məsələləri əhatə edən məktubları **"Məcmuətu Rəsəili ən Nəcdiyyə"** adlı kitabda yer almış, çox məşhur risalələrdir.

Şeyxin bir çox faydalı kitabları çox məşhurdur və günümüzə qədər oxunulan kitabların siyahısından düşmür, bunlardan:

1) **"İbtədul Təndid bi İxtisari Şərhi ət Tövhid."**
2) **"Səbilu ən Nəcəti vəl Fəkək min Məvaləti əl Murtəddin və Əhli əl İşrak."**
3) **"Əl Fərqul Mubin beynə Məzhəbi əs Sələfi vəbni Səbiin."**
4) **"Əd Difəi ən Əhli əs Sunnəti vət Tibəi."**
5) **"Ət Təhziri min əs Səfəri ilə bilədi əl Muşrikiin və Vucubu əl Əmri bil Məruf və ən Nəhyi ən əl Munkəri."**
6) **"Məsəili və əl Fətəvə."**

Və bunun kimi bir çox kitabları zikir etmək olar. Şeyxin həyati və dəvəti bütün islam diyarlarında öz bəhrəsini vermişdir. Şeyx Sələf dəvətinə qarşı gələnlərə, gözlərini belə açmağa imkan verməzdi. Onun haqqında Nəcd şairlərinin seyrlərinə də rast gəlmək mümkündür.

Şeyx özündən sonra, on nəfər övlad qoydu. Və lakin Sübhənallah, onların onu da "Nəcd" vilayətinin böyük Alimləri oldular. Onlar, Şeyx Əbdüləzizin əmirliyi dönəmində, qazi olan Şeyx Səəd رحمهم الله , Şeyx Əbdüləziz رحمهم الله , Şeyx Əbdüllətif رحمهم الله , Şeyx Abdullah رحمهم الله , Şeyx İsmayıl رحمهم الله , Şeyx İshaq رحمهم الله , Şeyx Muhəmməd رحمهم الله , Şeyx Əli رحمهم الله , Şeyx Əbdurrahmən və Şeyx Abdullah ikinci رحمهم الله kimi tanınan böyük alimlər və hidayət imamları idilər. Və Şeyxin tələbələrinin içində Onu daha çox sevən və Onun haqqında gözəl şeylər söyləyən Şeyx Süleyman bin Səhməni رحمهم الله da zikir etmək lazımdır.

O belə buyururdu:

O gözlərdən sığınaram, görsün onun mislində bu gün kimisə!
O, hidayətə çağıran günəşdir, ey bəsirət əhli!
O, elmin dənizi, minbərlərin bədirlənmiş ayıdır!
Olsun istər elmində və ya bəsirətində!
Olsun istər kafirlərə düşmənçiliyində!
Olsun istər Rəsula tabeçiliyində! **{1}**

Şeyx hicrətin 1301-ci ilində, 76 yaşında "Əfləc" bölgəsində vəfat etmişdir. Allahdan Şeyxə və onun ailəsinə və Şeyxin risalələrini insanlar arasında öyrənən və öyrədən müvahidlərə Rəhmət və bağışlanma diləyirik!

{1} **Bu böyük bir şeyirin, bir hissəsindən götürülmüş sölərin sadəcə məzmunudur. " Divənun uqudi əl Cəvahiri" kitabından: 393-394 səhifə.**

Müqəddimə

Kitabını qiyamətə qədər ayaqda tutaraq, heç bir naqislik olmadan, Onu Öz quluna nazil edən Allaha həmd olsun. Allah, o kitabdan tutunana, ehtiyac anında kitabına qayıdana, kitabını bir rəhbər və hüccət etmişdir. Allah o kitabda şirk əhli ilə əlaqələrin kəsilməsinin vacib olduğunu əmir edərək, bunu bizlərə bir minhəc və şəriət etmişdir.

Səlat və səlam; Şirkin zülmətlərini, özündə olan tövhid nuru ilə, darmadağın edən Muhəmmədə və həmçinin onun əshabının, əhli beytinin üzərinə olsun. Həqiqətən də onlar, o kəslər idilər ki, küfrün əhli ilə, haqqı bəyan edərək, heç bir şeydən çəkinmədən onlara qarşı cihad etdirdilər. Və sonra:

Mən artıq müşriklər ilə dostluq edilməsini, çox şiddət şəkildə qadağan edərək, öz ətrafımda olan müsəlmanlara, kafirlərə qarşı ədavət aparmalı olduqlarını xatirladaraq, onları bu minhəcə dəvət etmişəm. Daha sonra bu ədavətə dəlalət edən bəzi ayələr ilə yanaşı, az da olsa bəzi elim əhlindən olan mühəqiqlərin sözlərini də yazaraq bəyan etmişəm.

Və mən düşünmürəm ki, quranı oxuyan, onun Allahın kəlamı olduğuna iman edən, Allaha onunla ibadət edərək, qiyama duran kimsə, bu sözləri eşidsin və o dəlillərə tabe olaraq boyun əyməsin! Onun hikmətlərinə, eşitdim və iman etdim deyərək yönəlməsin!

Necə ki bunu Allah öz kitabında buyurur:

اتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

“Rəbbinizdən sizə endirilənə tabe olun. Onu tərk edərək digər övliyaların arxasınca düşməyin. Siz necədə az düşünürsünüz” **Əraf 3**

Digər ayədə isə Allah belə söyləyir:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

“Xeyir! Rəbbinə and olsun ki onlar, aralarında olan münaqişədə səni hakim tutub, sonrada verdiyin hökümlərə qəlblərində bir sıxıntı duymadan, onu tam mənası ilə qəbul etmədikcə iman etmiş olmazlar!” ən Nisə 65

Başqa ayələrdə isə belə buyurur:

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسَى

“Biri-birilərinizə düşmən olaraq oradan enin! Artıq məndən sizə hidayət gəldiyində, kim mənim hidayətimə uyarsa o azmaz və bədbəxt olmaz.

Kim də məni zikr etməkdən üz çevirərsə, heç şübhəsiz onu sıxıntılı bir həyat gözləyir. Qiyamət günü isə biz onu kor olaraq həşr edərik.

O, “ey Rəbbim mını nəyə görə kor olaraq həşr etdin? Axı mən (dünyada ikən) görürdüm.” Deyər.
(Allah) Buyurar: Mənim ayələrim sənə gəldiyində, sən onları unutdun. Bax beləcə bu gün sən də unudulacaqsan!”
Ta Hə 123-126

Və nə zaman ki Allah, onlardan bütün bunları təsdiq etmələrini və bunlara əməl etmələrini vacib etdi, əvvəllərdə olduğu kimi, bəzi cahil və inadkarlar, bunların inkarına başladılar. Belələri özlərini elimə nisbət edərək, onu tələb edənlər olduqlarını iddia edirlər. Bu halda olanlar müxtəlifdirlər.

-Onlardan bir tayfa: Cahil inadkarları və azmışları xeyir üzərində görürlər. Və onlardan razıdırlar. Onlar bu hallarını açıq aydın bəyan etməsələr də, onların zahiri bunun mövcudluğuna dəlalət edir.

-Digər bir tayfa: Bu inadkarlara nifrət hissi bəsləsələr də, onları cahil görürlər. Lakin bütün bunların inkar edilməsini və bu yolun sahiblərinin rədd edilməsi məsələsinə gəldikdə, Allahın onlar (şirk əhlini təkfir və ədavət) haqqında vacib etdiyi bu əmirlərə əməl etmirlər. Bunlar o inadkarların etdiklərini etməsələr də, inadkarlar ilə, (şirk və küfür əhli ilə) onları rədd edənləri (muvahidləri) eyni tutduqlarına görə, bu nifrətlərinin bir faydası olmaz.

Bu səbəbdən Şeyximiz Süleyman bin Əbdürrəhman bin Həsən əli Şeyx رحمهم الله bu cür müxalifləri rədd edərək, çox faydalı bir risalə yazmışdır. Və bu risalə onların sözlərinin batil edilməsi üçün yetərlidir. Bununla da Şeyximiz batil əhlinin sözlərini puç və inkar etmiş imamlardan sayılmışdır. Allah dininə beləcə kömək edir və onu bütün dinlərdən uca edir, baxmayaraq ki kafirlər bunu istəmirlər.

Və mən də inşallah bir çox özlərini islama nisbət edənlərin və hətta özlərini elimə nisbət edənlərin azğınlığa düşmənlərini bəyan edən dəlillərdən istifadə edəcəyəm.

Allahın bu sözü ilə hər şey bəyan olacaq:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبينَاتِ وَالْهُدَى مِن بعْدِ مَا بيّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يلْعَنهُمُ اللَّهُ وَيلْعَنهُمُ اللَّاعِنُونَ

“Endirdiyimiz aydın dəlilləri və kitabda insanlara açıq-aydın göstərdiyimiz hidayət yolunu gizlədənlərin üzərinə: Həm Allah, həm də bütün lənət edicilərin, lənəti olmuşdur.”

Bəqərə 159

Digər ayədə isə Allah belə buyurur:

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ

“Allah özlərinə kitab verildikdən sonra: “onu mütləq insanlara açıqlayacaqsınız, onu insanlardan ört-bastır etməyəcəksiniz deyərək” söz aldı. Onlar isə (daha sonra) bunu qulaq ardı edərək, o sözü, az bir dünya mənfəatinə satdılar. Etdikləri ticarət necə də pisdir!” Əli İmran 187

Kitabda yer alacaq mövzuları çox dəyərli kəlmələr ilə bəyan edəcəyəm.

Bunlar aşağıdakılardır:

-Bu kəlmələrdən:

Müşriklərə və kafirlərə düşmənçilik etmək və onlarla əaqələri kəsərək qirilmağın vacib olması.

-Yenə bu kəlmələrdən:

Bilmək lazımdır ki, elə şeylər var ki onunla əməl edən (və ya etiqad edən və ya sadəcə söyləyən) kişi mürtəd olur.

-Yenə bu kəlmələrdən:

Kişiyə, müşriklərə müvafiq olaraq, onlara itaət etdiyini izhar etməsinin, bu kişiyə üzür olmaması.

-Yenə bu kəlmələrdən:

Dinin izhar olunması məsələsi.

-Yenə bu kəlmələrdən:

Zəifçilik (zəruri halların üzür olması) məsələsinin bəyan edilməsi.

-Yenə bu kəlmələrdən:

Hicrətin vacibliyi və onun davamlı olmasının isbatı.

Və bu yazacağım kitabı:

“Mürtədlər və müşriklər ilə dostluq etməkdən xilas olmağın yolları” deyə isimləndirdim.

Uca Allahda bu kitabı ixlas üzərində bərqərar etməsini və onu oxuyan və ya eşidən hər kəsi onunla, nicatı və ixlası tələb edən qullarından etsməsini istəyirəm!

Birinci Bab: Birinci Fəsil

Fitnələrin zühur etməsi:

Bil ki bütün eyiblərdən münəzzəh və Uca olan Allah, Muhəmmədi ﷺ haqq dinlə və hidayət yolu ilə göndərmişdir. Və Rəsulullah ﷺ da insanlara nazil olan hər bir şeyi bəyan etmişdir. Elə bir xeyir yoxdur ki, Rəsulullah ﷺ o xeyri və ona aparan yolların nələr olduğunu bəyan etməsin. Və həmçinin də elə bir şər olmadı ki, Rəsulullah ﷺonların nələr olduğunu bəyan edərək ona götürən qapıları bağlamasın. Bütün bunlardan daha əzəmətlisi isə Onun ﷺ ümmətinə: ***"Islam qərib gəldi və necə ki qərib gəlmişdir, o cür də qərib olaraq qayıdacaqdır."*** xəbərini verməsidir. Rəsulullah ﷺ bununla yanaşı, fitnələrin baş qaldıracağını və bu fitnələrin ; ***"Zülmət gecənin qaranlığı kimi (gizli) olacağını və kişinin mömin olaraq gecələdiyi halda, kafir kimi sabahlaycağını və eyni gecədə, kafir kimi bilinən birisinin də mömin kimi sabahlayacağını və kişinin dünya mənfəəti səbəbindən, öz dinini satacağını"*** ümmətinə bəyan etmişdir. Rəsulullahın ﷺ bu və bunun mislində olan bir çox dedikləri, artıq baş vermişdir. Və bildirmişdir ki ümməti, kafir olan Türklər ilə vuruşacaq. Onların kiçik gözlü, yastı və xırda burunlu, yuvarlaq üzlü və qabarıq yanaqlı, çəkicə oxşayan sifətlərinin olduğunu bildirmişdir.[1]

----

[1] Bu hədis, İmam Bəğəvinin "Şərh Sünnə" kitabının 15 cild səh.36-37 də yer almaqdadır. Buxari. "Cihad babı" 95-96. Müslim "Fitən babı" 36, "Müsnəd Əhməd" 2cild səh.530.

Bu gün də, Uca Allahın hikmətindən və ədalətindəndir ki "Nəcd" diyarında hənif bir millət, Muhəmmədin ﷺ yoluna dəvət edən kimi, Türklər müsəlmanların üzərinə hücum etdilər.

Lakin müsəlmanlarda baş vermiş bəzi günahlar səbəbindən, bu küfür dövlətinin hökmü altına düşdülər. İslam əhli imtahan olundu. Onların imtahanı, Şeyxulislam İbn Teymiyyənin رحمه الله zamanında baş vermiş, Tatarların hadisəsi ilə çox oxşar oldu. Və hər kəs bilir ki Tatarlar, Türklərin əcdadlarıdır. Bu fitnələr barədə İbn Teymiyyənin رحمه الله bəzi sözlərini zikir etmək istəyirəm:

Rəhiməhullah buyurur: *"Həqiqətən də bu gün müsəlmanların bu fitnəkar və İslam millətindən çıxmış, azğın düşmənləri ilə imtahan olunması, Rəsulullah ﷺ zamanında ki döyüşlərdə, müsəlmanların öz düşmənləri ilə olan hallarına çox bənzəməkdədir. Bununla Allah, öz nəbisini və möminləri imtahan etmişdi. Heç şüpəsiz ki bu hadisələrdə, Allahı çox-çox zikir edən, Allaha və axirət diyarına tələsən kəslər üçün, ta qiyamətə qədər, gözəl bir örnək vardır. Bu barədə Allah, artıq öz ayələrini nazil etmişdir.*

Quran və sünnətdə nazil olan və Muhəmmədin ﷺ dəvətinin əsasını təşkil edən bu naslar, insanların istər ləfzi, itərsə də mənəvi cəhətdən bütün həyatlarını əhatə etməkdədir. Uca Allahın kitabda və sünnətdə verdiyi vədlər, bu ümmətin əvvəlkilərinin başlarına gələnlərin, mütləq sonrakilərin də başlarına gələcəyinə dəlalət edir.

Həqiqətən də Uca Allah, ibrətlərin hasil olması üçün, əvvəlki ümmətlərin hallarını xəbər bizlərə vermişdir. Və bizim halımız ilə onları hallarını bir-birinə bənzədmişdir. Bütün bunlar müqayisə olunsun deyə bu zamandakı möminləri, o zamandaki möminlərə bənzətmişdir. Həmçinin də əvvəlkilərdən olan

münafiq və kafirləri, sonrakilərə oxşadmışdır. Necəki Uca Allah bunu, Yusif və digər peyğəmbərlərin hekayələrindən danışarkən, çox gözəl şəkildə izah edərək buyurur:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

"And olsun ki onların hekayətlərində, ağıl sahibləri üçün bir çox ibrətlər vardır. Bu uydurula bilinəcək bir söz deyildir. Fəqət O, (quran) özündən əvvəlkiləri dəsdiq edici, hər şeyi açıqlayan, möminlər üçün bir rəhmət və hidayət yoludur."
Yusif 111.

Yəni quran və sünnətdə gələn bu hekayətlərdə, bəzi müharibələrdə uydurulmuş hekayələr kim yalanlar yoxdur. Və bunlar tam doğru hekayələrdir. Daha sonra Uca Allah, fironun haqqında buyurur:

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَى

"Allah onu dünya və axirət əzabı ilə cəzalandırdı. Əlbətdəki bütün bunlarda, qorxan kəslər üçün böyük bir ibrət vardır."

Uca Allah, Bəni Nadir və başqaları üçün isə bunları söyləməkdədir:

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِن دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنتُمْ أَن يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمْ حُصُونُهُم مِّنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ

"Kitab Ehlindən inkar edənləri ilk sürgündə öz ölkələrindən çıxaran Odur. Hansı ki siz, onların çıxacaqlarını sanmamışdınız. Onlar da qalalarının onları Allahdan qoruyacaqlarını zənn edirdilər. Fəqət, Allahın əzabı heç, gözləmədikləri bir yerdən, onlara yaxaladı və Allah onların qəlblərinə də bir qorxu saldı: Belə ki evlərini həm öz əlləri ilə, həm də möminlərin əlləri ilə xarabalığa çevirdilər. Ey ağıl sahibləri! Ibrət alın." **Həşr: 2**

Uca Allah bizlərə bu örnəkləri zikir edərək və bizim ümmətin halı ilə, əvvəlkilərin hallarının eyni olacağını bildirir. Sonra bizləri hadisələrdən ibrət almağa çağırır və bir çox ayələrdə buna işarə edərək bildirir ki: "Allahın sünnəti dəyişməz olaraq qalacaqdır".

Necə ki Allah buyurur:

لَّئِن لَّمْ يَنتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا

مَّلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

"And olsun ki, iki üzlülər, qəlblərində xəstəlik olanlar və Mədinədə pis xəbərləri yayanlar, bu hallarından əl çəkməsələr; Səni onların üzərinə salarıq və sonra onlar sənin yanında çox az bir müddət qalarlar. Lənətlənmiş olaraq, harada yaxalansalar öldürülərlər. Allahın bundan öncəkilər üçündə təqdiri belə olub. Sən Allahın sünnətində bir dəyişiklik görə bilmərsən." **Əhzab 60-62**

Digər ayədə isə belə buyurur:

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

“İnkar edənlər sizinlə döyüşə başlasalar belə, sonra onları arxalarını çönüb qaçan görərsən. Sonra isə nə bir dost nə də bir köməkçiləri olmaz. Bu Allahın bundan öncə gəlib keçmiş qövümlər üçün olan təqdiridir. Sən Allahın sünnətində bir dəyişiklik tapa bilməzsən.” Fəth 22-23

Və Allah təala; əvvəlki kafirlər ilə, sonrakıların davranışlarının eyni olacağından xəbər verir. Bu məqamlarda ağıl sahiblərinə qalan isə, keçən ümmətlərdə baş vermiş bu hadisələrdən ibrət alınmasının vacibliyini başa düşməkdir. Və onların halı ilə bizim hallarımız tutuşdurmaqdır.

Bu gün əvvəlki ümmətlərin başlarına gələnlər bizimdə başımıza gəlməkdədir. Tatarlar bütün müsəlman torpaqlarını istismar etmiş, öz şərlərini hər tərəfə yaymış, küfür azı dişlərini göstərmiş, münafiqlər başlarını qaldırmışlar və hərəkətə keçmişlər. Artıq din yox olmaq səviyyəsinə gəlmişdir. Imanın ipi yeyilərək bir ilmədən asılı qalmış, möminlərin yurdu tarimar olmuşdur. Münafiqlər və qəlblərində xəstəlik olanlar, İslamın tamamilə yox olub gedəcəyini zənn edirdilər. Həmçinin də Allahın və onun Rəsulunun ﷺ vədini bir xülya sayaraq, Allahın və onun Rəsulunun ﷺ hizbinin bir daha əbədi olaraq öz əhlinə dönməyəcəklərini düşünərək, bunları qəlblərində zinətə çevirdilər. Allahın vədi haqqında pis zənn etdilər və həlaka düçar olan qovum oldular.

Bu fitnələr həlim bir insanı təşfişlərə salaraq, dürüst olan birisini *isə sanki sərxoş etdi. Ağlı və şuuru yerində* olan birisini, *yuxusuz və yorğunhalına düşən kəslərin hala saldı. Ariflərin və*

qardaşların qəlblərini ziddiyətə saldı. Hətta kişi öz nəfsi ilə məşqul olaraq, bəs mənə kim kömək edəcək deyərək kədərləndi. Allah bu fitnə ilə "Bəsirət" və "Yəqin" əhlini, qəlblərində nifaq, xəstəli və ya imanı zəif olanlardan ayırdı. Beləliklə də Allah bəzi insanlara yüksək dərəcələr və məqamlar ehsan edərkən, digər kəsləri isə küfrə düçar olan və imtahanlara məruz qalan, böyük qiyamət gəlmədən, kiçik qiyaməti yaşayan kəslər etdi.

Həqiqətəndə insanlar bu günlərdə, sanki qiyamət gündə olduqları kimi, xoşbəxtlər və bədbəxtlər deyə iki qismə ayrıldılar. Bu böyük imtahan əsnasında insana sadəcə iman və saleh əməllər fayda verdi. Kişini yaxşı əməli və təqvasından başqa bir şey sabit edə bilmədi. Çünki artıq qəlblərdə gizli olanlar üzə çıxmışdı. Qısası; insanın ən çox möhtac olduğu bu halında ona, bər-bəzəkli sözləri xəyanət etmişdi. İnsanlar itaət etdikləri şeyxlərinə və rəhbərlərinə, onları azdırdıqları üçün alçaltmağa başladılar. Necəki onlar Rəsulun yolu ilə yanaşı digər yollardan tutunmuşdular.

Bu ümmət içərisində Rəsulullahın ﷺ *verdiyi xəbərləri doğrulayan, ona bütün qəlbi ilə iman gətirən fərasət sahibləridə vardı. Bu fitnələrdə "Taifətul Mənsura" dinini zahir etdi. Hansı ki onlara müxalif olanlar və ya onları alçaltmaq istəyənlər, (Rəsulullahın* ﷺ *dediyi kimi) ta qiyamətə qədər onlara zərər verə bilməyəcəklər. Və insanlar bu fitnədə üç qismə böləndülər:*

1) ***Allahın dininə yardım etmək üçün çalışanlar! (müvahidlər)***

2) ***Allahın dinini və ya bu dini ucaldanları (müvahidləri) alçaltmağa çalışanlar!(islam izhar edən münafiqlər)***

3) İslam millətindən çixanlar (mürtəd olanlar)

İnsanlar bu fitnədən "satılmış alçaqlar olaraq", "Üzür gətirənlər" , "Allah üçün qürürlananlar"olaraq bir neçə qrupa ayrılaraq üzə çıxdılar. Allah bu imtahanla insanları mizana və qisimlərə ayırdı. Necə ki bunu, bu ayədə buyurur:

لِّيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِن شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا

"Bu səbəblə də Allah sadiqləri, doğruluqlarına görə mükafatlandıracaqdır, münafiqləri də istəyərsə əzab edər və yaxud (tövbə etsələr) tövbələrini qəbul edər. Şüpəsiz ki Allah çox mərhəmətli və bağışlayandır." *Əhzab 24*

Şeyxulislamın رحمهم الله kəlamının sonu[1]...

Mən isə deyirəm ki, Şeyxulislamın zikir etdiyi imtahan və fitnələrı, artıq bizdə müşahidə edirik. Hətta bizim dövrümüzdə baş verənləri, daha ağır fitnələr hesab etmək olar. Və bu fitnələr səbəbdən də insanlar üç qismə ayrılmışlar.

Birinci qışım:

Islam dinə yardım edənlər. Və malik olduğu bütün gücünü ortaya qoyaraq buna can atanlar. Onların sayıları az olsa da, Allah nəzdində əcir çox böyükdür.

---

[1] **Məcmuu Fətava İbn Teymiyyə 28 cild Səh. 425-429**

İkinci qisim:

Müsəlmanları alçaldaraq, onlara kömək göstərməyərək, onları tərk edənlər.

Üçüncü qisim:

Müsəlmanların əleyhinə, şirk əhlinə kömək və nəsihətlər edərək, İslam şəriətindən çıxanlar.

Şeyx Tabarani رحمهم الله, İbn Abbasdan, O da Rəsulullahdan ﷺ rəvayət edərək buyurur:

"Kim, bir batıl əhlinə, haqqı yox etmək üçün kömək edərsə, Allah və Rəsulu ﷺondan öz zimmətini çəkmişdir." [2]

---

[2] Şeyx Nəsrəddin Albani رحمهم الله "Əhədisu əs Səhih": 1020

Birinci Bab: İkinci Fəsil: Sirk və küfr əhlinə qarşı ədavət aparmaq şəriətin məqsədidir.

Küfr və Şirk əhlinə qarşı ədavət və düşmənçiliyin aparılmasına gəldikdə isə, bu məsələnin şəriətin məqsədi olduğunu bilməlisən.

Bil ki! Bütün nöqsanlardan münəzzəh olan Allah, bunu ən vacib məsələlərdən etmiş və bunun vacibliyinin üzərində qətiyyətlə durmuşdur. Müşrik və kafirlər ilə dostluq etməyi haram etmiş, bu məsələdə çox şiddətli hökümlər qoymuşdur. Hətta Allahın kitabına nəzər salsan, tövhid və şirkdən sonra, bundan daha aydın dəlillər ilə bəyan edilmiş və daha çoxsaylı, bir hökm tapa bilməzsən!

Uca Allah buyurur:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

"Onlara: "Yer üzərində fitnə, fəsad törətməyin!" deyildiyi zaman: "Biz sadəcə islah edənlərik" deyərlər." Bəqərə: 11

Indi isə bu ayə barədə bəzi təfsirlərin sözlərinə nəzər salaq:

İbn Cərir (ƏtTabari) رحمهم الله bu ayənin təfsirində buyurur:

"Münafiqlər; günahlarının səbəbi ilə yer üzündə fitnə-fəsad törədirlər. Onlar Allahın onlara vacib və haram etdiyi şeylərə məhəl qoymazlar və Allahın dinində şübhələrə düşərlər. Halbuki Uca Allah öz dinində, yəqinliyi tələb edir. Bunların işləri sadəcə; möminləri yalançı saymaq, heç vaxt möminlərdə müşahidə olmayan sifətləri onlara yapışdıraraq, onları gözdən

salmağa çalışmaqdır. Bu fəsadçılar, Allahı və onun Rəsulunu ﷺ kitabını yalan sayanlara isə kömək edərək, imkan tapan kimi Allahın dostlarına qarşı hərəkətə başlayarlar."

Şeyxin رحمهم الله kəlamının sonu. [1]...

İbn Kəsir رحمهم الله isə sözü gedən ayə barədə bunları deyir:

"Bu söylənənlər çox gözəl kəlmələrdir. Həqiqətən də yer üzərində fitnə-fəsad törətmək, məhz möminlərin, kafirlər ilə dostluq etmələridir.

Necə ki bu barədə Uca Allah buyurur:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بعْضٍ إِلَّا تفْعَلُوهُ تَكُن فِتنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِير

"Həqiqətəndə kafirlər biri-birilərinin dostudurlar. Əgər siz bunu (onlar ilə dostluq) etsəniz, yer üzərində böyük bir fitnə baş verər." Ənfal 73

Uca Allah bu ayədən açıq aydın kafirlər ilə möminlər arasında dostluğun, qəti olaraq kəsilməsini əmr etmişdir. Necəki başqa bir ayə buna açıq şəkildə dəlildir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا اللَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا

***"Ey iman edənlər, möminləri qoyub, kafirləri özünüzə dost tutmayın! Yoxsa (bunu edərək) Allaha, öz əleyhinizə bir dəlil mi vermək istəyirsiniz?"* Nisə 144**

---

[1]Tabarinin təfsiri. Məhmud Muhəmməd Şəkirin təhqiqi ilə 1cild 289 səh.

Və məhz bu səbəbdən də Allaha bu ayədə buyurur:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

"Onlara: "Yer üzərində fitnə, fəsad törətməyin!" deyildiyi zaman: "Biz sadəcə islah edənlərik" deyərlər." Bəqərə: 11

Yəni: "Biz hər iki firqənin arasına girərək, kafirlər ilə möminlərin arasında duraraq, onların aralarını düzəldirik edirik. (məsələn: Dinlər arası dialoq)*"*

Uca Allah belələri haqqında buyurur:

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ

"Əsil fəsad törədənlər, məhz onların özləridir. Lakin bunu anlamazlar."Bəqərə 12

Yəni: Sizin zənn etdiyiniz və həyata keçirdiyiniz o islah, əsil fəsadın özüdür. Lakin cahilliyiniz ucbatından bunun fəsad olduğunu anlamırsınız. [1] **İbn Kəsirin kəlamının sonu......**

Allaha and olsun ki, bütün bu söylənənlərin hamısını, bu gün müşahidə eirik və bu kəlimələrin əhlini də görməkdəyik. Onlara sizi bu şər və fəsad əhli ilə oturmağa məcbur edən nədir deyildiyində?

-*"Biz bunları, öz halımızı və dünya işlərimizi düzəltmək, dinimizi onların əli əldə etmək və onların yanında bir mövqey sahibi olmağımız üçün edirik."*

---

[1] **İbn Kəsirin təfsiri. Səmi bin Muhəmməd Əssələmənin təhqiqi ilə. 1cild 181 səh.**

Onlardan bəzilərini isə, O kafirlər ilə yaxılıq edən və onlarla əlaqələr quran, onlar ilə oturub duran, onlardan özlərinə dostlar edən, onlardan razılıq edən görərsən. Bunun səbəbini onlardan soruşduqda isə, öz dilləri ilə:

نَخْشَى أَن تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ

"Başımıza (onlar tərəfindən) bir pisliyin gəlməsindən qorxuruq." **Maidə 52** deyərlər.

Allahın məhz beləsləri üçün hökmü budur:

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ

"Əsil fəsad törədənlər, məhz onların özləridir. Lakin bunu anlamazlar."Bəqərə 12

Daha sonra Allah digər ayələrdə belələrinə xitab edərək buyurur:

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِن كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ وَإِن كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

مُّذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فلَن تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا

"Münafiqləri alçaldıcı və ağrıdıcı bir əzabla müjdələ! O kəslər ki, möminləri qoyub kafirləri özlərinə dost tuturlar. Yoxsa onlar, o kafirlərin yanında izzət mi axtarırlar. Onlar bilsinlər ki, izzət bütünlüklə Allaha aitdir.

Sizləri izləyib güdənlər, əgər sizə Allahdan bir zəfər gələrsə: "Biz də sizinlə bərabər deyilmiydik?" deyərlər. (Yox əksinə) Kafirlərin bir nəsibi olarsa: "Sizi məğlub edib (döyüşdə sizi öldürmələrinə mane olub) möminlərdən qorumadıqmı?" deyərlər. Bilinki Allah qiyamət günü aranızda höküm edəcəkdir və Allah kafirlərə, möminləri üstəliyəcək bir yolu, heç vaxt nəsib etməz.

Şüpəsiz ki münafiqlər, Allaha hiylə işlədməyə səy göstərərlər, Allah da bu hiylələrini onlara döndərər. Ele ki onlar namaza qalxarlar, bunu təmbəlliklə edərlər. Özlərini insanlara göstərər və Allahı çox az zikir edərlər. Onlar (bu iki qrupun) arasında dolaşıb dayanarlar. Nə bunlardan (möminlərdən), nə də onlardandırlar (kafirlərdən). Sən Allahın azdırdığı kəslərə, heç bir nicat yolu tapıla bilməzsən.

"Ey iman edənlər, möminləri qoyub, kafirləri özünüzə dost tutmayın! Yoxsa (bunu edərək) Allaha, öz əleyhinizə bir dəlil mi vermək istəyirsiniz?" **Nisə 138-144 qədər.**

İbn Kəsir رحمهم الله bu ayələr barədə buyurur:

“Sonra Allah onları, möminləri qoyub kafirləri özlərinə dost tutanlar kimi vəsf etmişdir. O baxımdan ki onlar, kafirlər ilə həqiqi mənada bir yerdədirlər. Beləki onlar, kafirlər ilə xəlvətlərə çəkilərək, onlara deyərlər; “Həqiqətən də biz sizlər ilə bərabərik. Biz onlar ilə sadəcə istehza edirik. Yəni islamı izhar etməyimiz və müsəlmanlar ilə oturub durmağımız hamısı istehzadan başqa bir şey deyildir.

Uca Allah bütün bu söylənilən və tutulan yolları inkar edərək buyurur:

أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ

“(Munafiqlər) Onların (kafirlərin) yanında İzzəti (qüvvət, şərəf, vəzifə) mi, axtarırlar?” **Nisa 139**

Və sonra izzətin bütünlüklə Allaha məxsus olduğunu, heç bir şəriki olmayan Allah özü bizə xəbər verir:

مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا

“Hər kim izzəti istəyərsə, bilsin ki izzət bütünlüklə Allaha məxsusdur.” **Fatir 10**

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

“Halbuki izzət yalnız Allaha, onun Rəsuluna və möminlərə aitdir. Lakin munafiqlər bunu bilməzlər.” **Munafiqun 8**

Butun bunlardan məqsəd: Allahdan qeyrisindən izzət tələb etməyin mümkünsüz olmasını bildirməkdir. Və bu izzət yalnız

Uca Allaha, onun ilahlığını vəsilə tutaraq ibadət etməklə və onun mömin qullarının arasında yer almaqla qazanmağın mümkünlüyünü bizlərə çatdırmaqdır. Çünki məhz o kəslərə, həm dünya, həm də axirət həyatında yardım olunur.

İbn Kəsirin kəlamının sonu [1] .....

Mən isə deyirəm: Əgər kafirləri dost tutmaq münafiqlərin əməllərindən sayılırsa, bu sadalananlar, bu əməlin haram olması və ondan çəkinməyin vacib olması üçün, yetərincə tutarlı dəlildir.

Uca Allah buyurur:

لَّا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ

“Möminlər, iman edənləri qoyub, kafirləri özlərinə dost tutmasınlar. Kim bunu edərsə Allahdan (nəzdinə) ona heç bir şey yoxdur.” Əli İmran 28

Allah bu ayələrdə möminlərə, kafirləri özlərinə dost tutmağı qadağan etdərək buyurur:

“Sizlərdən kim bunu edərsə” Yəni; kim kafirlər ilə dostluq edərsə ***“Allahdan (nəzdinə) ona heç bir şey yoxdur.”*** Yəni; artıq Allah ondan, O da Allahdan bəridir. (üz döndərmişdir) Və bu şiddətli bir hədələmə və qətiyyətli bir əzabın bəyan olunmasıdır.

---

[1] **“İbn Kəsir təfsiri”: 2 cild 435 səh.**

Bütün bunlar Tövhidin və İslamın qorunması üçündür.

Uca Allah buyurur:

تَرَى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَن سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ

“Sən onlardan çoxunun, kafirlər ilə dostluq etdiklərini görərsən. Nəfislərinin onlar üçün hazırladığı şey necə də pisdir. Allah qəzəbi onlarin üzərindədir və onlar heç bir zaman bitməyən bir əzab içərisindədirlər. Əgər onlar Alaha, Onun Rəsuluna və Ona nazil olana iman etsəydilər, onları (kafirləri) özlərinə dost tutmazdılar. Lakin onların çoxu fasiqlərdir.”
Maidə 80-81

Şeyxul islam İbn Teymiyyə رحمهم الله buyurur:

“Uca Allah, Özünə və Rəsula ﷺ nazıl olana iman etməyin şərtini: Kafirlər ilə dostluq edilməməsinə bağlayır. Kafirlər ilə dostluq etməyi isə, imansızlıq adlandırmıdır. Çünki imanın varlığı, onun tələblərindən asılıdır. Tələblər (şərtlər) yoxdursa, bu imanın da olmamasına dəilidir. **Şeyxulislamın kəlamının sonu** ..

Mən isə deyirəm:

“ Uca Allah kafirlər ilə dostluq edən şəxsin; Onun qəzabina düçar olacağını və həmçinin də əbədi olaraq əzab içərisində qalacağını bildirmişdir. Və kafirlərlə dostluq etməyin, yalnız imanı olmayan bir insanda hasil olacağını, bizlərə xəbər vermişdir. Halbuki Allaha, kitablara və Rəsullara ﷺ iman

edənlər, kafirlərlə əsla dostluq etməzlər. Əksinə onlara qarşı daima ədavət və düşmənçilik edərlər. Necəki bunu Uca Allah, İbrahim ﷺ və onunla olan rəsulların dini olduğunu bizlərə bildirmişdir. Və inşallah bütün bunların bəyan olmasına çalışacağıq.

Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بعْضٍ وَمَن يتوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

فترَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يقُولُونَ نَخْشَى أَن تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فعَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا أَسَرُّوا فِي أَنفُسِهِمْ نَادِمِينَ

“Ey iman edənlər! Yəyudi və xristianları özünüzə dost tutmayın! Onlar biri birilərinin dostudurlar. Sizlərdən hər kim onları dost edərsə, o da onlardandır. Həqiqətən də Allah, zalim bir qövmü hidayətə yönəltməz. Qəlblərində xəstəlik olanlar: “Onalrdan bizə bir zərər gəlməsindən qorxuruq deyərək” kafilərə tərəf meyl etdiklərini görərsən. Bəs Allah bir fəth və ya Öz nəzdindən bir əmir nazil eədrsə, qəlblərindəki gizlədiklərinə görə peşman olsalar nə edəcəklər? **Maidə 51-52**

Uca Allah möminlərə, yəhudi və xristianlar ilə dotluq etməyi qadağan edərək, onlar ilə dostluq edən kəsin onlardan biri olduğunu bildirmişdir. Yəni: Bir yəhudi ilə dostluq edən, yəhudi və bir xristian ilə dostluq edən kəs, də xristian hesab edilir.

İbn Əbi Hatim, Muhəmməd bin Sirindən O da, Abdullah bin Utbənin belə dediyini rəvayət edir:

“Sizlərdən birniz, heç özüdə bilmədən etmədən; Yəhudi və ya xristian olmaqdan qorxsun!”

Biz Onun bu ayəni qəst etdiyini anladıq:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بعْضٍ وَمَن يتوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“Ey iman edənlər! Yəyudi və xristianları özünüzə dost tutmayın! Onlar biri birilərinin dostudurlar. Sizlərdən hər kim onları dost edərsə, o da onlardandır.Həqiqətən də Allah, zalim bir qövmü hidayətə yönəltməz. **Maidə 51[1]**

Həmçinin də istər Türk olsun, (istər əcəmi və ya Ərəb olsun). Hər kim kafirləri özünə dost tutarsa kafir, müşrikləri dost tutarsa müşrik olmuşdur. İstər bunlar Əhli kitabdan olsun və ya olmasın. Bunun fərqi yoxdur.

Sonra Uca Allah, qəlblərində xəstəlik olanların: Yəni dində şəkkə və ya şüpəyə düşənlarin bu sözləri ilə küfrə düşmələrini bizlərə xəbər verir: ***“Onalrdan bizə bir zərər gəlməsindən qorxuruq . ”*** -Yəni: Onlara kafirlərlə dostluq etmələrinin küfür olduğunu bildirən kimi: *“Onların dövlətlərinin gələcəkdə bizim üzərimizə hücum edərək malımızı almalarından və bizləri diyarlarımızdan çıxartmalarından qorxuruq”* deyirlər.

Məhz bu da onların Allah haqqında (Allah möminləri qorumayacaq deyə) pis zənn etmələrinin nəticəsindəndir.

---

[1] **Təfsir İbn Kəsir 3 cild. 132-ci səh.**

Necəki Allah buyurur:

الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Allah haqqında pis zəndə olanalrın, etdikləri zənləri öz başlarına gəlsin! Allahın qəzəbi və lənəti, onların üzərinə olsun! Onlar üçün hazırlanan yer cəhənnəmdir. Ora necə də pis məkandıq! **Fəth 6**

Bu və bunun kimi səbəblərdən, Allah onlar haqqında buyurur:

فَعَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا أَسَرُّوا فِي أَنفُسِهِمْ نَادِمِينَ

"Bəs Allah bir fəth və ya Öz nəzdindən bir əmir nazil eədrsə, qəlblərindəki gizlədiklərinə görə peşman olsalar nə eədcəklər?" Maidə 51

Ayədəki (عَسَى) kəlməsinin mənası: Yəni ***" Allah tərəfindən fəthin gəlməsi, vacib olar deməkdir"*** Bizlərə bu fəthi nəsib edərək, zənləri pis olanları rəzil edən Allaha həmd olsun!!!

Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ

"Ey iman edənlər, sizdən əvvəl kitab verilənlərdən, dininizə istehza və onu, oyun oyuncaq hesab edən kafirləri dost tutmayın! Əgər möminsinizsə, Allahdan qorxun." **Maidə 57**

Allahu təalə bu ayədə, əhli kitabla və digər kafirlərlə dostluq etməyi qadağan edərək, onlar ilə dostluq edən kəsin, imansız olduğunu bəyan etmişdir.

Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

قُلْ إِن كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

“Ey iman edənlər, küfrü imandan daha çox sevənləri, atalarınız və qardaşlarınız belə olsalar, əsla dost tutmayın! Sizlərdən kim belə edərsə, əsil zalimlər elə onlardır.

Deki; Əgər atalarınız, oğullarınız, qardaşlarınız, zövcələriniz, yaxın qohumlarınız, qazandığınız mallar, iflasa uğramasından qorxduğunuz ticarəyiniz, bəyəndiyiniz evləriniz, sizə Allahdan, Onun Rəsulundan və Allah yolunda cihad etməkdən daha mı xoşdur? O zaman Allahın əmri gələnə qədər gözləyin! Allah fasiq bir qövmü heç vaxt hidayətə yönəltməz”. **Tövbə 23-23**

Bax gör Allah sənə rəhm etsin! Uca Allah, möminə ən yaxın olan iki nəfəri, Atası və qardaşını, dinləri iman (tövhid) üzərində olmadığına görə, onlar ilə dostluq etməyi necə qadağan edir!

Atası və qardaşı kafir olduqları üçün, onları dost edən zalim olar. Yaxşı bəs bir mömin, həm atasının və həm də öz düşmənini dost tutarsa necə? O kəs zalim olmazmı? Bəli! Allaha and olsun ki O, zalimlərin zalimi olar.

Sonra Allah ayədə keçən bu səggiz səbəbin üzür olmadığını bildirir. Bunlar:

1) **Atalarınız,**
2) **Oğullarınız,**
3) **Qardaşlarınız,**
4) **Zövcələriniz,**
5) **Yaxın qohumlarınız,**
6) **Qazandığınız mallar,**
7) **İflasa uğramasından qorxduğunuz ticarəyiniz,**
8) **Bəyəndiyiniz evləriniz.**

Artıq Uca Allah, məxluqatına bu səggiz qapıdan girmələrini qadağan edərək, bunlara heç bir üzür yeri qoymamışdır. Bunun səbəbi belə izah edilir: Bil ki, müşriklər ilə dostluq edən elə bir kəs yoxdur ki, bu səggiz üzürlə və ya bunlardan birini bu əməlinə üzür gətirməsin! Və artıq bunun üzür olmadığı ayələr ilə bəyan oldu.

-Əgər şübhə əhli: *“Bir çox müfəssirlər, bu ayələrin cihad haqqında nazil olduğunu söyləmişlər.”* -Deyərək şübhə gətirsələr:

-Buna cavabımız iki yöndən olacaq:

1) **Biz deyirik: Əgər bu səggiz səbəb, əsil hökmü *“fərzul kifayə” “hökmü hər kəsə vacib olmayan”* cihadı tərk etməkdə üzür deyilsə, müşriklər ilə ədavət və düşmənçilik kimi dinin əsli olan şeylərdə, bu məsələ necə üçür ola bilər?**
2) **Biz deyirik: Bu ayələr özü özlüyündə bizim zikir etdiyimiz məsələyə dəlalət edir. Bunun cihada aid olmasına gəldikdə isə bu da danılmaz bir faktdır və bunun cihada aid olması bizim söylədiklərimizə, əsla müxalif deyildir. Necə ki bunu Allah buyurur:**

أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ

“Sizə Allah, Onun Rəsulundan və Allah yolunda cihad etməkdən daha mı xoşdur?”

Cihada olan məhəbbət bu səggiz üzrün olmamasına dəlalət etdiyi kimi, Allaha və onun Rəsuluna ﷺ olan məhəbbətin təsiri də, bu səggiz üzrü tərk edərək, müşriklərə olan ədavəti və onlar ilə olan əlaqələri kəsməyi vacib edir.

Şübhəsiz ki, bunları müvəffəq edən yalnız Allahdır.

Ağlı səlim insanın təsirlənməsi üçün, bu zikir olunanların yarısı belə kifayət edərdi. Lakin <u>təsübkeşlik</u> səbəbindən, Alahın gözünü kor etdiyi adama, nə etsən də xeyri olmaz. Necə ki bunu, Uca Allah buyurur:

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

“Üzərlərinə Rəbbinin sözü (əzabı) haqq olan kimsələrə, bütün ayələri zikir etsən belə, o əzabı açıq aydın görmədikcə, iman etməzlər!” **Yunuz 96-97**

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّن وَلَايَتِهِم مِّن شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُن فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

“İman gətirən, lakin hicrət etməyənlərə gəldikdə isə, onlar hicrət etməyincə, siz onları himayə etməyə borclu deyilsiniz.

Kafirlər də bir-birinin dostlarıdır (köməkçiləridir). Əgər siz bunları (yuxarıda sizə buyurulanları) etməsəniz, yer üzündə böyük bir fitnə-fəsad olar (islam zəifləyər, küfr isə artıb qüvvətlənər).” **Əfal72-73**

Uca Allah bu ayələrdə; Kafirlərin biri-birilərinin dostu olduqlarını və Müsəlmanlardan da uzaq olduqlarını bildirir. Əgər müsəlmanlar bir yerə toplaşıb biri-birilərinin dostu olmazlarsa, yer üzərində böyük bir fitnə və fəsadın meydana gələcəyini xəbər verir!

Həmçinin də bildirir ki; Kafirlərlə qostluq etməyin nəticəsi insanın:

- Öz dinində fitnəyə düşməsinə,
- vacibləri tərk etməsinə,
- haramlar girməsinə,
- İslam dinindən çıxmasına,
- dinində, bədənində və malında böyük fəsada düşməsinə səbəb olar!

Demək ki, fəsadçıların: *“həqiqətən də şirk əhli ilə dostluq, (Dünyaya) sülh və əminamanlıq gətirər”* kimi sözlərin necədə mənasız bir söz olduğunu bilmiş olduq.

Allah kafirlər haqqında buyurur:

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً ۖ فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ ۖ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

“Onlar özləri küfr etdikləri kimi, sizin də küfr edib (onlarla) eyni olmanızı istəyərlər. Onlar (iman edənlər)Allah yolunda hicrət etməyincə onlardan (özünüzə) dost tutmayın. Əgər üz çevirsələr, onları harada görsəniz, tutub öldürün. Onlardan nə bir dost, nə də bir köməkçi tutun.” **Nisa89**

Və Rəbbimiz bizə xəbər verir ki: “Kafirlər bizimdə, özləri kimi kafir olmalarını istəyərlər. Sonra o müşriklər, İislama girib, Allah yolunda hicrət etməyənə qədər, İman əhlinin, həmin müşriklər ilə dostuq eməlırini qarağan edir.

Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ ۙ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي ۚ تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

“Ey iman gətirənlər! Nə mənim düşmənimi, nə də özünüzün düşmənini dost (vəli) tutmayın! Onlar (kafirlər) sizə gələn haqqı inkar etdikləri halda, siz onlarla dostluq edirsiniz (mehribanlıq göstərirsiniz). Siz Rəbbiniz olan Allaha iman gətirdiyiniz üçün onlar Peyğəmbəri və sizi (Məkkədən) çıxardırdılar. Əgər siz Mənim yolumda və Mənim rizamı qazanmaq uğrunda cihada çıxmısınızsa (Mənim düşmənlərimi dost tutmayın). Siz onlarla gizlində dostluq edirsiniz (dostluq üzündən onlara sirr verirsiniz). Mən sizin gizli saxladığınız və aşkar etdiyiniz hər şeyi bilirəm. Sizdən kim bunu etsə (kafirlərlə dostluq edərsə), o, şübhəsiz ki, haqq yoldan azmışdır!”

إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ

“Əgər onlar (müşriklər) sizi ələ keçirsələr (sizə qələbə çalsalar), sizə düşmən olar, sizə pisliklə əl və dil uzadar, sizin kafir olmanızı istəyərlər.”

لَنْ تنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ ۚ يوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بينَكُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Nə (xətirləri üçün, Allaha və Peyğəmbərinə xəyanət etdiyiniz Məkkədə qalan) qohum-əqrəbanız, nə də oğul-uşağınız sizə bir fayda verməyəcəkdir. Allah qiyamət günü sizi bir-birinizdən ayıracaqdır. Allah nə etdiklərinizi görəndir!"

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بيننا وَبينَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۖ ربنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِير

"And olsun ki, İbrahim və onunla birlikdə olanlarda sizin üçün gözəl bir örnək vardırdir. O zaman ki onlar öz qövmünə belə demişdilər: "Heç şübhəsiz biz sizdən və sizin Allahdan başqa ibadət etdiklərinizdən uzağıq." Biz sizi inkar (kafir hesab edirik)edirik. Siz bir olan Allaha iman (Onu öz ibadətlərinizdə təkləşdirmədikcə) gətirməyincə bizimlə sizin aranızda həmişə ədavət və nifrət olacaqdır!" Ancaq İbrahim öz atasına:"Mən (öz Rəbbimdən) mütləq sənin bağışlanmağını diləyəcəm. Mən heç vəchlə səni Allahdan (Allahın əzabından) qurtara bilmərəm (mənim bacardığım yalnız budur)!" deməsi istisnadır (bunda sizin üçün örnək yoxdur). (Onlar həmçinin belə demişdilər:) "Ey Rəbbimiz! Biz ancaq Sənə təvəkkül etdik, tövbə edib ancaq Sənə tərəf qayıtdıq. Axır dönüş də ancaq Sənin hüzurunadır."

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا ۖ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Ey Rəbbimiz! Bizi kafirlər üçün sınaq vasitəsi etmə! (Bizi kafirlərin əli ilə sınağa çəkmə, onları bizim üstümüzdə hakim

etmə!) Bizi bağışla. Ey Rəbbimiz! Həqiqətən, Sən yenilməz qüvvət sahibi, hikmət sahibisən!"

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

" (Ey möminlər!) And olsun ki, onlarda, Allaha və axirət gününə ümid bəsləyənlər üçün gözəl örnəkdir. Kim (kafirlərlə dostluq edib Allahın buyurduğundan) üz döndərsə (bunun zərəri ancaq onun özünə olar). Allah (heç nəyə) möhtac deyildir; O, tərifə (şükrə) layiqdir!"

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً ۚ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"(Ey möminlər!) Ola bilsin ki, Allah sizinlə düşmənçilik etdiyiniz kimsələr arasında (onları islam dininə gətirməklə) dostluq (məhəbbət) yaratsın. Allah (hər şeyə) qadirdir. Allah bağışlayandır, rəhm edəndir!"

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

"Allah din yolunda sizinlə vuruşmayan və sizi yurdunuzdan çıxartmayan kimsələrə yaxşılıq etməyi və onlarla ədalətlə rəftar etməyi sizə qadağan etməz. Allah ədalətli olanları sevər!"

إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

"Allah sizə ancaq sizinlə din yolunda vuruşan, sizi yurdunuzdan çıxardan və çıxartmağa kömək edən kimsələrlə

dostluq etmənizi qadağan edər. Onlarla dostluq edənlər əsl zalımlardır!” **Mümtəhinə 1-9ayələr.**

Bu ayələrin bir səhabə haqqında nazil olması mütavatir hədislərlə artıq sabit olmuşdur.

Beləki, səhabələrdən bir nəfər (Hətib bin Əbu Balta رضي الله عنه), Məkkə fəth olan ili, müsəlmanların Məkkəyə hücuma hazırlaşmaları barəsində, müşriklərə bir məktub yazdı. O bu məktubu, müşriklərə çatdırması üçün bir qadına verdi.

Bu xəbər Rəsulullaha ﷺ (vəhyi vasitəsi ilə) bəyan olan kimi, Əli ibn Əbu Talibi رضي الله عنه o qadının ardınca göndərdi. Məktubu Rəsulullaha gətirildiyində, Səhabə üzür gətirərək buyurdu:

- Ya Rəsulullah! Allaha and olsun ki mən bu əməli dinimdə şəkkə düşdüyüm və yaxud kufrun islam üzərində qalib gəlməsi üçün etməmişəm. Sənin bütün əshabının Məkkədə bir kəfili var. Mənimdə Məkkədə onların içində, ailəm üçün bir kəfilim olsun deyə, belə etdim !

Bu sözləri Ondan eşidən bəzi səhabələr, onu öldürmək üçün Rəsulullahdan ﷺ izin istədilər.

- Rəsulullah ﷺ: “Məgər siz Allahın **“Bədir əhli”** üçün: ***“Nə itəyirsiniz edin, artıq mən sizi bağışladım”*** dediyini bilmirsinizmi? [1]

Əgər bu səhabə Bədir döyüşündə işdirak etməsəydi, bu məktubuna görə onu öldürərdilər.

---

[1] **Buxari “Cihad” babı: 141 . “Məğazi” babı: 46. Tefsir Surə: 60səh. Müslim “Fədailus Səhabə”: 161səh. Əbu Davud “Cihad” babı: 98 . Tirmizi Təfsir Sure: 60 Ahməd Müsnəd:1cild 79 səh.**

Bu ayələrin həm özündə və həm də onların nazil olma səbəblərində, müşriklərlə əlaqələrin kəsilməsi və onlarla ədavətin aparılması və s. məsələlər barədə çox tutarlı dəlillər vardır.

Uca Allah, həm özünün və həm də bizim düşmənlərimiz ilə dostuq etməyi, bizlərə qadağan etmişdir. Bu əmir açıq-aydın onlara qarşı düşmənçiliyə bir çağrışdır.

Həqiqətən də sənin Rəbbinə qarşı aparılan düşmənçilik, səni o düşmənlərə qarşı düşmənçilik etməyə səsləməli və yönəltməlidir!

Məsəl çəkənlərin ən doğrusu heç şüpəsiz Allahdir: Lakin bu deyilənlərə aid bizdə, bir misal verək: Təsənfür et ki, sənin insanlardan olan bir ağan var. Və ağan da səni hər bir dünyəvi çətinliklərdən goruyur və sənin sıxıntılarını aradan qaldırır. Lakin O ağanın, bəzi düşmənləri vardır və sən də onlarla dostluq edirsən. Sənə yaraşarmı ki, ağanın düşmənlərini özünə dost tutasan?

Hətta O, sənin bu dostluğuna qadağa qoymasa belə, Onun düşmənləri ilə dostluq etməyi, ağanın sənə etdiyi bu yaxşılıqlardan sonra necə təsənfür etmək olar ki?

- **Bəs əgər bu dostluğu sənə, çox şiddətli şəkildə qadağan etsə necə?**
- **Bəs əgər bu dostluğun müqabilində, səni əzab edəcəyi barədə xəbərdar etsə necə?**
- **Bəs əgər bu dostuluğa görə sənə qəzəblənsə necə?**
- **Bəs əgər bu dostuluğu tərk etməli olduğunu bilsən necə?**
- **Bəs əgər bu dostuluğu etməyi və onları sevməyi qadağan etsə necə?**

- **Bəs əgər bu dostluq etdiyin şəxs, ağanın düşməni olduğu kimi sənin də düşmənin olsa necə?**
- **Bütün bu dəhşətlərdən sonra onları sevərək, onlarla dostluq edən, zalim və cahil deyilmi?**

Sonra Uca Allah: ***"Onlara qarşı məhəbbət göstərirsiniz"*** deyərək bu əməl sahiblərini qınayır. Bütün bunlar, "Şübhə əhlinin" batil sözlərinin puç çıxmasına kifayətdir.

Nə zaman ki onların, şirk və küfür əhli ilə dostluq etmələri rəd olunar və inkar olunar: ***" Biz belə şeylər etməmişik!"*** deyərlər. Baxmayaraq ki bununla yanaşı onlar "Batil əhlinə" , öz malları və dilləri ilə hər cür yardım edillər. Və onlarla məktublaşaraq, müsəlmanların sirlərini onlara açırlar.

Məyər Allah bu ayələri, bu çür yazılar haqda nazil etmədimi?

Məyər Allah sizləri onlarla dostluq etdiyinizm üçün qınamadımı?

Bütün bunlar çox zahir məsələlərdir. Sonra Allah buyurur:

وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ ۙ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ

"Onlar (kafirlər) sizə gələn haqqı inkar etdikləri halda, siz onlarla dostluq edirsiniz (mehribanlıq göstərirsiniz). Siz Rəbbiniz olan Allaha iman gətirdiyiniz üçün onlar Peyğəmbəri və sizi (Məkkədən) çıxardırdılar." **Mumtəhinə 1**

Uca Allah bu ayədə nə üçün onlarla ədavət aparmalı olduğumuzü zikr edir. Onların Allah nəzdindən gələnləri inkar etmişlər. Rəsulullahı ﷺ və möminləri öz diyarlarından çıxarmışlar. Bütün bunları da sadəcə; möminlərin Allaha iman etdikləri üçün etmişlər. Bu və bir çox çirkin əməllər, kafirlərlə adavət və düşmənçilik aparılmamasının səbəblərindəndir.

Kafirlərin gizlidə və aşkarda olan hər bir əməllərini bildiyi üçün, Allah şirk və küfr əhli ilə dostluq etməyi çox şiddətli şəkildə qadağan etmişdir.

Sonra Uca Allah buyurur:

وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

"***Sizdən kim bunu etsə (kafirlərlə dostluq edərsə), o, şübhəsiz ki, haqq yoldan azmışdır!”***

Yəni kim Allahın düşmənləri ilə dostluq edərsə, onlara qarşı məhəbbət göztərərsə, müsəlmanların sirlərini onlara açarsa; artıq o şəxs, **“Sirat Əlmütəqimdə”** xəta etmiş və doğru yoldan azmışdır. Sonra Allah buyurur:

“Əgər onlar sizləri ələ keçirsələr, sizə düşmən olarlar”

Yəni əgər onlar sizin üzərinizdə bir hökmüranlığa sahib olmaq imkanına malik olsaydılar, mütləq sizə ağrıdıcı bir əzab verərdilər. ***“ Sizlərə həm əlləri ilə və həm də dilləri ilə əziyyətlər edərdilər”*** Yəni sizlərə dil uzadar, hər cür işgəncələr verər və öldürərdilər. Hətta onlardan uzaq olduğunuz halda belə, onlarla xəlvətcə məktublaşmağınız, onlarla yaxşı əlaqələr qurmağınız belə, onları razı salmaz. Hətta sizlərdən birinizin dini, onların dininə müvafiq olmayana qədər, onlar sizdən heç vaxt razı qalmazlar.

Məhz bu səbəbdən Uca Allah buyurur:

“sizin kafir olmanızı istəyərlər.”

Necəki digər ayədə:

وَلَن تَرْضَى عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ

“Sən onların millətinə tabe olmadıqca, nə yəhudilər nə də xristianlar, səndən əsla razı olmazlar!” **Bəqərə 120**

Sonra isə buyurur:

لَن تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Qiyamət günü sizlərə, nə övladlarınızın, nə də qohumlarınızın bir faydası olmayacaqdır.” **Mumtəhinə 4**

Və bu ayə ilə Uca Allah bəyan edir ki, müşriklərin yanında olan övladlarınız və qohumlarınız səbəbindən, onlarla dostluq qurmanız icazəli deyildir. Necəki Allah, Məkkədə ailəsi olan həmin səhabənin üzrünü qəbul etmədi. Çünki hər bir insana dünyada, Allah və Rəsuluna ﷺ qarşı olan sevgisindən, daha üstün sevgi olmamalıdır. Bir kəs Rəsulullahı ﷺ , övladından, ata və anasından və bütün insanlardan daha çox sevməyincə, iman etmiş sayılmaz.

Bu ayədəki mənaya gəldikdə isə; ***“Qiyamət günü sizlərə, nə övladlarınızın, nə də qohumlarınızın bir faydası olmayacaqdır.”*** Yəni sizin Allahın əzabından xilas olmağınız mümkün deyildir. Necə siz Allahın istəyini, onların istəyindən önə keçrirsiniz? Siz onlara görə, Allahın düşmənlərini dostmu tutursunuz? Allah sizin əməllərinizi, sözlərinizi və ən əsas qəlbinizdəki niyyətlərinizi görməkdədir.

Sonra Allah; kafirlərə ədavət və düşmənçilik apararaq, yalnız möminlər ilə dostuq etməyin, yalnız bu kəslər üçün deyil, əksinə bütün rəsulların üzərində olduqları **“Sital Əlmüstəqim”** yolu olduğunu bəyan edərək buyurur:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ

“And olsun ki, İbrahim və onunla birlikdə olanlarda (möminlərdə) sizin üçün gözəl bir örnək vardırdir.”

Yəni Onda və ondan sonra gələn rəsullarda sizin üçün tutnacağınız örnəklər vardır.

وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بيننا وَبينَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

"O zaman ki onlar öz qövmünə belə demişdilər: "Heç şübhəsiz bizim sizinlə və sizin Allahdan başqa ibadət etdiklərinizlə heç bir əlaqəmiz yoxdur. Biz sizi inkar (kafir hesab edirik) edirik. Siz bir olan Allaha iman gətirməyincə (onu öz ibadətlərinizdə təkləşdirmədikcə) bizimlə sizin aranızda həmişə ədavət və nifrət olacaqdır!" **Mumtəhinə 4**

Allah İbrahim ﷺ və onunla olanların bizlər üçün örnək olduğunu bildirdikdən sonra digər ayədə buyurur:

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Sonra Biz Sənə; "Hənif olan İbrahimin millətinə tabe ol, çünki O, müşriklərdən deyildi"deyərək vəhy etdik!" **Nəhil 123**

Uca Allah, İbrahim ﷺ və Onunla olanların öz qövümlərinə dedikləri sözləri və onlara qarşı göztəldikləri əməlləri, dəlil olaraq almağı və məhz o şəkildə yaşamağı bizlərə əmr etmişdir. Və Allah bunu açıq-aydın söyləməkdədir:

إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

"Heç şübhəsiz bizim sizdən və sizin Allahdan başqa ibadət etdiklərinizdən uzağıq."

Və əgər müsəlmənlar, bu inkar və ədavəti öz ətraflarında yaşayanlara qarşı izhar etməyə məcburdurlarsa; Bu işin (ədavət və düşmənçiliyin), müsəlmanlardan uzaqda yaşayan və müsəlmanlara bütün məsələlərdə müxalif olan, kafir və müşriklərə qarşı izhar edilməsinin vacibliyi, daha da aydın bir məsələdir.

Və burada daha çox fikir verməmiz lazım olan məslələrdən biri də, məhz ayənin bu yeridir:

*“**Sizdən və sizin Allahdan başqa ibadət etdiklərinizdən uzağıq.**”* Diqqət etsəniz bu ayədə Uca Allah müşriklərdən uzaq olmağı, onların bütlərindən uzaqlaşmaqdan önə çəkmişdir. Çünki müşriklərdən uzaqlaşmaq, onların bütlərindən uzaq olmaqdan daha mühüm məsələdir. Əgər insan yalnız bütlərdən uzaqlaşarsa, onun əhlindən uzaq olmadığı üçün bu vacibə əməl etmiş sayılmaz. Yoz əksinə şirkin əhlindən uzaq olarsa, bu onların bütlərindən də uzaq olmağı tələb edər. Necəki bunu Uca Allah bu ayədə bildirmişdir:

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي عَسَى أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا

“Sizdən və sizin Allahdan başqa dua etdikləırinizi tərk edərək, mən öz Rəbbimə dua edərək onu çağırıram! Umuram ki (bu cür etsəm sizin kimi, istədiklərindən məhrum qalmış) bədbəxtlərdən olmaram.” **Məryəm 48**

Və bu ayədən şirk əhlinin məbudlarından əvvəl, onların tərk edilməsinin vacibliyi bizlərə bəyan olur.

Nöbəti ayədə isə :

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ

“Nəhayət onlardan və onların Allahdan başqa ibadət etdiklərindən uzaqlaşıb bir tərəfə çəkindiyi zaman” **Məryəm 49**

Həmçinin də bir başqa ayədə :

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ

“Madam ki siz, onlardan və onların ibadət etdiklərindən uzaqlaşdınız,” **Kəhf 16**

Allah sənə rəhm etsin. Bil ki! Üzərində dayanılacaq və olduqca diqqət yetiriləcək bir məsələ daha var! Əgər buna diqqət etsən, Allahın düşmənlərinə qarşı nifrət və ədavətin aparılması məsələsi sənə bəyan olar. ***Nə qədər insanlar vardır ki, bütün həyatları böyu bir dəfə də şirk etmədikləri halda, şirk əhlinə qarşı ədavət və düşmənmilik etmədikləri üçün, (İslamı iddia etmərəlinə baxmayaraq) müsəlman ola bilmədilər. Bunun səbəbi onların, Allahın elçilərinin gətirdiyinə (şirk və küfr əhlinə qarşı ədavət və düşmənçiliyin aparılmasına) əməl etməyərək, bu Rəsulların dinini tərk etmələri olmuşdur.***

Sonra Allah davam edərək buyurur:

كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بيننا وَبينَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

“Biz sizi inkar (kafir hesab edirik)edirik. Siz bir olan Allaha iman (onu öz ibadətlərinizdə təkləşdirmədikcə) gətirməyincə bizimlə sizin aranızda həmişə ədavət və nifrət olacaqdır!” **Mumtəhinə 4**

Ayədəki bu kəlmə, **“وَبَدَا”-*“başladı”*** Yəni: “İzhar oldu.”, “(Əqidəmiz) Quruldu.” Deməkdir

Bu ayədədə “Ədavət kəlməsi “Nifrət” kəlməsini qabarlamışdır. Bütün bunlar barədə diqqətlə düşün!

Bunun səbəbi birincinin (“Ədavətin” zahirdə olduğu üçün), ikincidən (“Nifrətin” qəlb əməli olduğu üçün) daha əhəmiyyətli olmasıdır. Ola bilsin ki insan şirk əhlinə buğz etsin, lakin onunla ədavət aparmasın. Bu zaman onun üzərində olan vacibat tamamlanmaz. Bu mükəlləfliyin tamamən götrülməsi üçün, şirk

əhlinə qarşı düşmənçilik və buğz (dil üzütmaq) ikisidə bir yerdə olmalıdır. Və həmçinində vacibdir ki, bunlar ikisidə eyni anda izhar olsun və bəyan olsun. Yəni muvahid qarşı tərəfə bu ikisi göstərilsin.

Allah sənə rəhm etsin! Bil ki! **“Nifrət”** qəlb əməli olduğu üçün onun təsiri zahirdə və əzalarda gösənmədikcə, (öz sahibinə bir) faydası da olmaz.

“Düşmənçiliyə” və **“Əlaqələrin kəsilməsinə”** əməl olunmayana qədər, **“Nifrət” də** zahir olmuş sayılmaz.

Məhz bu iki şey zahir olduqdan sonra, bu vacibə əməl edilmiş sayılırsan.

Yox əgər bir kəsdə, şirk əhlinə qarşı **“Dostluq”** və **“Sıx Bağlar”** görsən, bu o kəsin şirk əhlinə qarşı **“Buğzunun”** olmamasına dəlalət edir.

Əgər sən bu deyilənlər barədə yaxşıca düşünsən, sənə bir çox şübhələrin qapısını açmaq nəsib olar. Bunu unutma!

Və Uca Allah sonra yenə davam edərək buyurur:

إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

“Allah sizə ancaq sizinlə din yolunda vuruşan, sizi yurdunuzdan çıxardan və çıxartmağa kömək edən kimsələrlə dostluq etmənizi qadağan edər. Onlarla dostluq edənlər əsl zalımlardır!” **Mümtəhinə9**

Uca Allah bu ayədə bizləri, şirk əhli ilə əlaqələrin kəsilməsi və onlala qostluq edilməsini tərk etməyə çağıran bəzi əməlləri zikr etmişdir. Bu əsasən onların;

1. Sənin dininə görə səninlə vuruşmaları; Yəni bunu sadəcə dini məqsəd güdərək etmələri. Və onları sizlərə qarşı vuruşmağa sövq edən, üzərində olduğunuz və onun səbəbi ilə şirk əhlinə qarşı ədavət apardığınız dindir.
2. Həmçinin, möminləri öz diyarlarından çıxarmaları
3. Və yaxud bu işdə kafirlərə yardım etmələridir.

Və kim bu işdə kafirlərlə yardımlaşarsa, heç şüpəsiz zalimlərin (kafirlərin) zalimidir.

Bu ayə, şirk və küfr əhli ilə dostluq edənin, imanın olamamasını isbat edən ən əzəmətli burhan və ən aydın dəlildir. Çümki Allah bu ayədə bütün sözləri bir kəlmədə cəm edərək buyurur: **"إِنَّمَا" - (Allah yalnız bunu qadağan etdi)** yalnız bunu və bu qadağanı xüsusi bir ölçü və çərçivədə bəyan edərək, bu xüsran və xəbis əməllərə malik olan üç sinif kimsələri, bir əvəzliyin **"هُمْ"** (yəni bu üç əməl sahiblərinin) üzərində cəm edərək, bu dostluğu açıq aydın nəhy etmişdir. Daha sonra bəyan olunmuş zülmü bir neçə yöndən (yuxarıda zikr olunan əməllər) aydınlaıq vermişdir.

Sonra Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

"Ey iman edənlər Allahın qəzəbinə gəlmiş bir qövmü, özünüzə dost etməyin. Həqiqətəndə onlar kafirlərin qəbir əhlindən ümidlərini kəsdikləri kimi, axirətdən ümidlərini kəsmiş kimsələrdir." **Mumtəhinə 13**

Allah bu ayədə bizləri, qəzəbinə düçar olan kimsələrlə (kafirlər və müşriklərlə) dostluq etməkdən qadağan etmişdir. Çünki Allahın qəzəbinə səbəb olan küfrdən və şirkdən nəsibi olan kimsələri, özünə dost tutmaq, möminlərə həm yaraşmaz və həm də onlara caiz olmaz!

Həqiqətəndə Onun bu dostluğu, Allaha olan imanını silər.

Birinci Bab: Üçüncü Fəsil

Müşriklərin dinlərindən uzaq olmağın səbəbləri:

Bəzi təhlükəli məsələlərin haqqında danışılasını, bu babda vacib bildim. Bu məsələlərin öyrənilməsinə xüsusi qayğı göstərilməlidir. Hətta buna əməl edən kəsin, müşriklərin dinlərinə müvafiq olmaqdan uzaq olması tamamlansın!

Birinci Səbəb:

Şirk əhlinin hava və istəklərinə tabe olmamaq.

Uca Allah artıq bu şeyləri qadağan etmişdir:

وَلَن تَرْضَى عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Dinlərinə tabe olmayana qədər nə yəhudilər nə də nəsranilər Səndən heç vaxt razı qalmazlar. De ki, doğru yol yalnız Allahın yoludur. Yoz əgər sənə gələn elimdən sonra,

onların arzu və istəklərinə tabe olsan, and olsun ki Allahdan sənə nə bir dost, nə də bir köməkçi tapılmaz.” **Bəqərə 120**

Şeyxulislam İbn Teymiyyəرحمهم الله bu ayə barədə buyurur:

“Bax gör Allah bizə necə xəbər verir! Allah **“مِلَّتَهُمْ”***millətlərinə tabe olsan deyərək buyurur. Ancaq nə zaman ki, qadağaya keçir, Uca Allah:* **“أَهْوَاءَهُم”***- havalarına tabe olsan deyərək buyurur. Çünki bu qövmlər (yəhudi və ya xristianlar) onların millətlərinə tam şəkildə tabe olmadıqca səndən razı qalmazlar. Burdaki qadağa isə az və ya çox olmasından asılı olmayaraq onların havalarına tabe olmaqdan gedir.*

*Uca Allah, Musa*ﷺ *və Harun* ﷺ*haqqında isə belə buyurur:*

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

“(Allah) buyurdu: “Hər ikinizin duasını qəbul etdim. Siz (öz dəvətinizdə və təbliğinizdə) sabitqədəm olun və cahillərin yoluna uymayın!” **Yunus 89**

Və digər ayədə:

وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ

“ Musa qardaşı Haruna dedi: “Sən tayfam içində mənim xəlifəm ol, (camaatı) islah etməyə çalış və (yer üzündə) fitnə-fəsad törədənlərin yolu ilə getmə! ” **Əraf 142**

Və digər ayədə:

وَمَن يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

“Hər kəs özünə doğru yol aşkar olandan sonra Peyğəmbərdən üz döndərib, möminlərdən qeyrisinin yoluna

uyarsa, onun istədiyi (özünün yönəldiyi) yola yönəldər və Cəhənnəmə varid edərik. Ora necə də pis yerdir.” **Nisa 115**

Və digər ayədə:

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ

“(Ya Rəsulum!) Biz (Quranı) sənə haqq olaraq, özündən əvvəlki kitabı (bütün ilahi kitabları) təsdiq edən və onu qoruyan (və ya onların doğruluğuna şahid) olaraq endirdik. Sən onların arasında Allahın nazil etdiyi (Quran) ilə hökm et. Sənə gələn haqdan ayrılıb onların nəfslərinin istədiyinə uyma.” **Maidə 48**

Və digər ayədə:

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَن بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ

“Onların aralarında Allahın (sənə) nazil etdiyi (Kitabla) hökm ver və onların istəklərinə tabe olma. Onlardan ehtiyat et ki, Allahın sənə nazil etdiyi (hökmlərin) bəzisindən səni azdırmasınlar.” **Maidə 49**

Və digər ayədə:

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

“Biz İsrail oğullarına Kitab, hökmranlıq və peyğəmbərlik bəxş etmiş, onlara pak nemətlərdən ruzi vermiş və onları aləmlərdən üstün etmişdik.”

وَآتَيْنَاهُم بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

“Onlara dinə dair aydın dəlillər vermişdik. Amma elm onlara gəldikdən sonra aralarındakı paxıllıq üzündən ixtilafa düşdülər. Şübhəsiz ki, sənin Rəbbin ixtilafa düşdükləri məsələlər barəsində Qiyamət günü onların arasında hökm verəcəkdir.”

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

“Sonra sənə də dində şəriət yolu göstərdik. Sən ona tabe ol və (haqqı) bilməyənlərin istəklərinə tabe olma!”

إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا عَنكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

“Çünki onlar səni heç bir vəchlə Allahdan qurtara bilməzlər. Şübhəsiz ki, zalımlar bir-birinin himayədarıdırlar, Allah isə müttəqilərin Himayədarıdır.” **Cəsiyə 16-19 qədər.**

Şeyxulislamın رحمه الله kəlamının sonu.. [1]

Və elə həmən kitabında yenə **Şeyxulislam İbn Teymiyyə** رحمه الله buyurur:

“Bütün nöqsanlardan münəzzəh olan Allah, bizlərə xəbər verərək buyurur ki O, İsrail Oğullarına həm din və həmdə dünya nemətləri vermişdir. Lakin sonra onlara gələm elmdən sonra, biri-birilərinə qarşı hədlərini aşaraq parçalandılar və ixtilafa düşdülər. Bundan sonra Uca Allah, Muhəmmədi ﷺ başqa bir şəriətlə göndərərək, ona tabe olmağı əmr etdi. Və Uca Allah, Ona ﷺ, cahillərin və elimdən nəsibi olmayanların arzu və istəklərinə tabe olmağı qadağan etdi.

---

[1] **İqtida Sirat əl Mustaqim 1 cild 99-102 səh.**

Bu səbəbdən də Şəriətə müxalif olan hər bir kəs, müxalif olduğu hər məsələdə artıq cahillərin havalarına, arzu və istəklərinə daxil olmuş hesab olunur. Hətta O, özü bunu istəməsə belə bu həqiqəti dəyişməz.”

Şeyxulislamın kəlamının sonu.. [2]

Mənsə deyirəm: Deməki, kafirlərin arzu və istəklərinə tabe olaraq, onların sevdikləri şeylərdə onların yollarını izləmək, şəriətimizdə nəhy və qadağan edilmişdir. Əsil tələb olunan da budur. Məhz onların batil dinlərinin əslinə girməyimizdən qorxulduğu üçün, onlara tabe olmamağımız bizlərə əmr olunmuşdur.

Uca Allah bunu qadağan edərək buyurur:

وَكَذَلِكَ أَنزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم بَعْدَمَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

“(Ya Rəsulum!) Beləliklə, Biz onu (Quranı) ərəbcə bir hökm olaraq (insanlar arasında onunla hökm etmək üçün) nazil etdik. Əgər sənə (vəhylə) gələn elmdən (Qurandan) sonra (kafirlərin) nəfslərinin istəklərinə (puç arzularına) uysan, səni Allahın əzabından qoruyan və qurtaran olmaz! (Və ya: Sənin Allah tərəfindən nə bir dostun, nə də bir qoruyucun olar!)”
Rad 37

---

[2] **İqtida Sirat əl Mustaqim 1 cild 97-98 səh.**

Uca Allah bu ayədə kitabının, Ərəb dilində olan hökümlər olduğunu və bu hökmləri tərk edərək, kafirlərin havalarına tabe olanları çox şiddətli şəkildə qınayaraq, ağrıdıcı bir cəzaya düçar edəcəyinə vəd vermişdir.

Uca Allah buyurur:

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَاءَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِن شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُم بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

"De: "Bunu (haram saydıqlarınızı) Allah haram buyurmuşdur deyə, şəhadət verəcək şahidlərinizi gətirin!" Şayəd onlar (yalandan) şahidlik etsələr, sən onlarla birlikdə şahidlik etmə, ayələrimizi yalan hesab edənlərin və axirətə inanmayanların nəfslərinin istəklərinə uyma. Onlar (bütləri) öz Rəbbinə tay tutarlar." **Ənam 150**

Bu və bunun mislində olan bir çox ayələr, kafirlərin hava və həvəslərinə tabe olmamağı və bununla yanaşı, onların özlərinə də qoşulmamağı və bu işin dində ən çirkin əməllərdən olduğunu bizlərə bəyan etməkdədir.

İkinci Səbəb:

Kafirlərin əmr etdikləri asiliklərdə, onlara tabe olmamaq:

Bilinməsi vacib olan məsələlərdən biridə, Uca Allahın kafirlərə itaət etməyi qadağan etməsidir. Bununla yanaşı Allah, müsəlmanların kafirlərə itaət edəcəyi təqdirdə, küfür əhlinin onları da özlərinin halına salaraq, küfrə və ya xüsrana sürükləyəcəklərini xəbər vermişdir.

Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنقَلِبُوا خَاسِرِينَ

"Ey iman gətirənlər! Əgər kafirlərə itaət edəcək olsanız, onlar sizi aqibətlərinə qaytararlar və siz də zərər çəkmiş halda geri dönərsiniz."**Əli İmran 149**

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُم مِّنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

***"Ey möminlər! Əgər siz kitab əhli olanlardan bir dəstəyə (yəhudilərə) uyarsınızsa, onlar sizi iman gətirəndən sonra döndərib kafir edərlər."* Əli İmran 100**

Digər ayədə isə Allah belə buyurur:

وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

***"Qəlbini bizi xatırlamaqdan qafil etdiyimiz və nəfsini arzu və istəklərinə tabe olana, (hər) işində ifrata varan bir kimsəyə itaət etmə! "* Kəhf 28**

Başqa ayədə isə Allah belə buyurur:

{وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُون}

***"Üstündə Allahın adı çəkilməmiş heyvanların ətindən yeməyin. Bu, şübhəsiz ki, günahdır. Həqiqətən, şeytanlar öz dostlarına sizinlə mücadilə etmək üçün (çirkin fikirlər və yaramaz əqidələr) təlqin edirlər. Əgər onlara itaət etsəniz, şübhəsiz ki, siz də müşrik olarsınız."* Ənam 121**

Başqa ayələrdə isə Uca Allah belə buyurur:

وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ}

"Əgər sən yer üzündə olanların əksəriyyətinə itaət etsən, onlar səni Allah yolundan azdırarlar. Onlar ancaq zənnə qapılır və ancaq yalan uydururlar!" **Ənam116**

{وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَّذِيرًا} { فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا}

"Əgər istəsəydik, hər məmləkətə (insanları əzabımızla) qorxudan bir peyğəmbər göndərərdik.""(Ya Rəsulum!) Kafirlərə itaət etmə və onlara qarşı (Quranla) böyük bir cihad et! (Var gücünlə vuruş!)" **Furqan51-52**

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Ya Peyğəmbər! Kafirlərə və münafiqlərə qarşı vuruş! (Kafirləri qılıncla, münafiqləri isə dəlil-sübutla, sözlə məhv et!) Onlarla sərt davran! Onların məskəni Cəhənnəmdir. Ora nə pis yerdir!" **Tövbə73**

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

"Ey Peyğəmbər! Allahdan qorx, kafirlərə və münafiqlərə itaət etmə. Həqiqətən, Allah Biləndir, Müdrikdir." **Əhzab 1**

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا

"Onlar deyəcəklər: "Ey Rəbbimiz! Biz ağalarımıza, böyüklərimizə itaət etdik, onlarsa bizi haqq yoldan azdırdılar." **Əhzab 67**

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Onlar Allahı qoyub alimlərini və rahiblərini, Məryəm oğlu Məsihi özlərinə rəblər qəbul etdilər. Halbuki onlara ancaq bir olan Allaha ibadət etmək əmr olunmuşdu. Ondan başqa heç bir məbud yoxdur. Allah pak və müqəddəsdir. Ona şərik qoşulan bütlərlə heç bir əlaqəsi yoxdur!" **Tövbə 31**

Rəsulullahﷺ bu ayədəki ***"Rəblər etdilər"*** kəlməsini; Allahın halallarını haram edən və Allahın haram etdiyi şeyləri də halal hesab edən kəslərə bu şeylərdə tabe olmağın, onları Allahdan başqa Rəbb tutmaq kimi təfsir etmişdir. Və kim Rəhbərlərdən olan "Alimlərə", "Rahiblərə" və "Qullara" ; Allahın halal və haram etdiyi şeylərin əksinə tabe olarsa, artıq O şəxs bu kəsləri Rəbb götürmüş sayılar.

Əgər Allahın halal və haram etdiyi hökmlərində (Rabbani Alimləri tərk edərək) cahillərə və fasiqlərə tabe olunarsa, bu ayədəki ***"Allahdan qeyri Rəblər götürdülər***" hökmünə daha layiq və daha müvafiq sayılar.

Üçüncü Səbəb:

Şirk və Küfr Əhlinə Arxalanmağı və Onlara Meyl Edərək Yönəlməyi Tərk Etmək:

Uca Allah öz kitabında artıq bütün bunları qadağan edərək buyurur:

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

“Zülm edənlərə (rəğbət bəsləməklə, kömək göstərməklə) meyl etməyin, yoxsa sizə atəş toxunar (cəhənnəmlik olarsınız). Sizin Allahdan başqa dostunuz (himayədarınız) yoxdur. Sonra sizə (dünyada da, axirətdə də Onun əzabından heç bir) kömək olunmaz!” **Hud 113**

Bu ayədə Allah, zalımlərə yönəlməyin və onlara güvənməyin cəzasının şiddətli od olacağını və bu əməlin sahiblərinin tərk olunaraq, onlara heç bir kömək olunmayacağını bildirmişdir. Heç şüpəsiz şirk zülmlərin ən əzəmətlisidir.

Uca Allah buyurur:

يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

“Ey oğlum Allaha şərik qoşma. Həqiqətəndə şirk ən böyük zülmdür.” **Loğman 13**

Və bil ki, kim müşriklərə yönələr və onlara arxalanarsa: Yəni onlara meyl edərsə və ya onların əməllərinin hər hansı birindən razı qalarsa, Allah Onu mütləq oda atar və Onu dünyada da, axirətdə də alçaldar. Həqiqətəndə O, bunlara başqalarından daha layiqdir.

Uca Allah buyurur:

{وَلَوْلَا أَن ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا} {إِذًا لَّأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا}

"Əgər Biz səni sabit etməsəydik! Sən azacıqda olsa, mütləq onlara meyl edəcəkdin. O zaman da Biz sənə, həyatın və ölümün sıxıntılarını qat-qat artıq daddıraraq və Səni, Öz köməyimizdən də məhrum edilmiş vəziyyətdə, tək başına buraxardıq. " **İsra 74-75**

Uca Allah bu ayədə bildirir ki, əgər Rəsulullahı ﷺ sabit etməsəydi azacıqda olsa O ﷺ, mütləq müşriklərə meyl edərdi. Və əgər O ﷺ bunu etsəydi, onda mütləq Ona ﷺ dünyada və axirətdə qat-qat şiddətli əzab verilərdi. Ancaq Uca Allah Onu ﷺ, Öz rəhməti ilə sabit etdi və O, ﷺ bunu etmədi. Əksinə O ﷺ müşriklərə ədavət və düşmənçilik apararaq, onlarla olan bütün əlaqələri kəsdi.

Lakin! Bu şiddətli xitabın, mahsum olan Rəsula ﷺ edildiyi barədə düşündükdə, bunun adi bir insana aid edilməsi daha da real və dəhşətlidir.

Dördüncü Səbəb:

Uca Allahın düşmənləri ilə dostluq etməyi tərk etmək:

Uca Allah buyurur:

{لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ}

"Allaha və axirət gününə iman edən bir qövmün ataları, oğulları, qardaşları və yaxın qohumları olsalar belə Allaha və

onun Rəsuluna qarşı həddini aşan kimsələri sevdiklərini görə bilməzsən!" **Mücadilə22**

Şeyxulislam İbn Teymiyyə رحمهم الله buyurur:

"Uca və bütün nöqsanlardan münəzzəh olan Allah bu ayədə, kafirlə dostluq edən bir möminin olmadığını bildirir. Çünki kim kafirlə dostluq edərsə O, iman etmiş sayılmaz."[1]

Mənsə deyirəm ki: Əgər Allaha və onun Rəsuluna qarşı hədlərini aşmış kimsələri ataları, oğulları, qardaşları və qohumları belə olsa, sevən birisinin imani yoxdursa, onda özü ilə heç bir yaxın bağları olmayan və çox-çox uzaqda yaşayan kafirləri sevən kimsə, imansız olmağa daha da layiqdir.

Beşinci Səbəb:

Zahiri əməllərdə kafirlərə bənzəməyi tərk etmək.

Çünki zahiri əməllərdə (geyim, danışıq, davranış və, s) onlara bənzəmək, zaman keçdikcə bu əməllərin sahibini dəyişərək onlara qarşı dostluğun və məhəbbətin daşıyıcısı edər. Məhəbbətin əsli qəlbdə olduğu üçün bu sevgi Onu, zamanla zahirində də sevdiyi kəslərə bənzəməsinə götürəcək.

Bu belə olması təcrübə və müşahidə ilə bilinən bir həqiqətdir.

Şeyxul İslam İbn teymiyyə buyurur:

"Eyni ölkədən olan iki kişini təsənfür edin. Və onları qərib bir ölkədə olduqlarını düşünün. Siz onların arasında şox şiddətli bir dostluğun və bağlılığın olduğunu görərsiniz.

Halbuki onlar öz ölkələrində əslan biri-birilərini tanımırdılar və heç bir yerdə də hicrət etməmişdilər. Bunun səbəbi, onların qərib bir ölkədə, eyni ölkəyə və eyni görkəmə saib olmalarıdır.

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 155 səh.**

Əgər fərqli ölkədən olan iki kişini düşünsək, onları qərib bir ölkədə eyni libasa, eyni miniyə və eyni görkəmə və sairələrə sahib olduqlarını təsənfür etsək!

Onların biri-birilərinə olan dostluğu və bağlılığı başqalarından daha da üstün olar. Həmçinin də dünyəvi işlərdə olan eyni məslək sahiblərinin aralarında olan dostluqda məhz belədir. Onlar biri-birilərini iki fərqli məslək sahiblərindən daha çox sevər və dostluq edərlər. Onların ölkələri biri-biri ilə düşmənçilik və müharəbə etsələr və hətta bu muharitblər ərazi və ya din üğrunda olsa belə bu hallarını dəyişdirməz.

Başçılrın və rəislərin də hallarının belə olduğunu görərsən.Ölkələri və diyarları uzaq olsa belə onların aralarında olan dostluq və ünsiyyət onların biri-birilərinə qarşı diqətli davranmağa və yardımlaşmağa qədər çattıra bilir.bütün bunları vacib edən sadəcə oxşarlıq və bənzərlikdir. Bunu pozan hallay sadəcə Din və ya şəxsi məqsədlərdir.

Və əgər bütün bu bənzərliklər onları məhəbbətə və sevgiyə götürürsə, halbuki bunlar yalnız dünyəvi məsələləridir! Bəs onda bu bənzərlik və ünsiyyət Dini məsələlərdə olarsa necə?"
Şeyxulislamın kəlamının sonu.. [1]

Mən isə bildirirəmki, madamki zahiri məsələlərdə kafirlərə bənzəmək insanı, onları sevməyə və onlarla dostluq etməyə vəsilə olduğu səbəbdən qadağan olunub, deməк ki, bu əməlin və bu məqsədin haram olmasını bəyan etmək və bundan şiddətlə çəkindirmək əsas tələb və ğayəmiz olmalıdır.

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 549-550 səh.**

Birinci Bab: Dördüncü Fəsil Müşriklərə və kafirlərə bənzəməyi qadağan edən bəzi dəlillərin bəyan olunması.

Abdullah bin Ömərdən رضي الله عنه rəvayət edildiyinə görə Rəsulullah ﷺ belə buyurmuşdur:

"Hər kim özünü hər hansı bir qövmə bənzədərsə, O da onlardandır!" [1]

İbn Əbu Şeybə, Səid bin Cəbələ vasıtəsi ilə Rəsulullahdan ﷺ hədisi tam olaraq belə rəvayət etmişdir:

"Mən qiyamətə yaxın bir zamanda, şəriki ve bənzəri olmayan Allaha ibadət edilincəyə qədər, qılıncla göndərildim. Ruzim, nizəmin kölgəsində verildi. Mənə, əmrlərimə qarşı gələnlərin zəlil və alçaldılması verildi. "Hər kim özünü hər hansı bir qövümə bənzədərsə, O da onlardandır!")

Şeyxül İslam İbn Teymiyyə, bu hədisin isnadının səhih olduğunu bildirərək buyurur:

“Bu hədis ən azı kafirlərə bənzəməyi haram etməkdədir. Baxmayaraq ki hədisin zahiri kafirlərə bənzəməyin küfr olduğuna dələlət edir.

---

[1] **Əhməd: 2/50-92, 7/142, Əbu Davud Libas: 4031**

Necə ki bunu Uca Allah buyurmuşdur:

{ ومن يتولهم منكم فإنه منهم } .

"Sizlərdən hər kim onları özünə dost tutarsa, oda onlardandır..." **Maide:51**

Bu da Abdullah bin Amrın رضي الله عنه dediklərində olduğu kimi bir qadağadır.

Abdullah bin Amr رضي الله عنه buyurur:

"Kim müşriklərə ait bir ölkədə qalarsa və onların "Novruz" bayramalarında işdirak edərsə, onların bayramlarını qeyd edər və ölüncəyə qədər onlarla birliktə qalarsa, Qıyamət Günündə onlarla birlikdə həşr olar." **[1]**

Aişədən رضي الله عنها rəvayət edildiyinə görə;

"Rəsulullah ﷺ , namazda əllərini yanına salmağı ikrahlı görərək: "Yahudilərə bənzəməyin."deyə buyurmuştur." **[2]**

İmam Beyhəqi səhih bir sənədlə **Ömər ibn Xəttabın** رضي الله عنه belə dediyini buyurdu:

"Əcəmlərin ara sözlərini öyrənməyin! Onların bayramlarında müşriklərlə birlikdə məbədlərinə girməyin. Çünki Allahın qəzabı onların üzərinə enər." **[3]**

---

[1]**İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 269-271 səh.**

[2]**Buxari əl Aməl fis Salət: 17, Müslim Məvarid: 47, Əbu Davud Salət: 172, Tirmizi Salət: 164, Nəsai iftitəh: 12, Darimi Salət: 138,**

[3] **Beyhaqi Sünənü Kübra: 9/234.**

Abdullah bin Amrرضي الله عنه dedi ki:

"Kim əcəmlərin ölkəsində qalar və onların "Novruzlarını" qeyd edərsə və ya şənliklərdə işdirak edərsə, onlara bənzəmiş sayılar və əgər bu halda ölərsə, Qiyamət Günündə onlarla birlikdə həşr olunar." **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 511**

Diqqət et ki, **Ömər bin Xəttab** رضي الله عنه, müccərrəd olaraq onların məbətlərinə girməyi və onların dillərini öyrənməyi necə şiddətli şəkildə qadağan edir. Bəs əgər onların dinlərində olan bəzi əməllərini etsən necə ?

Bəs əgər Kafir və müşriklərin dinlərinin tələblərinə əməl etsən (məsələn tonqal qalamaq, səməni cücərtmək və ya yolka bəzəmək və s.) sənin hökmün necə olardı?

Məyər onların bayramlarının əməllərini yerinə yetirmək onların dillərində danışmaqdan daha şiddətli deyilmi?

Məyər onların bayramlarının əməllərini yerinə yetirmək, sadəcə onların yanlarında olmaqdan əzəmətli bir zəlalət əməli deyilmi?

Əgər Allahın qəzəbi yalnız onların bayramları və bəzi əməllərinə görə nazil olursa, bəs bu işlərdə onlara şərik olanlara nə deyək?

Məyər bu kəslər layiqli cəzanı haqq etmirlərmi?

Abdullah bin Amrın رضي الله عنه, sözünə gəldikdə isə belə buyumuşdu:

"Kim müşriklərə ait bir ölkədə qalarsa və onların "Novruz"bayramalarında işdirak edərsə, onların bayramlarını qeyd edər və ölüncəyə qədər onlarla birliktə qalarsa, Qıyamət Günündə onlarla birlikdə həşr olar."

Şeyxül İslam İbn Teymiyyə رحمهم الله, bu hədis barədə bildirərək buyurur:

“Bütün bu xüsüları özündə cəm etdirdiyi üçün, O kəsin kafir olması və yaxud bu əməllərin sahibini oda götürəcək böyük səbəblərdən olması labud bir məsələdir. Əgər hədisdə birinci zikr olunan zahir olarsa (yəni əcəmlərin (müşriklərin) ölkəsində qalar) və bəzi şeylərdə onlara müvafiq olarsa, bu asilik olar. Çünki cəzanı haqq edəcək əməllərlə təsirlənməmişdir. Bu da ondan tələb olunanın bir hissəsini etməyi gərəkdirməz. Çünki, mübahlara görə cəzalar qeyd olunmayıb. Və bu məsələlərdə bəzi şeylər, digərlərini gərəkdirməz. Əslində bəzi-bəzi şeylər deyil zikr olunan özü təklikdə məzəmmət olunmağı tələb edir.” [1]

Ömər bin Xəttab رضي الله عنه buyurur:

"Cahiliyyə ərəbləri (həcdə) günəş doğanacan toplanma yerindən getməzdilər. Rəsulullah ﷺ ise günəşin doğmasından qabaq oradan ayrılar və belə deyərdi:

"Bizim yolumuz müşriklərin yolundan ayrıdır." [2]

Müşriklər günəş batmadan öncə Arafatdan ayrılardılar. Rəsulullah ﷺ isə onlara muxalifət etmək üçün günəş batdıqdan sonra oradan ayrılardı.

Abdullah binAmr رضي الله عنه deyidi ki:

"Rasulullah ﷺ mənim üzərimdə boyanmış iki paltar gördü və belə buyurdu:

"Həqiqətən də bunlar kafirlərin geyimidir. Bunları geymə."

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 515-516 səh.**

[2] **İbni Kəsir Təfsir Bəqərə: 2/199, Suyuti əd Dürrül Mənsur: 1/266-267, Beyhaqi Sünenül Kübra: 5/125)**

Və kafirlərin paltarının qadağaya səbəb olduğunu bildirmişdir.

Ömər bin Xəttab رضي الله عنه, **Utbe bin Fərkad**a رضي الله عنه göndərdiyi məktupda bunları yazmışdır:

" Səni Müşriklərə aid paltar geyməkdən mən edirəm."

Xəlləl, Mühəmməd bin Sirindən belə rəvayət etdiyini buyurur:

Huzeyfə bin Yəmən رضي الله عنه bir evə gəldi və orada başqa millətlərə aid əlaməti olan bir geyim gördü. Elə o an oranı tərk eədrək çıxdı və dedi:

"Hər kim özünü hər hansı bir qövümə bənzədərsə, O da onlardandır!"

Əli bin Ebu Saleh əs Sivaq رحمهم الله buyurdu:

"Biz bir ziyarətdə idik və birdən **Əhməd bin Hənbəl** رحمهم الله gəldi. İçəri girdiyində, üzərində gümüş olan bir oturacaq gördü. Ele o an arxa-arxaya çölə çıxdı. Ev sahibi onun arxasından yetişəndə İmam, əlini onun üzünə tərəf sirkələyərək:

"Məcusilərin əşyası! Məcusilərin əşyası hə?"deyərək üzərinə qışqırdi [1]

Qeys bin Əbu Həzimdən رحمهم الله rəvayətə görə:

"Əbu Bəkir(رضي الله عنه)**, "Əhmusdan"** olan Zeynəb isimli bir qadının yanına gəldi. Qadının danışmadığını görəndə;

-***"Bu qadın nəyə görə danışmır?"*** deyərək soruşdu .

"Bu qadın danışmadan Həcc etmək istəyir." Dedilər.

---

[1]**İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 361-362 səh.**

Əbu Bəkir (رضي الله عنه) , qadına belə cavab verdi:

-"Daniş mənimlə! Çünki belə bir davranış halal deyildir. Bu, cahiliyyə dönəminin adətidir." dedi.

Qadın **Əbu Bəkirə** (رضي الله عنه) :

-"Sən kimsən?" deye soruşdu.

Əbu Bəkir isə ona(رضي الله عنه) :

-"Mühacirlərdən biriyəm" dedi.

Qadın:

-"Hansı mühacirlərdən?" deye soruşduqda, O da:

-"Qureyşdən" deyərək cavab verdi.

Qadın:
-"Hansı Qureyşdən?" diye soruşanda; **Əbu Bəkir** (رضي الله عنه):

-"Həqiqətəndə sən çox şey soruşursan!" dedi və:

"Mən, Əbu Bəkirəm" deye cavab verdi.

Qadın:

-"Allahın cahiliyətdən sonra bizlərə göndərmiş olduğu bu haqqın üzərində qalmamız üçün bizlərə nə lazımdır? Deyərək soruşdu.

Əbu Bəkirdə (رضي الله عنه), Ona:

"Sizin imamlarınız sizləri yonəltdikləri müddətcə siz haqqın üzərində qalacaqsınız."

Qadın

-"İmamlar kimlərdir?" deyə soruşdu.

Əbu Bəkir (رضي الله عنه):

-"Sizin qövmünüzün liderləri və öndə gedənləridir. Onlar sizlərə əmir verəndə, onlara itaat edirsiniz elə deyilmi?" dedi. Qadın:

-"Bəli, edirik." Deyə cavab verdi.

Ebu Bəkir (رضي الله عنه):

-" Bax xalqı idarə edən kimsələri deyirəm." Deyərək cavab verdi. [1]

Şeyxül İslam İbn Teymiyyə رحمهم الله, bu hədis barədə bunları buyurur:

*“**Əbu Bəkir** (رضي الله عنه), həc əsnasında mutləq olaraq susmağın halal olmadığını və bunun cahiliyyə adətlərindən olduğunu xəbər vermişdir. Beləcə də qadının etdiyi yalnış bir əməl olduğunu bildirmiş və bu əməli məzəmmət etmişdir. Və göründüyü kimi qadağan mücərrəd bənzəməyə görə verilmişdir. Bu da o əməlin özündə ki illətdəndir (porblemdəndir). Və bu dəlildir ki, əməlin özünün cahiliyyə əməli olması, bü əməlin qadağan edilməsi və haram olması üçün kifayət edir.”* [2]

Ömer bin Hattab *(رضي الله عنه)*, Farsların ölkəsində yaşayan müsəlmanlara yazdığı məltubunda bu sözləri yazır:

"Sizi, müşriklərə aid qiyafətlər və geyimlər geyməkdən qadağan edirəm." [3]

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 370-372 səh.**

[2] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 370-372 səh.**

[3] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 362 səh.**

Ömer bin Xəttab *(رضي الله عنه)*, **Ütbə bin Fərkada** yazdığı digər bir məktubunda isə belə buyurur:

"Sizləri həddən ziyadə nemətlər içində yaşamaqdan, müşriklərə aid qiyafətlər və ipək paltarlar geyinməkdən çəkindirirəm."

İmam Əhməd "Müsnədində" rəvayət edirki: **Ömər bin Xəttab** *(رضي الله عنه)*, "Beytul Maqdisin" fəthini müzakirə edərkən **: Kəəbdən** soruşur:

-"Mənim hadara namz qılmağımı məsləhət görürsən?"

O da:

-*"Məndən soruşsan Qayalığın arxasında qılmağın daha doğru olar. Çünki oradan bütün Qüds gözlərinin önündə olar."* dedi.

Ömər bin Xəttab *(رضي الله عنه)* isə belə buyurdu:

-"Məni Yəhudilərəmi oxşadırsan. Əsla olmaz, mən namazımı ancaq Rasulullahın ﷺ qıldığı yerdə kılağam." dedi.

Sonra Qibləyə yönələrək namazını qıldı. Sonra əbasını yerə sərərək üzərindəki çör-çöpü çırpdı. İnsanlarda eynisini etdilər."[1]

Ömər bin Xəttab *(رضي الله عنه)*, **Kaabı**, sadəcə yəhudilərin döndüyü qayaya tərəf dönərək, yahudilərə bənzəməsi səbəbiylə qınamışdır. Çünkü beylə bir davranış əvvəlki qıbləni hələ də qiblə kimi tanıyanlara bənzəməyi bildirir. Bir müsəlman ora yönəldiyində belə bir niyyəti olmasada, bundan çəkinməlidir.

Ömər bin Xəttab *(رضي الله عنه)*, bu babda olduqca həssas bir siyasət izlədmiş və razı qalınacaq bil yolu təqib etmişdir.

---

[1]Əhməd: 1/38, Heytəmi "Məcma uz Zəvaid": 4/6, İbni Kəsir əl Bidəyə vən Nihəyə: 7/58.

Və sonradan İslamda baş verəbiləcək naqislikləri öz əlləri ilə dəfn etmişdir. İnsanların aza biləcəyi ən cuzi əyriliyi belə məharətlə ram etmişdir.

Bu əməli ilə O İslamı ucaltmış, küfrü və küfr əhlini də zəlil etmişdirvə hənif olan dinin şuarını isə bətqərar etmişdir.

İslamın ipini çürüdəcək nə varsa, hamsını qadağan etmiş və bu məsələdə Allah və Rəsulünün ﷺ əmirlərinə itaət edərək dinin əsaslarını sağlamlaşdırmışdır. O hər zaman Allahın Kitabı və Onun Rəsulünün ﷺ sünnətinə bağlı qalaraq **Özündən** əvvəlkilərin yolunu təqib etmişdir. İslamda seçilən kəslərin məşvərətlərinə və məsləhətlərinə baş vurmuşdur. Əhli kitabdan olanlar haqqında tətbiq etdiyi siyasəti, onları əsla dövlət işlərində və digər əhəmiyyətli məkanlarda işləyərək, (avam insanların nəzdində) inanılacaq kəslər halına gəlməsinə qadağalar qoymuşdur.

Və Allahın o kafirləri zəlil etdikdən sonra, onları ucaltmağa heç kəsin haqqı olmadığını bəyan etmişdir. Hətta rəvayətə görə, kafirlərə aid olan kitabları yandirmış və bidət işləyən kimsələri sürgün edərək, onları hər an və yer yerdə alçaltmışdır. [1]

Xəllal, İkrimədən, O dan **İbn Abbas**dan (رضي الله عنه):

"Bir kişini “İmaliə” ilə mualicə edəkmi?" deyiləndə, O:

-"Xeyir, Övrət yerini açmayın, müşriklərin sünnətinə sarılmayın." dedi. Buradakı ***"Müşriklərin sünnətinə əməl etməyin"*** ifadəsi ümumidir və hər şeyə dəlalət edir.

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 375-377 səh.**

Ənəsin (رضي الله عنه) yanına iki nəfər saçları buynuza bənzəyən gənc gəldi . **Ənəs** (رضي الله عنه) və onlara:

-"Bu saçınızdakı buynuzuları ya qısaldın, ya da qırxın. Çünki bu yahudilərin adətidir." dedi. **Əbu Davud Tərəccül: 15.**

Şeyxulislam İbnTeymiyyə رحمه الله buradakı qadağanın səbəbini, bu davranışların yəhudi adəti olmasına bağlamışdır.

Digər bir yerdə isə, Allah Rəsulundan ﷺ bu hədisi rəvayət etmişdir:

"Orada cahiliyəyə aid bayramlardan bir bayram keçirilirdimi?" bildirilir. **Əbu Davud əyman: 22**

Sonra **Şeyxulislam**رحمه الله bu hədis barəsində buyurur:

Bu hadisədə, cahiliyyə dönəmindəki bayramların hər hansı birindən, bir şeyə belə əməl olunması çox şiddətli şəkildə qadağan olunmuşdur.

Kafirlərin bayramı islam dinində istər əhli kitab və ya digər kafirlər olaraq eynicinsli sayılır. Necə ki, bu iki tayfanin etdiyi küfrə qadğan baxımından heç bir fərq qoyulmur. Baxmayaraq ki onlar öz aralarından haramlılıq baxımından, biri-birilərindən fərqlənirlər.

Baxmayaraq ki Rəsulullah ﷺ müşriklərin bayramlarının hamısından qadağan etmişdir. Bununla O ﷺ müsəlmanların bu şeylərə bulaşacağından və kafirlərə hər hansı bir işdə bənzənilməsindən qorxmuşdur. O kəslərin ki, şeytan onlardan bir çoxlarını azdıraraq, Ərəb yarımadasında bəzi əməlləri artıq bərqərar etmişdir. Bir kəsin haqdan azaraq, əhli kitabın və sairələrin çirkabına batmasından qorxulması daha da təhlükəlir və bu işdən çəkindirlməsinin zərurəti daha da şiddətli olmadıdır.

Sonra **Şeyxulislam** رحمهم الله davam edərək buyurur:

Əksinə Allah Rəsulu ﷺ Öz ümmətinə bir çox itaət sifətlərini və mubah olan şeylərdə belə kafirlərə bənzəməməyi, onlara müxalif olmağı çatdırmış və əmr etmişdir. Hətta bütün bunlar kafirlərin işlərində onlara bənzəməməkdə və onlara müvafiq olmağa götürən btün qapıları bağlamış olsun. Çünki səninlə, cəhənnəm əhli arasında olan müxaliflik nə qədər çox olarsa, bir o qədər də onlardan və onların əməllərindən uzaq olarsan.

Və Rəsulullahın ﷺ ümmətə olan hərisliyi və onlara nəsihətə can atması anamın və atamın mənə etdiyindən daha üstün və daha şəfqətlidir. Bütün bunlar Allahdan, Ona ﷺ və insanlara verilmiş fəzilət və nemətlərdir. Lakin insanların çoxu bunu bilməzlər. **Şeyxulislamın** رحمهم الله **kəlamının sonu[1].......**

Mən isə deyirəm! Əgər Rəsulullahın ﷺ ümməti üçün, kafirlərə müxalif olamağı əmr etməsi məhs zahiri məsələlərdə (görünüş, ibadət və s) onlara bənzəməməyin qarşısını almaq üçün idisə və yalnız buna görə qorxurlurdusa və bu əməllərin kafirləri sevməyə və onlarla dostluq edilməsinə çatacağı güman edilirdisə, artıq bir çox müsəlman olduqlarını iddia edən kəslər bu qorxulan kabusa düşmülər. Lakin bununla yanaşı da xeyir üzərində olan kəslər olduqlarını zənn etməkdədirlər!!.

Əbu Bişr, Əbu Umeyr bin Ənəs*dən, o da* ***Ənsar****dan rəvayət edərək buyurur*:

"Rasulullah ﷺ , müsəlmanları namaza necə dəvət edəcəyi məsələsinə çox önəm göstərirdi.

---

[1]İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 499-500 səh.

(Səhabələrlə müzakirə edərkən), Sur ilə çağırılması təklif olunanda: ***"Bu yəhudilərin əməlidir!"*** *dedi. Daha sonra zəng səsi ilə çağırmağı bildirdilər:* ***"Bu isə xristianların əməlidir!"*** deyərək hər ikisini qadağan etdi.[1]

Məqsəd də budur ki, Rəsulullah ﷺ ağızla üfürülən yəhudilərin surunu qadağan edəndə də, əl ilə vurulan xristianların zəngini qadağan edəndə də, hər ikisinin də səbəbini onların əməllərindən olduğuna bağladı. Çünki əməlin zahiri şəkli, o əməl barədə hökmü də dəyişdi. Bu dəlildir ki, səbəblər (illələr) vəsiflərlə əlaqəlidir. Bütün bu zikr olunanlar yəhudi və xristianların əməlləri olduğu üçün bunlara mütləq şəkildə qadağa qoyuldu. Bu səslərin qadağan olması istər namaz xavtı, istərsə də adi vaxtlarda mütləq şəkildə ikrah və xoşlanmayan işlərdəndir. Bu yəhudi və xristianların əməllərindəndir. Çünki, xristianlar zənglərinə ibadət etmədikləri adi vaxtlarda belə vurmaqdadırlar.

Ona görə də Hənif dinin Şuarı yalnız və yalnız azandır. Necəki onun səslənməsində Uca Allahın xatırlanması vardır. Və hansı ki, onunla səmaların qapıları açılır, şeytanlar uzaqlaşır və yer üzərinə Allahın rəhməti nazil olur.

Çox təssüf ediləcək bir haldır ki, bu ümmətdən bir çox başçılar və böyükləri, yəhudi və xristianların bu şuarlarına duçar olaraq böyük bir fitnəyə düşmüşlər.

Rum və farslardan olan: yəhudi, xristian və əcəmilərə bənzəmək kimi məsələlər, Məşriqdəki hakimlərin və onların mislində olan digər başçıların meydana çıxması səbəbi ilə baş vermişdir.

---

[1] **Əbu Davud Salat: 27**

Onlar bu əməlləri ilə müsəlmanların yoluna müxalif olaraq, Allahın və onun Rəsulunun ﷺ qadağan etdiyi hökümləri pozdülar! Beləcə də Allah onların üzərlərinə vəd etdiyi kimi kafir türkləri göndərərək, onlara müharibələr duçar etdi. Hətda onların insanlara və ölkələrə etdikləri, İslam tarixində misli görülməyən və bilinməyən faciələrdən ibarət oldu. Bu da Rəsululahın ﷺ söylədiklərini bir daha təsdiqləmiş oldu.

Rəsulullah ﷺ buyurur:

(لتركبن سنن من كان قبلكم)

"Siz mütləq, sizdən əvvəlkilərin yollarına tabe olacaqsınız."

Şeyxulislam İbni Teymiyyənin رحمهم الله "Əl iqtida" da olan sözlərinin sonu[1]........

Necəki günümüzdə də bunun kimi müsəlmanların yoluna muxlif əməllər baş verməkdədir. Və bunun nəticəsində də Şeyxul İslamın söylədiyi kimi kafir Türklər (Allah tərəfindən) onların üzərlərinə salınmışdır. Həqiqətən özlərini İslama nisbət edənlər o vaxt ki, Allahın düşmənləri olan yəhudilərin, xristianların və cahilliyə əhlindən olan müşriklərin və əcəmilərin yollarına yönəldilər, sonra bir çox işlərdə onlara bənzəməyə başladılar. Elə o an İslam şəriətindən çıxmış: Türk kafirləri (Allahdan gələn bəla olaraq) onların üzərlərinə salındı.

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustəqim 1 cild 499-500 səh. Hədisi İmam Buxari İtisam: 14, Ənbiya: 50, Müslim Elim: 6, İbn Məca Fitən: 17**

Hətta İslam Çox əzəməti imtahanlarla və böyük işlərlə sınağa çəkildi. Rəislər alçaldıldılar və Şeyxlər imtahana məruz qaldılar. Nə acizlərə və nə də zəiflərə rəhm olunmadı.

Dinləri , ölkələri və məkanları xarabalığa çevrildi. Bədənlərə xəyanət edildi. Bütün bunlar isə üsyan və asiliklərə görə hər şeyin sahibi olan Uca Allahın hikməti ilə baş verdi. Allahım sən Özün qoru və təvəkküldə yalnız Sənədir.

Və lakin heç şüpəsiz Uca Allahın rəhməti ilə haqq, heç bir vaxt yox olmaz və Allah onlardan dönərək, yalnız Rəsulullahın ﷺ dinini uca edəcəkdir.

Uca Allahın söylədiyi kimi:

يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

“Onlar ağızları ilə Allahın nurunu söndürmək istəyirlər. Allah isə buna yol verməz, kafirlərin xoşuna gəlməsə də, O, Öz nurunu tamamlayacaqdır.”

“Müşriklərin xoşuna gəlməsə də, İslamı bütün dinlərdən üstün etmək üçün Öz Elçisini doğru yol göstəricisi və haqq din ilə göndərən Odur.” **Tövbə 32-33**

Allahu Təala, iman əhlini təmizlədikdən sonra, onlara üsyan etdikləri təqdirdə başlarına nələrin gələ biləcəyini bəyan etdikdən sonra, küfr və fəsad əhlinin burunlarını da yerə sürtmüşdür. Onlar (kafirlər) dövlətlərinin zamanlar keçdikcə var

olacağını zənn edirdilər. Halbuki Allah onlara (kafirlərə) İslamın və imanın günəşini üstün edərək, kafirləri qısa bir müddətdə darmadağın hala salaraq, onları ən gözləmədikləri halda diyarlarında çox-çox uzaqlara sürgün etmişdir.

İbn Qəyyum (رحمهم الله) buyrur:

Allah başka zamanlarda da dininə
Kitabına və Rəsulünə yardım edəcək!

Yalnız bu baş verər öz hizbinin
Başqa hizblə qarşılıqlı hərbiylə!

Çünki bu, səbəbdən insanlar ,
Iki tayfaya ayrılmışlar!"

Digər bəndində də belə buyurar:

"Haqq yardım olunar, imtahan olunar,
Bu səni təcübləndirməsin,
Çünki belədir gərdişi sünnətu Rahman
Bu səbəblə onun hizbi başqasına qalib gələr.
Bunun üçün bölünər insanlar iki tayfaya

Şeyxülislam İbn Teymiyyə (رحمهم الله), zimmilərlə əlaqəli şərtlər barəsində bunları demişdir:

*"Bütün bunlar müsəlmanların kafirlədən, zahirləri ilə fərqlənmələrinin üzərində icma edildiyi bir məsələdir. Bu onlara bənzəməyi, tərk etməklə olur. Artıq müsəlmanların əmirləri olan iki əmirdən ((**Ömər bin Xəttab** və **Ömər bin Əbdüləziz**)) və digərlərindən bu məqsədi həyata keçirəcək, yetəri qədər rəvayətlər edilmişdir.*

Necəki Əbul Şeyx Əl Əsbahani (رحمهم الله) rəvayət edərək bildirmişdir ki:

*"**Ömər bin Xəttab** (رضي الله عنه) belə yazdı:*

"Zımmilərdən katib kimi istifadə etməyin. Bu sizinlə onların arasında sevgini və məhəbbəti yarada bilər. Onlara yerlərinizi verməyin. Onları zəlil edib alçaldın; Lakin onlara zülm etməyin!"

Sonra ümumi şərtləri bəyan edərək edərək buyurur:

"Həmçinin irəli sürülmüş şərtlərin məzmununa görə onlar; öz dinlərinin munkərlərini və dinlərinin şuarlarını izhar edə bilməzlər! "

***Ömer bin Xəttab** (رضي الله عنه), və onunla olan müsəlmanlar, sonradan gələn İslam alimləri və daha sonrakı əmirlər də bu hökümlərdə ittifaq etdilər. Və Uca Allahın müvəffəq etdiyi müsəlmanların Əmir Sahibləri öz ölkələrində kafirlərə xas olan hər hansı bir şeyin belə zahir olmasına və üzə çıxmasına izin verməmişlər. Hətta bunları açıq-aydın şuarlarla bəyan edərək:*

“Müsəlman torpaqlarında müşriklərə aid olan heç bir əlamətlər olmamalıdır !” *şəklində qadağalar qoymuşlar.*

Bütün bu deyilənlər bir tərəfə, bəs indi müsəlmanlara, bu cür küfr şurları öyrədənlərə və onu izhar edənlərə nə deyək?

-Həmçinin ittifaq olunmuş məsələlərdəndir ki, onlara hədiyyələr verilməməlidir!

-Həmçinində bu məsələlərdən biri də, Uca Allahın əmir etdiyi kimi onları alçaltamaq və zəlil etməkdir!

Bilinən məsələdir ki, kafirlərin bayramlarını ucaltmaq və təzim etmək və bunun kimi əməllər, onlara müvafiq olmaq hökmünə daxildir. Həmçinin (bu bayramlarda) onlarla hədiyələşmək də, onlara müvafiq olmaq hökmə daxildir. Çünki kafirlər bu əmllə fərəhlənirlər və bununla onlar sevinirlər. Necəki, bunun əksini edəndə yəni, onların batil dinlərinin qaydalarına qadağa qoyulanda, bununla onlar kədərlənərlər”. [1]

Şeyhülislam İbni Teymiyyə (رحمه الله)eyni adlı kitabında yenə buyurur.

“Uca Allah dinlərini parçalayıb bölünənlər barədə buyurur:

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

“Dinlərini firqələrə parçalayıb və Siyə olanlarla (tərəfkeşlik edənlərlə) sənin (ey Rəsulum) heç bir əlaqən yoxdur. Onların işi Allaha aiddir. Sonra Allah onlara etdikləri əməllər barədə mütləq xəbər verəcəkdir.” **Ənam 159**

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 499-500 səh.**

Biz bilirik ki, kafirlər dinlərini parçalayıb şiyyələr (tərəfkeşlər, partiyalar, sektalar, qurplar və s) oldular.

Necəki bunu uca Allah buyurur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Özlərinə aydın dəlillər gəldikdən sonra firqələrə ayrılıb ixtilaf edənlər kimi olmayın. Onları böyük bir əzab gözləyir."

Uca Allah öz nəbisinə onlar haqqında belər buyurur:

*"**Sənin (ey Rəsulum) heç bir əlaqən yoxdur.**"*

Və bu da tələb edir ki, onlardan butun işlərdə uzaq olunsun.

Kim hər hansı bir işində, kimlərə tabe olancaqsa, heç şüpəsiz onlardandır. Çünki, bir kəsin :"Mən bundanam" və yaxud "Bu məndəndir" kimi sözlərin mənasını, "Bu da mənim kimidir" və "Mən də bunun kimiyəm"kimi başa düşülməlidir. Çünki iki şəxs bir-birinin növündən başqa bir şeylə fərqlənməz.

Necə ki Allah buyurur:

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ

"Münafiq kişilər və münafiq qadınlar bir-birinin tayıdırlar"

Rəsulullahın ﷺ, Əli ibn Əbu Talibə (رضي الله عنه) dediyi sözdə bunun mislindədir.

[1]***("Mən səndən, sən isə Məndənsən!"*** أنت مني وأنا منك)

---

[1] Buxari Fədailu Əshabin Nəbi: 9, Muslim Cihad: 90, Tirmizi Mənakib: 20, İbnu Məca Muqəddimə: 11, Əhməd: 1/170, 177 3/22, Cəmiul Usul: 6/33

Və bunu əksi olaraq da əgər bir kəsin: "Mən bu şeylərdə yoxam" deməsi: " Mən onunla heç bir şeydə şərik deyiləm" yəni mən bütün işlərdə ondan uzağam.

Allah və onun Rəsulu ﷺ, kafirlərin bütün işlərindən uzaq olduqları üçün, Rəsula ﷺ həqiqi mənada tabe olan kəs də, kafirlərdən eyni tərzdə uzaq olmalıdır.

Kim o kafirlərə hansı şəkildə müvafiq olarsa Allah Rəsuluna ﷺ da o şəkildə müxalix olar. Həqiqətəndə dinləri baxımından, hər yöndən fərqli olan iki insan biri-birilərinə nə qədər bənzəsələr, öz dinlərinə bir o qədər müxalif olarlar!

Şeyhülislam İbni Teymiyyənin Əl iqtida da olan sözlərinin sonu........ [1]

Uca Allah buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Ey iman gətirənlər! Yəhudi və xaçpərəstləri dost tutmayın! Onlar bir-birinin dostudurlar. Sizlərdən kim onları özünə dost tutarsa, o da onlardandır." **Maidə: 51**

Digər ayədə isə:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِم مَّا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ

"Məgər sən, Allahın qəzəbləndiyi adamlarla dostluq edənləri görmədinmi? Onlar nə sizdəndirlər, nə də onlardan."
Mücadilə:14

---

[1] **İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 175-177 səh.**

Bu ayədə Uca Allah yəhudilərlə dostluq edən münafiqləri məzəmmət edir.

Hətta o yerinə qədərki:

لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“ Allaha və Axirət gününə iman gətirən elə bir camaat tapa bilməzsən ki, onlar Allaha və Onun Elçisinə hədlərini aşan kəsləri, öz ataları, oğulları, qardaşları, qohum-əqrəbaları olsalar belə dost etsinlər. Allah onların qəlbinə iman yazmış və onları Öz tərəfindən bir ruhla dəstəkləmişdir. Allah onları ağacları altından çaylar axan Cənnət bağlarına daxil edəcəkdir. Onlar orada əbədi qalacaqlar. Allah onlardan razıdır, onlar da Allahdan razıdırlar. Onlar Allahın camaatıdır. Həqiqətən, məhz Allahın camaatı nicat tapanlardır.” **Mücadilə:22**

Digər ayədə isə belə buurmaqdadır:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوا وَّنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّن وَلَايَتِهِم مِّن شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُن فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوا وَّنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْق كَرِيمٌ

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِن بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنكُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

“ Həqiqətən, iman gətirən, hicrət edən və Allah yolunda öz malı və canı ilə cihad edən mühacirlər və sığınacaq verib köməklik göstərən ənsarlar, məhz onlar bir-birinin dostlarıdır. İman gətirən, lakin hicrət etməyənlərə gəldikdə isə, onlar hicrət etməyincə siz onları himayə etməyə borclu deyilsiniz. Əgər onlar din uğrunda sizdən kömək istəsələr, sizinlə aralarında müqavilə olan bir qövm əleyhinə yardım istisna olmaqla, kömək etməyiniz gərəkdir. Allah sizin nə etdiklərinizi görür.

Kafirlər də bir-birinə dostdurlar. Əgər siz bunu etməsəniz (onlarla dosluq etsəniz), yer üzündə fitnə və böyük bir fəsad baş verər.

İman gətirən, hicrət edən və Allah yolunda cihad edənlər və sığınacaq verib köməklik göstərənlər, məhz onlar həqiqi möminlərdir. Onlar üçün bağışlanma və bolluca ruzi vardır.

Sonradan iman gətirənlər, hicrət edib sizinlə bərabər cihad edənlər də sizdəndirlər. Qohumlar Allahın Kitabına görə bir-birinə varis olmağa daha yaxındırlar. Həqiqətən, Allah hər şeyi bilir.” **Ənfal 72-75**

Uca və bütün nöqsanlardan münnəzzəh olan Allah əsil dostluğun, məhz Mühacirlər və ənsarların dostluğuna bağladı. Və bəyan etdi ki, onlardan sonra gələnlərdən hər kim iman edər, hicrət edər və qiyamətə qədər **cihad edərsə** əsil dostlar onlardır.

Muhacir: Allahın qadağan etdiklərindən hicrət edəndir.

Cihad İsə: Qiyamətə qədər heç durmadan davam edəcəkdir.

Uca Allah buyurur:

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

“Sizin himayədarınız yalnız Allah, Onun Elçisi və iman gətirənlərdir. Onlar Allaha boyun əyərək namaz qılır və zəkat verirlər.

Kim Allahı, Onun Elçisini və iman gətirənləri özünə dost tutarsa, bilsin ki, qələbə çalanlar da məhz Allahın firqəsidir.”
Maidə 55-56

Qurana nəzər salınanda bu movzuda, bir çox yerlərdə buna bənzər ayələrə rast gəlirik. Hansıki bu ayələrdə Uca Allah öz ordusu və hizbi olan həqiqi möminlərin yalnız öz qardaşları olan digər möminləri sevmələrini və yalnız onlar ilə dostuq etmələrini əmr edirərək, onların heç bir halda kafirləri sevmədiklərini bizlərə xəbər verir.

Sevgi qəlblə əlaqəli olsada, zahirində müxalif olmaqla müsəlman, kafirlərlə dostluq bağlarını qırılmağı və onlara olan ədavətini bəyan edə bilir.

Zahirində kafirlərə bənzəmək, onlara olan sevginin hər hansı bir növündən, yaxın və ya uzaq səbəblərindən olmasada- **və şüpəsizki burada heç bir məsləhətdən söhbət gedə də bilməz-** İnsanın təbiəti və ya fitrəti özü, zahirində onlara bənzədiyin üçün, səni onlara sevgiyə götürən bir vəsiləyə çevirilməsini

vacib edəcək. Buna ədətlərin özüdə dəlildir. Məhs bu səbəbdən **Sələf** (رحمهم الله) bu ayələri, kafirlərdən yardım istəməyi və onlarla dostluq etməyi tərk etməyə dəlil gətirərdilər.

Şeyxulislam İbn Teymiyyə (رحمه الله) buyrur:

İmam Əhməd səhih sənədlə, ***Əbu Musa*** *(رحمه الله) dan rəvayət etdiyi hədisdə deyilir:* ***Ömər bin Xətabdan*** *(رضي الله عنه) bir nəsrani katibim olduğunu bildirəndə mənə belə dedi:*

-"Allah səni öldürsün! Məgər Uca Allahın qurandakı bu ayəsini eşidməmisənmi?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Ey iman gətirənlər! Yəhudi və xaçpərəstləri dost tutmayın! Onlar bir-birinin dostudurlar. Sizlərdən kim onları özünə dost tutarsa, o da onlardandır." Maidə: 51

Ömər bin Xətab (رضي الله عنه):

-Nə üçün Hənif (muvahid) olan birini özünə katib götürmədin? *Deyərək buyurdu.*

- Dedim ki ey Möminlərin Əmiri ! Onun dinindən mənə nə? Mənə onun yazısı lazımdır!

Ömər bin Xətab *(رضي الله عنه) cavabında mənə belə buyurdu:*

-Allah onları alçaltdığı halda, sən onları ucamı tutursan?

-Allah onları zəlil etdiyi halda, sən onları izzətlimi edirsən?

-Allah onları uzaqlaşdırmağı əmr etdiyi halda, sən onları yaxınmı edəcəksən?

Bütün bu zikr olunanlara görə: Kafirlərə və müşriklərə müxalif olmaq və onlara zahirən bənzəməyi tərk etmək kimi hökümlər barədə Quran, Rəsulullahdan ﷺ varid olan hədislər, Rəşidi xəlifələrin sünnəti və fəqihlər icma etmişlər!

Əbu Hureyrənin (رضي الله عنه) *rəvayətinə görə,* Rasulullah ﷺ *belə buyurmuşdur:*

"Yəhudi və xristianlar** (saç və saqqalarına) **rəng qoymazlar. Siz onlara muxalif olun." *[1]*

Rasulullah ﷺ *onlara qarşı müxalif olmağımızı bizlərə əmr etmişdir. Bu qadağa ümumi olub bütün məsələlri əhatə edərək İslam şəriətinin məqsədlərindəndir.*

Qadağa sadəcə saçla əlaqəli olmasına baxmayaraq, bu qadağa müxalif olmaq səbəbi ilə baş vermişdir. Müxaliflik istər bir səbəbdən və ya digər bəzi gizli səbəblərdən baş verməsindən asılı olmayaraq, dinimizdə tələb olunan şuarladandır. *[2]*

Uca Allah buyurur:

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ

"O kəslərki Zura şahidlik etməyirlər." **Furqan 75**

Dahhaq (رحمه الله) *ayədəki sözü keçən* ***"Zur"*** *kəlməsini təfsir edərkən buyurur:*

"Zur, müşriklərə aid olan bayram deməkdir."

---

[1]**Buxari Ənbiya:5, Libas:67, Muslim Libas:80, Əbu Davud**

[2]**İbn Teymiyyə İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 186 səh**

Əbu Şeyx* (رحمه الله)** *ayədəki sözü keçən* ***“Zur” *kəlməsini təfsir edərkən buyurur:*

“Zur, şirk olan kəlmələr deməkdir.”

Əmr bin Murrah* (رحمه الله)** *ayədəki sözü keçən* ***“Zur” *kəlməsini təfsir edərkən buyurur:*

“Zur, şisk əhlinin şirklərinə meyl etməmək və onlara qarışmamaqdır.”

Ömər bin Xəttab* (رضي الله عنه)** *ayədəki sözü keçən* ***“Zur” *kəlməsini təfsir edərkən buyurur:*

“Zur, Əcəmilərin sözlərini öyrənmək və onların bayramlarında, olan məkanlara daxil olmaqdır.”

Buradakı tabiinlərin kafirlərin bayramlarına şirk demələri, bəzilərinin fərqli sözlər söləmələrinə müxalif deyildir. Çünki Sələf bu cür fərqli sözlər işlədmişlər. Misal üçün : cahiliyyə dönəmindəki bütə, bəzilərinin: “əxlaqsız məkanlar məclisi” demələri kimi və ya bəzilərinin buna: “Meyxana məclisi deməleri” kimi və s. Təfsirlərə gəldikdə isə Sələf bu cür sözləri ehtiyac olunan tərzdə insanların anladığı kimi adlar verərək çəkindirmişlər. Və ya bu şeylərin eyni cinsli genahlar olduğunu bəyan etmək üçün bu ləfizləri işlədmişlər.

Necəki Tabiinlərdən zikr olundu, ayədəki ***“Zur”*** *kəlməsini, şirk əhlinin nəzdindəolan gözəl və bəyənilən şeylər kimi təfsir etmişlər ki hətta həqiqət üzə çıxsın. Bu səbəbdən də Sələf bu cür kəlmələri şübhələr və şəhvətlər səbəbindən, kafirlərin nəzdində gözəl hesab olunan şeyləri təfsir edərkən istifadı etmişlər.* ***Şirk və onun mislində olan şeylər-*** *şübhələr üzündən gözəl sayılmışdır.* ***Musiqi və əyləncələr isə -*** *şəhvətlər səbəbindən bəzədilmişdir.*

Müriklərin bayramlarına gəldikdə, burada həm şübhə, həm də şəhvət cəm olmuşdur. Və batil bir şeydir. Onun nə din üçün

bir mənfəəti və nə də bir zövq alacaq ləzzəti vardır. Əksinə onun aqibəti ağrıdıcı əzabdır. Bu səbəbdən də bu bayramlar özü ***"Zur"****-dur. Orada olmaqda, ona şahidlik etməkdə eynidir. Uca Allah o yerləri tərk etməyi bəyənmişdir. Mücərrəd bu yerlərdə olmağı isə qadağan etmişdir. Halbuki bu yalnız orada olmaq və oradakı səsləri eşidməkdən ibarətdir! Bəs onda o kafirlərlə (bir yerdə əyləşib) bu bayramlarda müvafiq olmaq necə? Hansıki, bu əməllər özləri "Zur" əməllərindəndir. Çünki, orada sadəcə olmaqdan fərqlidir!* [1]

Bil ki, əgər kafirlərə müvafiq olmağın haramlığı, bu çirkin əməllərdən başqa bir yolla bilinməsi mümkün olmasaydı belə. Bizim əməlimiz bunu qadağan etmək olardı və dəlilimiz isə şəriətin əsasından qaynaqlanardı. Çünki şəriətin əsası bu cür çirkin səbəblərin kəsilməsini vacib edir. Bəs necə olar ki, biz bu münkər əməllərin kafirlərə bənzəməyə götürdüyünü, və bu əməllərin artıq insanı bütünlüklə İslam şəriətindən xaric etməyi vacib etdiyi bir hala gəldiyini, gözlərimizlə müşahidə edək , sonra bunu qadağan etməyək?

Bu məsələnin izzahı isə belədir. Bil ki, Kafirlərə bənzəmək sahibini küfrə və yaxud əksər hallarda asiliyə götürə bilir. Hərdən isə, eyni vaxda hər ikisinə: Həm küfrə, həm də asiliyə götürə bilər. Və bütün bunlara götürən səbəblər isə haramlardır!

Bütün bu zikr olunanlar, müşriklər və kafirlərə bənzəməyin qadağan olması barəsində ki dəlillərin, bəziləri idi. Lakin bu dəlillərin zikr olunmasında kı məqsədi və sirri anlayan kimsə, heç şüpəsiz Uca Allah rəhm etdiyi kimsədir. Və bu qadağanın sirri ondadır ki: Zahiri həyatında kafirlərə bənzəməkdən qadağan olunmasının ən başlıca səbəbi, yalnız və yalnız: zahirən kafirlərə bənzəmək, zaman keçdikcə sahibini, batində də onları sevməyə və onlarla dostluq etməyə çatdıracaqdır.

---

[1] **İbn Teymiyyə İqtida Əs Sirat əl Mustaqim 1 cild 186 səh.**

Əgər bunu bildinsə (iman etdinsə), artıq insanların bir çoxunun, hətta əksəryətinin bu hala düşmələri sənə bəlli oldu. Hansı ki, onların kafirləri və müşrikləri sevmələrindən və bu hala düşmələrindən qorxulması səbəbi ilə, bu əmməllərə qadağa qoyulmuşdur. Və artıq anladın ki, onlar məhz bu qadağan olunan hala düşərək, bu həlak yolunun tən ortasında qərar tutmaqdadırlar.

Doğru yola yönəldən yalnız və yalnız Allahdır!

İkinciBab: BirinciFəsil.

Şeyxulislam Muahəmməd İbn Əbdulvahhabın övladlarına "Dostluq və Düşmənçilik" barədə verilmiş suallara cavbları.

Birinci Məsələ : Şirk və Küfr əhli ilə əlaqələrin kəsilməsinin vacibliyi.

Şeyxulislam Mühəmməd ibn Əbdulvahabın nəvələrinə رحمهم الله, müsəlmanlar tərəfindən verilmiş olan bəzi sualların cavblarının bəyan olunması.

Sual 1:

İslam dininə girən və onu sevdiyi halda, müşriklərə qarşı ədavət göstərməyən və ya ədavət edən lakin onları təkfir etməyən və ya: "Mən müsəlmanam. Lakin Lə iləhə illə Allah deyən kəsləri, mənasını bilməsələr belə təkfir etmək mənim qurətimdə deyil" deyən kəsin və ya:

İslam dininə girən və onu sevdiyi halda: Mən türbələri (Allahdan qeyri ibadət olunan yerləri)inkar etmirəm lakin onların nə fayda, nə də zərər verə biləcəyini də bilirəm. Lakin onları inkar etmirəm." Deyən kəsə nə deyirsiniz?

Cavab:

Bildiririk ki, kişi tövhidi bilməzsə, onu bəyan etməzsə, tövhidin vaciblərinə əməl etməzsə, Rəsulun ﷺ gətirdiyi xəbərləri doğrulamazsa, Onun ﷺ əmirlərinə boyun əyərək,

qadağalarından da çəkinməzsə, Ona ﷺ və Onun gətirdiklərinə də iman etməzsə, müsəlman ola bilməz!

Və hər kim: "Mən müşriklərə qarşı ədavət aparmıram" və ya "ədavət aparıram, lakin onları təkfir etmirəm!" və ya "Mən Lə iləhə illə Allah deyən kəsi, küfür və ya şirk işləsə belə və Allahın dininə düşmənçilik etsə belə, təkfir etmirəm" və yaxud da "türbələri inkar etmirəm" deyərsə, belə birisi heç vaxt müsəlman ola bilməz! Əksinə belələri Uca Allahın bu ayəsindəki kimsələrin mislindədir.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا

أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا

"Allahı və Onun elçilərini inkar edənlər, Allahı Onun elçilərindən ayırmaq istəyib: "Biz o elçilərin bəzisinə inanır, bəzilərinə isə inanmırıq!" deyənlər və bunun arasında bir yol tutmaq istəyənlər. Məhz onlar əsil kafirlərdir. Biz kafirlər üçün alçaldıcı bir əzab hazırlamışıq." **Nisa 150-151**

Uca və bütün nöqsanlardan münəzzəh olan Allah: Şirk əhli ilə ədavət aparmağı, onlarla əlaqələri kəsməyi və onları təkfir etməyi vacib etmişdir.

Uca Allah buyurur:

لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ

"Allaha və Axirət gününə iman gətirən elə bir camaat tapa bilməzsən ki, onlar Allaha və Onun Elçisinə qarşı hədlərini aşan kimsələri, öz ataları, oğulları, qardaşları, qohum əqrəbaları olsalar belə dostluq etsinlər." **Mucadilə22**

وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Sizlərdən kim onları özünə dost tutarsa, o da onlardandır. Allah zalım kəsləri doğru yola yönəltməz." **Maidə51**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُم مِّنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ

"Ey iman gətirənlər! Mənim düşmənimi də, öz düşməninizi də özünüzə dost tutmayın! Onlar sizə gələn həqiqəti inkar etdikləri halda, siz onlara mehribanlıq göstərib sirrinizi açıb deyirsiniz. Rəbbiniz olan Allaha iman gətirdiyiniz üçün onlar Peyğəmbəri və sizi yurdunuzdan qovub çıxardırlar." **Mumtəhənə1**

Allah daha doğrusunu bilir!

Bu cavablar Xeyxulislam Mühəmməd ibn Əbdulvəhabın iki oğlu Şeyx Huseyn və Şeyx Abdullah (رحمهم الله) tərəfindən cavablanmışdır.

Şeyx Süleyman bin Abdullah bin Mühəmməd ibn Əbdulvahaba (رحمهم الله) soruldu!

Sual 2:

Dostluq və Düşmənlik məsələləri barədə nə deyə bilərsiniz? Bunlar "Lə iləhə illə Allah" mənasındandır, yoxsa onun tələb etdiyi şeylərdəndir?

Cavab:

Deyilər ki, Allah daha doğrusunu biləndir!

Müsəlmanın bilməlidir ki Uca Allah Ona, müşriklərə qarşı ədavət aparmağı və onlarla dostluğu tərk etməyi fərz etmişdir. Əksinə möminləri sevməyi və onlarla dostuq etməyi, Ona vacib etmişdir. Və xəbər vermişdir ki, bunlar imanın şərtlərindəndir. Allaha və onun Rəsuluna qarşı hədlərini aşan kəsləri, ataları, uşaqları, qardaşları və yaxınları olsa belə sevən kimsədən isə imanı silmişdir.

O ki qaldı bu şeylərin şəhadət kəlməsi ilə əlaqəsinə, mənası və ya lazım olan şeyləri barədə soruşularsa: Deyərik ki Allah bizləri bunları araşdırmaqla mükəlləf etməmişdir. Uca Allah bizlərə, yalnız bu şeyləri bilməmizi və onunla əməl etməmizi bizlərə fərz etmişdir.

Kim "Dostluq və Düşmənçilik" məsələsinin, şəhadətin mənası və ya tələbləri olduğunu bilərsə bu onun üçün bir fəzilət və xeyir olar. Hər kəs də bunu bilməzsə, bunu bilməsi ilə mükkəlləf deyildir. Əgər bu şeylərin sikr olunması münaqişələrə və imanın vaciblərini yerinə yetirən və Allah yolunda cihad edən və müşriklərə qarşı ədavət aparan və müsəlmanlarla dostluq eədən möminlərin arasını bölməyə gətirib çıxararsa. Belə halda

bunun kimi şeylərin haqqında susulması daha xeyirli olar. Mənə aydın olan budur ki, burada ixrilaf həqiqi mənada olan ixtilafdır! Allah daha doğrusunu biləndir.

İkinci Bab:

İkinci Məsələ: Müsəlmanı dindən Çıxararaq Onu Mürtəd Edən Bəzi Əməllər!

Bundan əvvəl zikr etdiklərimiz, müşrik və kafirlərlə dostluq edməkdən qadağan edən bəzi dəlillər idi və bunlar birinci bölməyə aid edilir.

İkinci bölmə isə müsəlmanı dinindən çıxararaq mürtəd edən bəzi məsələlərdir. Bunlar aşağıdakılardır!

Müsəlmanı mürtəd edən Birinci məsələ:

Uca Allaha şərik qoşmaq.

Bu məxluqatdan olan birisini Uca Allaha tay tutaraq, Allah çağırdığı kimi məxluqa dua etmək, Allahdan qorxan kimi məxluqdan qorxmaq və yaxud Allaha təvəkkül etdiyin kimi məxluqa təvəkkül etmək və yaxud maxluqatdan olan birinə, Allaha aid olan ibadətlərdən bir şeyi belə sərf etmək. Əgər bu ibadətlərdən bircə şeyi belə Allahdan qeyrisinə sərf edərsə küfr edər və islamdan çıxar. Hətta günüzləri oruc tutub, gecələri namzla keçirsə belə kafir olar!

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

وَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

“İnsana bir zərər toxunduqda Rəbbinə üz tutub təkcə Ona yalvarır. Sonra Allah Özündən insana bir nemət verəndə o, əvvəlcə kimə yalvardığını unudur və insanları Allahın yolundan çıxartmaq məqsədilə Ona şəriklər qoşur. De: "Küfrünlə bu dünyada bir az dolan. Şübhəsiz ki, sən Cəhənnəm sakinlərindənsən!" **Zümər 8**

وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

“Kim Allahla yanaşı, başqa bir məbuda dua edərsə, onun bunda (əməlində) heç bir dəlili olmaz, onun cəzasını Rəbbi Özü verəcəkdir. Şübhəsiz ki, kafirlər nicat tapmazlar!” **Muminun 117**

Bu və bunun kimi, insanın öz ibadətində Allahla özü arasında məxluqatdan birini şərik qoşmasının, bu kəsin kafir etməsinə və onun islam dinindən çıxmasına və əməllərinin puç olmasına dəlalət edən ayələr, Quranda yetəri qədər çoxdur.

Necəki didər ayədə Uca Allah buyurur:

وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Əgər Ona şərik qoşsaydılar, əlbəttə, etdikləri əməllər puç olardı.” **Ənam 88**

Müsəlmanı mürtəd edən İkinci məsələ:

Müşriklərə dinlərində müvafiq olmaq və bu məsələdə onlara itaəti izhar etmək.

Bünün əməlin insanı dindən çıxarmasına dəlalət edən ayələr bunlardır.

Uca Allah buyurur:

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِم مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ

ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

“Hidayət yolunu tanıdıqdan sonra haqdan dönüb geriyə üz tutanlara şeytan günah işləri gözəl göstərdi və onlara uzun ömür vəd etdi.

Bu ona görədir ki, onlar Allahın nazil etdiyinə nifrət edənlərə: "Biz bəzi işlərdə sizə itaət edəcəyik!" dedilər. Allah onların sirlərini bilir.

Bəs mələklər onların üzlərinə və arxalarına vura-vura canlarını alanda halları necə olacaq?

Bu ona görədir ki, onlar Allahın qəzəbinə səbəb olan şeyə uydular və Onun razı qaldığı şeyə nifrət etdilər. Buna görə də Allah onların əməllərini boşa çıxartdı.” **Muhəmməd 25-28**

Bu məsələs barədə Fəqih, Əlləmə, Şeyx, Süleyman İbn Abdullah İbn Əbdulvahhab (رحمهم الله), Uca Allahın kitabından iyirmidən çox ayə və sünnətədn buna dəlalət edən dəlilləri zikr etdikdən sonra belə duyurmuşdur:

“Əgər bir müsəlman, heç bir ikrah halında olmadan, şikr əhlinə qarşı itaətini və onlara müvafiq olduğunu izhar edərsə, İslam millətindən çıxmış və O bu əməli ilə mürtəd olmuşdur. İstər bu kəs şəhadət gətirərək, İslamın beş ərkanının beşinədə əməl etsin! Həqiqətəndə bütün bu əməllər ona heç bir fayda verməz ”

Həmçinin də bu hənif dəvətinin imamı olan Muhəmməd ibn Əbdulvahab ((رحمه الله)), “Zümər” surəsinin axirlarını izzah edərkən buyurur:

*“**İkincisi** də budur ki: Əgər müsəlman zahiri məsələlərdə onlara itaət edərsə, batinində iman etsə belə kafir olar! Çünki, o zamanın müşrikləri Rəsulullahdan ﷺ əqidəsini dəyişməsini deyil, məhs zahiri işlərində onlara tabe olmağı tələb edirdilər! Bütün bunlardan bizə bəlli olurki, nə qədər özlərini İslama nisbət edən kəslər vardır ki, şirk əhlindən qorxduqları üçün, müşriklərə müvafiq olmuşlar və (yalnış olaraq) elə zənn edirlərki, qəlbləri bunu inkar etdiyi müddətcə kafir olmurlar!*

Sonra davam edərək Şeyx Muhəmməd İbn Əbdulvahhab(رحمه الله) buyurur:

*“**Üçüncü** məsələdə budur ki: Müsəlmanın təkfirinə (kafir olmasına) səbəb olan şeylər yalnız qəlblə bağlı deyildir.Çünki*

həqiqətəndə Uca Allahın bildirdiyi kəslər (müşriklər) Rəsulullahdan ﷺ əqidəsini dəyişməyi tələb etməmişdirlər. Necəki bunu zikr etmişik. Əksinə Müsəlmanın malı, ailəsi və ya ölkəsi səbəbi ilə itaət edərək, şirk əhlinə müvafiq olması, bu kəsin müşriklərin küfrünü bilib, onlara buğz etdiyi halda belə, Onu kafir edər! Bu məsələdə yalnız ikrah altında olan istinsa edilir."

Sonra davam edərək buyurur:

"Bil ki, həqiqətən də Uca Allah bu sözlərin sirrini anlayan və onu başa düşən kəsə rəhm etmişdir. Bu da məhz nazil olan bu ayənin mənasından bilinir: Əgər bir müsəlman şirk əhlinin dinlərində zahir olan, bir şeydə belə onlara müvafiq olarsa, qəlbi ilə onu inkar etsə belə kafir olar. Çünki müşriklərin Allah Rəsulundan ﷺ istədikləri şeydə məhz bu idi!

Bunu gözəl şəkildə anlamağa çalış ki, bəlkə İbrahimin ﷺ dinindən olan bu şeyi anlayasan. O vaxt ki İbrahim ﷺ, öz atsını və qovmünü tərk etdi, O ﷺ bütün bunları məhz özündə olan ədavət səbəbindən ettdi!"

Və "Kəhf" surasindən danışarkən də Şeyx Muhəmməd İbn Əbdulvahhab (رحمه الله)belə buyurur:

*"**Doqquzuncu:** İnsanların bir çoxu üçün müşküləyə çevirilən, lakin çox əzəmətli olan bir məsələdir! Bu da: Kişinin həqiqi mömin olduğu və müşriklərə müvafiq olmağı ikrah etdiyi bir halda, dili ilə şirk əhlinə müvafiq olmasıdır. Bu kəs, bu əməli ilə "Lə iləhə illə Allah " şəhadətini yalanlayaraq, özü üçün ikinci ilahı tutan kəslərin mislindədir. Bu zikr olunan və bundan əvvəlki məsələlərdən cahil qalan neçə-neçə insanlar vardır!"*

“Onuncu məsələ: Şirk əhlinə müvafiq olmağı istəmədiyi halda, hakimin istəyi ilə onlara müvafiq olmaqdır. Bu əməli edən kəs, ayədə zikr olunan “Şətatə” sözünün sahibi olmuşdur. Halbuki, bunun mənası “Küfr” deməkdir.” **Şeyxin Mehəmməd ibn Əbdülvəhhabın (رحمه الله)kəlamının sonu.........**

Bilki, şirk əhlinə müvafiq olmağın birçox halları mövcuddur. Bunları inşallah üçüncü məsələdə zikr edəcəyik!

Müsəlmanı mürtəd edən Üçüncü məsələ:

Müsəlmanı mürtəd edən məslələrdən biri də, müşrikləri sevmək və onlarla dostluq etməkdir.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَن
يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“Ey iman gətirənlər! Yəhudi və xaçpərəstləri dost tutmayın! Çünki onlar bir-birinin dostudurlar. Sizlərdən kim onları özünə dost tutarsa, o da onlardandır. Həqiqətəndə Allah zalım olan bir qövmü doğru yola yönəltməz.” **Maidə 51**

لَّا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ
فِي شَيْءٍ إِلَّا أَن تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

“Möminlər möminləri qoyub kafirləri dost tutmasınlar! Bunu edən kimsə bilsin ki, Allahdan onun heç bir şey yoxdur.

Ancaq onlardan gələn təhlükədən çəkinməklə ehtiyat etməyiniz istisnadır. Allah sizi Özündən (Əzabından) çəkindirir. Dönüş də ancaq Allahadır." **Əli Imran 28**

İlk özncə zikr etdiyimiz ayədə Uca Allah bizlərə bildirir ki; Kim yəhudi və xristianları dost tutarsa, bu əməli ilə onlardan birinə çevrilər. Ayənin zahirinə baxarsaq, kim onları dost edərsə, onların mislində olan bir kafir olar!

Bu açıqlamnı Şeyxulislam İbn Teymiyyə رحمه الله zikr etmişdir.

Biz Artıq Abdullah bin Utbənin (رضي الله عنه):

"***Sizlərdən kim onları özünə dost tutarsa, o da onlardandır."***

Ayəsi barədə: *"Sizlərdən biriniz, bilmədiyi və anlamadığı halda yəhudi və xristian olmaqdan qorxsun!"* dediyi bu kəlmələri artıq zikr etmişik.

İbn Cərir (Tabari) رحمه الله : ***"Allahdan onun heç bir şey yoxdur."***

Ayəsi barəsində belə buyurur: *"Yəni, Allah ondan və O da Allahdan uzaqdır. Onu dinindən çıxartmışdır!"*

Ayənin sonundakı bu kəlmələrə gəldikdə: ***"Ancaq onlardan gələn təhlükədən çəkinməklə ehtiyat etməyiniz istisnadır."*** Biz bu ayəni, Uca Allahın digər ayəsindəki mənayla anlamalıyıq:

مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ

"Qəlbi imanla sabit qaldığı halda haqqı danmağa məcbur edilən kəslər istisna olmaqla" **Nəhl 106**

Bu məsələ barəsində olan geniş izzahı, inşəAllah önümüzdə bəyan edəcəyik.

Müsəlmanı mürtəd edən Dördüncü məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Şirk əhlinin, şirk etdikləri yerlərdə, onları inkar etmədən iştirak etmək və ya otürmaqdır!

Bunun dəlili Uca Allahın bizlərə nazil etmiş olduğu bu ayədir:

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِّثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

“Allah Kitabda sizə nazil etmişdir ki, Allahın ayələrinin inkar edildiyini və onlarla istehza olunduğunu eşitdiyiniz zaman, onlar (kafitlər) başqa bir söhbətə keçənə qədər, əsla onlarla bir yerdə oturmayın. Yoxsa siz də onların mislində (kafir) olarsınız. Şübhəsiz ki, Allah bütün münafiqləri və kafirləri Cəhənnəmdə toplayacaqdır.” **Nisa 140**

Şeyxulislam Mühəmməd ibn Əbdulvahabın رحمهم الله nəvələrinə verilmiş sualların birində bu ayədəki : ***“Yoxsa siz də onların mislində (kafir) olarsınız.”*** Kimi kəlmələrin və Rəsulullahdan ﷺ rəvayət olunmuş ***“Kim bir müşriklə birlikdə toplanarsa və onunla bir yerdə yaşayarsa, O da onun (müşrikin) mislindədir.”***[1] hədisin mənası və necə başadüşülməsi barədə soruşuldu. **Şeyxin Nəvələri** رحمهم الله belə cavab verirlər:

[1] **Əbu Davud, Cihad babı:** 170 **-ci hədis.**

Cavab: *“O ki qaldı ayədəki mənaya: Ayə zahirindəki mənaya uyğun olaraq başa düşülməlidir. Yəni əgər bir kəs Uca Allahı ayələrinin inkar olunduğunu və yaxud onlarla istehza edildiyini eşidərsə və buna heç bir etirazını bildirmədən və ya bu şeylərə inkar etmədən və oranı tərk etmədən, onlar başqa bir mövzuya keçəməyənə qədər onlarla bir yerdə qalarsa, O kəsdə istehza edənlərin mislində olan bir kafirdir. O şəxs bu əməlləri etməsə belə onların mislində sayılar. Çünki onlarla bir yerdə qalması, küfrə razılığın əlamətidir. Və küfürdən razı qalmaq, özü də bir küfürdür.*

Elm əhli bu və bunun mislində olan ayələrə dayanaraq bildirmişlər ki; “Günahlardan, günah işləyən kəslərin razı qaldığı kimi razı qalan bir müsəlman, bu günahları qəlbi ilə inkar etdiyini bəyan etsə belə, bu ondan qəbul olunmaz.

Çünki hökümlər zahirə görə verilir. Və bu müsəlman artıq zahirində küfrü izhar etmiş və kafir olmuşdur. Bu səbəbdən də Rəsulullahın ﷺ vəfatından sonra baş vermiş “Riddə hadisəsində” səhabələr, orada olan kimsələrin bu şeylərə qəlblərində ikfah etdiklərini bildirsələr belə- bu üzürləri qəbul etməmişlər. Əksinə (bu hadısələrin baş verdiyi zaman)dilləri ilə inkar açıq-aydın inkar edənlərdən başqa , onların hamısını mürtəq hesab etmişlər.

Həmçinin də hədisdəki “Kim bir müşriklə birlikdə olarsa və onunla bir yerdə yaşayarsa, O da onun (müşrikin) mislindədir.” Sözləri zahiri mənasıdakı kimi anlamaq lazımdır. Əgər bir kəs müsəlman olduğunu iddia etdiyi halda, şirk əhli ilə birlikdə toplanarsa, onlarla birlikdə yardımlaşarsa və şirk əhli ilə bir mənzildə yaşayarsa və müşriklər də ona özlərindən

olan biri kimi yönələrlərsə, o şəxs İslamı iddia etsə belə onların mislində bir kafir olar. Bu hökm yalnız, dinini izhar eədrək, şirk əhli ilə dostluq etməyi tərk etdikdən sonra, Ona şamil edilməz! Nəcd Alimlərinin* رحمهم الله *kəlamlarının sonu..."

Mən isə bildirirəm ki, bu məsələ Xalidin aclığa xitab etdiyi kimidir. (*Ey aclıq! Dünən sahib olduğum nə varsa, bu gün artıq onları tərk etmişəm. Bu işdən razı qalmağın yalançılıqdır. Bu işə sakit qalmağın isə bu əmələ razı qalmağının əlamətidir!*)

Abdullah bin Amrın رضي الله عنه bu sözünü artıq risalənin əvvəlində zikr etmişik: ***"Kim müşriklərin ait bir ölkədə qalarsa və onların"Novruz"bayramalarında işdirak edərsə, onların bayramlarını qeyd edər və ölüncəyə qədər onlarla birliktə qalarsa, Qıyamət Günündə onlarla birlikdə həşr olar."***

Uca Allah buyurur:

وَلَكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

"Lakin kim qəlbini küfrə açarsa, Allahın qəzəbinə düçar olar. Onlar üçün böyük bir əzab vardır.Bu ona görədir ki, onlar dünya həyatını axirətdən daha çox sevdilər. Həqiqətəndə Allah kafirləri doğru yola yönəltməz!" **Nəhl 106-107**

Müsəlmanı mürtəd edən Beşinci məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Allahla və yaxud Onun kitabı ilə və yaxud Onun Rəsulu ilə istehza etməkdir.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ

لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

“Onlardan soruşsan, deyərlər: "Biz sadəcə boş-boş danışıb zarafatlaşırdıq!" De: "Yoxsa siz Allahla, Onun ayələri ilə, Onun Elçisi ilə istehzamı edirsiniz? Üzrxahlıq etməyin!Artıq sizlər, iman gətirdikdən sonra artıq kafir oldunuz". Sizlərdən bir qismini bağışlasaq da, digərlərini günahkar olduqlarına görə əzab edəcəyik.” **Tovbə 65-66**

Allah səni qorusun bilki, istehzanın iki növdən ibarətdir:
Birinci növ: Acıq-aydın edilən iztehzadır ki, bunu nazil oluna ayədəndə anladın. Düşün ki bu ayələr bu sözləri söyləyən kəslər haqqında nazil olub:
“Biz bu qarilərimiz kim böyük qarına sahib kimsələrə rast gəlməmişik!Danışıqlarında bunlardan daha yalnçıları görməmişik! Düşmənlə üz-üzə gəldikdə isə bunlardan daha da qorxağını görməmişik!” Bəli məhz bu sözlər, bu şiddətli

ayələrin nazil olmasına səbəbi olmuşdur. Halbuki bu gün bu və bunun kimi bənzəri sözlər söyləyənlər necə də çoxdur:
“ Bu məzəhbiniz beşinci dindir.” “Dininiz səfehlərin dinidir.” Və ya yaxşılığı əmr edib pislikdən çəkindirən birisini görəndə **“Dik əhli gəldi”**(Din sözündəki “nun” hərfini “kəf hərifi ilə dəyişərək istehza etmək. Hansıki bunun mənası Xoruz əhli mənasına gəlir.”) Və yaxud elm tələbələrini körəndə: **“Bunlar talbətul elimdir”** demək kimi və sairə sözlər qeyd etmək olar hansı ki, bu sözlər ayələr nazıl olan insanların sözlərindən daha pis və şərli sözlərdir.

Ikinci növ: Açıq-aydın bəyan olunmayan istehza əməlləridir. Bu əməllər isə sahili olmayan dənizin kimi genişdir. Bunlar:

- Göz vurmaq.
- Dil çıxartmaq.
- Dodaq büzmək.
- Allahın kitabı və ya Rəsulullahdan ﷺ bir hədis oxunduqda və yaxud yaxşılığı əmr edib pislikdən çəkindirdikdə olunan əllə və digər hərəkətlərlə ola bilər.

Müsəlmanı mürtəd edən Altıncı məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən digəri isə: Uca Allaha çağırıldığında və ya onun kitabı oxunduğunda və ya yaxçılığı əmr edib pislikdən çəkindirildiyində, buna qəzəblənmək və yaxud nifrət etmək.

Bunların dəlili isə Uca Allahın bu ayəsidir:

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُم بِشَرٍّ مِّن ذَلِكُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

“Kafirlərə açıq-aydın ayələrimiz oxunduqda sən onların üzündə nifrət görərsən. Onlar az qalırlar ki, ayələrimizi onlara oxuyanların üstünə cumsunlar. De: "Sizə bundan daha pisini xəbər verimmi? Bu, Cəhənnəmdir! Allah onu kafirlərə vəd etmişdir. O nə pis qayıdış yeridir!” **Həc 72**

Uca Allah bu sinif insanların kafir olmalarını Ayənin həm əvvəlində, həm də axırında bəyan etmişdir.

Müsəlmanı mürtəd edən Yeddinci məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən bir başqası isə: Allahın öz Rəsuluna ﷺ Kitabdan və hikmətdən nazıl etdiyinə nifrət etmək.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

“Bu ona görədir ki, onlar Allahın nazil etdiyinə nifrət etdilər, O da onların əməllərini puça çıxartdı.” **Mühəmməd 9**

Müsəlmanı mürtəd edən Səggizinci məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Hədislərin və Ayələrin bəyan etdiyi mənaları qəbul etməmək və bu şeylərdə münaqişə etmək.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ

“Allahın ayələri barəsində yalnız kafirlər mübahisə edərlər. Onların şəhərlərdə gəzib-dolaşmaları səni aldatmasın.” **Ğafir 4**

Müsəlmanı mürtəd edən Doqquzuncu məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Allahın kitabından və hədislərdən bir şeyi və yaxud bir hissəsini belə inkar etmək.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا

أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا

“Allahı və Onun elçilərini inkar edənlər, Allahı Onun elçilərindən ayırmaq istəyib: "Biz o elçilərin bəzisinə inanır, bəzilərinə isə inanmırıq!" deyənlər və bunun arasında bir yol tutmaq istəyənlər, məhz onlar əsl kafirlərdir. Biz kafirlər üçün alçaldıcı bir əzab hazırlamışıq.” **Nisa 150-151**

Bu əvvəlkindən daha da şiddətlidir.

Müsəlmanı mürtəd edən Onuncu məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən bir başqası isə:Allahın dinini öyrənməkdən üz döndərmək. Və bu elmdən qafil qalmaq.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُعْرِضُونَ

“Kafirlər isə xəbərdar olunduqları şeylərdən üz döndərdilər.”
Əhqaf 3

Müsəlmanı mürtəd edən On Birinci məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Allahın dinin yez üzərində hakim olmasını istəməmək və bunun üçün bir arada birləşməyə qarşı çıxmaq.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ

"Allah Nuha tövsiyə etdiyini, sənə vəhy etdiyimizi, İbrahimə, Musaya və İsaya tövsiyə etdiyimizi sizin üçün də dində qanun etdi: "Dini hakim qılın və onda bölünüb firqə-firqə olmayın!"

Sənin dəvət etdiyin müşriklərə ağır gəldi. Allah istədiyi kəsi Özü üçün seçər və Ona üz tutanı Özünə tərəf yönəldər." **Şura 13**

Uca Allah bildirir ki, dinin hakim olması müşrik olandan başqasına ağır gəlməz. Bu ayədən bəyan olurki Allaha şərik qoşanlar kafirlərdir.

Müsəlmanı mürtəd edən Onikinci məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Sehir etmək. Onu öyrənmək, öyrətmək və onun tələblərinə əməl etmək.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ

"Biz ancaq bir sınağıq, sən gəl kafir olma!" deməmiş onu heç kəsə öyrətmirdilər." **Bəqərə 102**

Müsəlmanı mürtəd edən Onüçüncü məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Qiyamət günü dirilməyi inkar etməkdir.

Bunun dəlili Uca Allahın bu ayələridir:

وَإِن تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَإِذَا كُنَّا تُرَابًا أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ
وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Əgər təəccüblənirsənsə, onların: "Doğrudanmı biz torpaq olduqdan sonra yenidən yaradılacağıq?" sözünə təcüblən. Onlar Rəbbini inkar edənlərdir. Onlar boyunlarında qandallar olanlardır. Onlar od sakinləridirlər və orada əbədi qalacaqlar." **Rad 5**

Müsəlmanı mürtəd edən Ondördüncü məsələ:

Müsəlmanı dindən çıxaran əməllərdən biridə: Uca Allahın kitabını və Rəsulullahın ﷺ sünnətindən başqa kökümləri tələb etmək.

İbn Kəsir رحمه الله buyurur: *"Cahiliyyə dönəmindəki müşriklərin, zəlalət və cəhalətlə hökm olunduqları kimi, günümüzdəki tatarlarda bunun mislində olan hökümlərlə mühakimə olunurlar. Onlar bir zamanlar başçıları olan çingizxanın onlar üçün qoyduğu "əlyasaq" ilə hökm olumaqdadırlar. Bu qanunlar ordan burdan yığılan və param-parça olan dinlərindən götrülmüş və cəm olunmuş qanunlardır. Onlar bu qanunları Kitabın və Sünnətin önünə keçirdikləri və tabe olduqları bir şəriət halına gətirmişlər. Onlardan belə edən hər kəs kafirdir və Allahın və Onun Rəsulunun ﷺ hökmünə dönmədiyi təqdirdə öldürülməlidir. Allah və onun Rəsulunun ﷺ hökümlərindən başqa bir hökümlə mühakimə olunmaq az və ya çoxluğundan asılı olmayaraq qadağandır. Uca Allah bu barədə buyurur:*

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ

"Onlar cahiliyyə dövrünün hökmünümü istəyirlər?" **Maidə 50**

Yəni onlar istəyərək və uzaqlaşaraq Allahın hökümlərindən üzmü döndərirlər?

وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

"Qəti inanan bir camaat üçün Allahdan daha yaxşı hökm verən kim ola bilər?" **Maidə 50**

Mən də deyirəm ki, Bunların mislində olan bir çox insanlar vardır. Bunlardan bədəvi avvamları və sairə misal çəkmək olar

hansıki, onlar atalarının, adətlərinin və əvvəlkilərin lənətlənmiş hökümləri ilə mühakimə olunurlar. Onlar bu hökümlərə “Ali qanunlar” ismini belə vermişlər. Bu qanunları Allahın kitabı və Rəsulullahın ﷺ sünnətindən önə küçirmişlər. Bu əməlləri edən hər bir kəs kafir olmuşdur və Allaha və Onun Rəsulunun ﷺ sünnətinə dönmədiyi halda öldürülməsi vacibdir.

Şeyxulislam İbn Teymiyyə رحمه الله buyurur: *“Bilinməsində şəkk olmayan bir həqiqətdirki, Allahın Rəsuluna ﷺnazil etdikləri ilə höküm olunmasının vacib olduğuna etiqad etməyən kəs kafirdir. İnsanlların arasında ədalətli hesab etdiyi hökümlərlə hökm etməyi halal görən və Allahın nazil etdiklərinə tabe olmayan kəsdə həmçinin kafirdir. Çünki elə bir ümmət olmayıb ki, onların hökm etdikləri şeylər, onların başcılarının və ağıl sahiblərinin görüşünə görə ədalətli hesab olunmasımış oldun. Bu günlərdə bir çox özünü islama nisbət edənlər belə Uca Allahın haqqında heç bir şey nazil etmədiyi adətləri və görüşlərinə görə hökm olunmaqdadırlar. Necki bunu onların sələfiləri ediblər və necəki hal-hazırda olan başçıları etməkdədirlər. Onlar Quranı və sünnəti tərk edərək, məhz bu hökülərlə hökm etməyin vacibliyini vurğulayaraq, bu qanunlarla hökm etməyi istəyirlər.Və bu da açıq aydın küfürdür. İnsanların çoxu təslim olsalar da Lakin buna baxmayaraq onlar yalnız adətləri ilə mühakimə olunmağı və başcılarının əmirlərinə itaət etməkdədirlər. Əgər onlara yalnız Allahın nazil etdiyi ilə höküm olunmaqın vacibliyi bəyan olunarsa buna heç məhəl də qoymazalar. Əksinə onlar Allahın nazil etdiklərinin əksinə hökm etməyi halal saymişlardır. Belələri əsil kafirlərdir.”* **Şeyxulislamın** رحمه الله sozlərinin sonu....

İbn Teymiyyə رحمه الله nəql etdiyimiz bu sözləri Uca Allahın bu:

“Allahın nazil etdiyi ilə hökm verməyənlər! məhz onlar əsil kafirlərdir.” Maidə 44 ayəsini şərh edərkən buyurmüşdür. [1]

Bütün bunlar Quranın birbaşa dəlalət etdiyi mövzulardır. Əgər deyilərsəki, bunların bir-digərindən daha da ağır və dərəcə baxımından daha da aydın və üstün küfürlərdir. Deyərikki, bütün bunların olduğu şəkildə zikri olunması daha da aydın bir məsələdir.

Alimlərin رحمهم الله müsəlmanı dindən çıxardan şeylər barədə söylədiklərinə gəldikdə isə, bunların sayi olduqca çoxdur. “Əl-İqnə” adlı kitabın müəllifi, kişini islamından sonra mürtəd edən bir çox əməlləri, öz kitabının mürtəd babında zikr etmişdir.

Bunlardan bəziləri aşağıdakılardı:

1. Rəsula və yaxud onun gətirdiyi şeylərə buğz edən kəs müsəlmanların ittifaqı iləilə kafir sayılır.
2. Və yaxud Allah ilə özü arasında vasitələr tutarsa, onlara təvəkkül edərsə və ya onları çağırarsa icma ilə kafir olar **(Şəfaət tələb etmək)**
3. Və ya Quranı alçaldacaq bir şey baş verərəsə kafir olar.
4. Və ya İslamdan başqa bir din tutanı təkfir etməzsə və ya onların küfrünə şəkk edərsə, O şəxs kafir olar.

---

[1] **İbn Teymiyyə “Minhəccu sunnə” 5 cild 130 səhifə**

5. Kim həşişi halal sayarsa O insan münaqışəsiz və şəksiz kafir olar. [1]

Mən isə deyirəmki, kim müşriklərlə dostluq etməyi halal sayarsa və müsəlmanlara qarşı onlara yardım edərsə, beləsinin kafirliyi həşişi halal sayanın kafirliyindən daha da şiddətli və əzəmətlidir. Çünki bu əməlin qadağan olunması, həşişin qadağasından daha şiddətlə zikr olunmuşdur.

6. Kim səhabələri və yaxud onlardan birini söyərsə və bu söyüşünə **Əli ibn Əbu talibin** رضي الله عنه ilah olduğunu və ya nəbi olduğunu və ya Cəbrailin vəhyi gətirməyində xəta etdiyini də bu etiqadına qoşarsa, beləsinin küfründə şək yoxdur. Əksinə beləsinin təkfirində duran kimsənin, özünün kafirliyində şək yoxdur.

7. Quranın bir çeşid batini mənalarına görə bəzi vacib əməllrin, vacibliyini itirər deyən kimsənin təkfirində, ixtilaf belə yoxdur.

8. Və ya Səhabələrin رضي الله عنهم Rəsulullahdan ﷺ sonra sayıları on kişini keçməyən, az bir nəfəri istisna olmaqla hamısının mürtəd olduqlarını zənn edərsə və onların fasiq olduqlarını iddia edərsə beləsinin də küfrünə şək olunmaz. Əksinə beləsinin küfrünə şəkk edənin özü kafir olmuşdur. [2]

---

[1] **Şeyx Hicəvi “Əliqnə Litalibi Əlintifəi” təhqiq Abdullah Əturki 4 cild 285-288**

[2] **Şeyx Hicəvi “ Əlintifəi” 4 cild 289-290. İbn Teymiyyə “Əssarimul məslul” səh 586-587.**

9. **Kim Əbu Bəkirin** رضي الله عنه **Rəsulullahın** ﷺ səhabəsi olmağını inkar edərsə kafir olmuşdur. Çünki Uca Allah quranda belə buyurur:

إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ

"Öz səhabəsinə (Əbu Bəkrə) dedi:" **tövbə 40**

Mən isə deyirəm ki, əgər bir kəs ayənin dəlalət etdiyi bir şeydə münaqişə aparar və kafir olarsa və ona nə şəhadət və nə də İslama nisbətlənmək fayda verməzsə, Onda quranda 40-dan çox ayənin mənasını inkar edən bu kəslər barədə nə zənn edək?

Məyər onlar bununla kafir olmurlarmı?

Məyər bu əməlləri ilə onlara şəhadət kəlməsini söyləmələri və ya özlərini islama nisbət etmələri bir fayda verərmi?

Yox Vallahi yox, Vallahi ki verməz!

Lakin (Belə zənn edənlərin fəhmindən), qəlbin qapanmasından və nəfislərin havasından Allaha sığınızrıq, Hansıki məhz bu ikisi (qəlb və nəfs) haqqı tanımaqdan və ona tabe olmaqdan insanı uzaq edir.

Sonra yenə şeyx davam edərək buyurur:

10. Şörəyin, ətin və suyun halal olması haqqında münaqişə edən . Və bunları halal saymayan kafir olmuşdur !

11. Zinanı halal edən bununla kafir olmuşdur!

Mən isə deyirəm ki, hər kim kafirlərə arxalanmağı və müşriklərlə dostluq etməyi halal sayarsa, Gücünün yetmədiyi halda zina edənlərə, zinanı halal edəndən daha əzəmətli küfr etmişdir.

Alimlərin bu məsələ ilə bağlı sözlərini bir çərçivəyə sığdırmaq mümkün deyil.

Hətta bəziləri bundan daha yüngül məsələləri zikr edərək, bu əməl sahiblərinin İslam millətindən çıxdıqlarını və tövbəyə dəvət olunmalarını, tövbə etmədikləri sürətdə mürtəd olaraq öldürülmələrini, onların yuyulmayacağına, onlara cənazə qılınmayacağına, müsəlmanların qəbristanlığında dəfn edilməyəcəyinə hökm etmişlər. Baxmayaraq ki bu kəslər “Lə iləhə illə Allah” kəlməsini deməklə bərabər İslamın beş ərkanına da əməl edən kəslərdir. Lakin bu onların mürtəd olma hökümlərinə təsir etməmişdir.

Alimlərin sözlərinə nəzər sala biləcək qudrətə malik olan hər bir kəs bu məsələləri mütləq anlayacaqdır.

Yalnız günümüzdəki insanların və bunlarında özlərini İslama nisbət etmələrinin və hətta çoxlarının özlərini elmə nisbət etmələri belə bu kəsləri,-Alimlərin bu cür çirkin, rəzil əməllərin insanı küfrə salacağını izzah etmələrinə baxmayaraq- bu cür əməllərə düşmələrindən kənar etməmişdir.

Əgər elm gizli qalaraq, cahillik, havalara tabe olanlar çoxalmasaydı, bir çoxları bu şeylərin deyilməsinə və bəyan olunmasına ehtiyac duyardılar və onu tələb edərdilər!

İkinci Bab:

Üçüncü Bölmə: Kişinin Müşriklərə Müvafiq Olması və Onlara İtaətini İzhar Etməsi Kimi Məsələlərdə Üzürlü Ola Biləcəyi Hallar!

Allah sənə Rəhm etsin! Bil ki, şirk əhlinə müvafiq olmağın üç halı vardır.

Birinci hal: Şirk əhlinə zahirində və batinində müvafiq olması. Və yaxud zahirində şirk əhlinə uyğun olmsada, batinində onlara tərəf meyl edər və onları sevər beləsi şəksiz kafirdir və İslam millətindən çıxmışdır. Beləsinin ikrah halında olub və olmaması, heç bir şeyi dəyişməz. Və bu şəxs Uca Allahın öz kitabında bəyan etdiyi kimsələrin mislindədir.

Uca Allah buyurur:

وَلَكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“Lakin kim qəlbini küfrə açarsa, Allahın qəzabınə düçar olar. Onlar üçün böyük bir əzab vardır. **Nəhl 106**

İkinci hal: Şirk əhlinə zahirində bənzəməsə də və onlara zahirində müvafiq olmasa da, batinində onlara meyl edərək, onların hər halı ilə qəlbində razılaşar. Beləsidə həmçinin kafirdir. Lakin İslama əməl edərsə malını və canını qorumuş olar və O bir münafiqdir!

Üçüncü hal: Şirk əhlinə zahrində bənzəsə də və onlara müvafiq olsada, bununla yanaşı onlara qəlbində nifrət edər və müxalif olar. Belə kəslərin halı iki qismə ayrılır:

Birinci qism: O kəslər ki, müşriklərin əllərinə keçmiş, əli-qolu bağlanmış halda zərbələrə və işgəncələrə məruz qalıb. Və yaxud O kəs ki, müşriklər tərəfindən hədələnir və öldürüləcəyi ilə xəbərdarlıq edilir. Ona belə deyilir: *"Ya sən zahirin də bizlərə tabe olacaqsan, ya da biz səni öldürəciyik!"*

Belə olduğu təqdirdə, müşriklərə zahirində itaət etmək caizdir. Lakin bu halı ilə onun qəlbi imanla dolu olmalıdır. Necəki **Ammar bin Yasirin** رضي الله عنه halı da məhz belə idi. Uca Allah buyurur:

إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ

"Qəlbi imanla sabit qaldığı halda, haqqı danmağa məcbur edilən kəslər istisna olmaqla" **Nəhl 106**

Və necəki digər ayədə:

إِلَّا أَن تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً

"Ancaq onlardan gələn təhlükədən çəkinməklə ehtiyat etməyiniz istisnadır." **Əli İmran 28**

Bu iki ayə, bu deyilənlərə dəlildir. Necəki, bunu Şeyx İbn Kəsir رحمهم الله Öz təfsirində zikr etmişdir.

İkinci qism: Bu şəzs isə Şirk əhlinə zahrində müvafiq olsa da batinində müxalifdir (Qəlbində əməllərini inkar edir.) Lakin bu şəxs müşriklərin əsarətində deyildir. O, şirk əhlinə müvafiq olmağı, dünya malı, vəzifə sahibi olmaq üçün və yaxud vətənini, ailəsini və ya malını itirməkdən qorxduğu üçün edir. Belə birisi bu halı ilə (üzürlü deyildir və O) mürtəddir. Və onun ikrah halında olduğunu (zənn edərək), qəlbində müşriklərə nifrət etməsi və onlara buğz etməsinin, onun üçün heç bir faydası yoxdur. Uca Allah bu cür kəslərin haqqında buyurur:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

"Bu ona görədir ki, onlar dünya həyatını axirətdən daha çox sevdilər. Həqiqətəndə Allah kafirləri doğru yola yönəltməz!" **Nəhl 107**

Uca Allah Bizlərə bildirirki: Bu kəslərin, bu hala düşmələri və mürtəd olmaları, onların haqqdan cahil qalaraq küfr etmələri deyildir! Əksinə bunun səbəbi dünya həyatın sevmələri və dünya ləzzətlərinin onların dünlərinə təsir etmələridir.!

Bu zikr etdiklərimiz, yuxarıda gətirdiyimiz Şeyxulislam Muhəmməd İbn Əbdulvahabın رحمهم الله dediyi sözlərin mənasını bizlərə açmaqdadır.

Günümüzdəki bir çox insanların, bu əməlləri edərək özlərinə bir çeşid üzürlər gətirməsinə gəldikdə: Belələrinin təvillərini şüpəsiz ki, şeytan onlar üçün bəzəmişdir. Necəki bəziləri heç bir haqqı olmadığı halda, şeytanın dostlarından qorxaraq, onlara

itaət eməyi və kafirlərə müvafiq olmağın bu halda caiz olmasını zənn edir. Digərinə isə şeytan dünya qapısından yaxınlaşaraq, Onun üçün dünya malını bəzəyərək sevdirir və bu səbəbdən şırk əhlinə müvafiq olmağı icazəli hesab edir. Və şeytan bu kəsə cahilliyi səbəbindən ikrah altında olduğu şübhəsi ilə yaxınlaşır.

Şeyxulislam İbn Teymiyyə رحمهم الله ikrahın hədləri barədə buyurur:

"Mən Məzhəbin ikrahla bağlı görüşlərini araşdırdım və bu barədə tədəbbür etdiyimdə gördümki, kişinin ikrahlı halları barədə müxtəlif sözlər işlədilmişdir. Lakin müşahidə etddim ki, kişiyə qarşı yönəlmiş addımlar və hədələr, kişinin küfür sözü və ya əməli işləməsində üzür və ikrah halı deyildir. Həqiqətəndə ***İmam Əhməddən*** رحمهم الله *dəfələrlə rəvayət olunan* naslarda, *kişinin işgəncələrlə döyülməsi və qandallanması halından başqa, heç bir halda ikrah altına düşməyəcəyi barədə sözləri vardır!*

Buna dəlil kimi ***İmam Əhməd*** رحمهم الله *belə buyurur: "Əgər bir qadın ərə gedərsə və əri ilə birlikdə yaşayarsa: Daha sonra ərinin qadına əziyyət edəcəyindən və ya onunla boşanacağından qorxaraq, mehiri əri üçün bağışlayarsa. Qadının daha sonra bu sözündən dönmə haqqı vardır. Çünki ərinin qadınla bu cü rəftarından qorxması qadın üçün ikrah sayılar. Lakin bu başqa mövzuya aiddir. Çünki bu cür hallar küfür söz və əməl etmək kimi məsələlərdə ikrah sayılmaz. Həmçinin də əsirlikdə olan bir kişinin, evlənmək istədiyi bir qadınla bərabər ola bilməyəcəyi və kafirlərin onların evliliyinə mane olacağı qorxusu kimi hallar, o kəsin küfr bis söz söyləməsi üçün ikrah halı deyildir!"* **Şeyxulislamın kəlamının sonu....** [1]

---

[1] **İbn Teymiyyə " Əlfətava Əlkubra" 5 cild 490 Mühəmməd və Müstafa Abdul Qadirin təhqiqi ilə.**

Bu sözlərin mənası, küfr söz söyləmə və ya küfr əməli işləməyin, yalnız qandallanmaq və ya işgəncəyə məruz qalma halında icazəli ola biləcəyini bizlərə bildirməkdir.

Və qəti şəkildə bilmək lazımdır ki, mücərrəd söz şəkilində və ya kafirlərin kişiyə və ya onun zövcəsinə nəsə zərər verəcəyindən qorxaraq küfür söz və əməl işləmək ikrah halı deyildir. Bütün bunları bildikdən sonra, artıq anladın ki, insanların çoxlarının halı necədir! O zaman demək ki Rəsulullahın ﷺ: ***"İslam qərib olaraq başladı və başladığı kimi də qərib olaraq dönəcəkdir"*** həsinin əsil mənasını da anlamış oldun!

Və budur İslam artıq "Qərib" olaraq qayıtmışdır. Lakin İslamdan daha da Qərib olan, İslamın həqiqi mənasını anlayan və ona əməl edən kəsdir!

Heş şübhəsiz bunu anlamağa müvəffəq edən də yalnız Uca Allahdır!

Üçüncü Bab:

Birinci Fəsil: Müsəlmanın Dinini İzhar Etməsi

Həqiqətən də insanların çoxu elə zənn etməkdədirlər ki: Əgər müsəlmanlar iki şəhadət kəlməsini söyləyə bilirlərsə, beş vaxt namazı qıla bilirlərsə və buna görə məscidlərdən qovulmurlarsa, demək ki dinlərini izhar etmiş sayılırlar! Bu əməllərlə yanaşı mürtədlərin məkanında və ya müşriklərlə birlikdə, bu dinlərinə şəkildə əməl edərək yaşaya birlərlər!

Bu cür zənn edən kəslər çox bir çirkin səhfə və çox böyük xətaya düçar olmuşlardır!

Allah sənə rəhm etsin bil ki, küfrün növləri və bir çox qisimləri vardır. Biz bunların bəzilərini artıq zikr etmişik. Və bil ki, kafirlərdən olan hər bir qövmün öz cəmiyyətlərində zikr etdiyimiz küfrlərdən, sırf onlara məxsus olan, yayılmış bir küfr vardır. Və o cür yerlərdə yaşayan Müsələmanlar, bu cəmiyyətlərdə yayılmış olan küfrə qarşı müxalif olduqlarrını bəyan etmədikcə və hər cür küfr tayfalarına ayrı-ayrılıqda müxaliflik və düşmənçiliklərini bəyan etmədikcə öz dinlərini izhar etmiş sayılmazlar!

- Və hansı cəmiyyətdin küfrü, şirklə bağlıdırsa orada yaşayan müsəlmanlarınların dinlərini izhar etmələri, Tövhidin şuarlarını bəyan etmələri və şirkdən çəkindirmələri ilə olur!
- Və hansı cəmiyyətin küfrü, Risaləni inkar etməklə bağlıdırsa, orada dinin izharı Mühəmmədin ﷺ, Allahın Rəsulu olduğunu bəyan etmək və Ona ﷺ itaətin vacibliyini bəyan etməklə olur!
- Və hansı cəmiyyətin küfrü, Namazın tərki ilə bağlıdırsa, orada dinin izharı namzı açıqdan qilmaq və ona dəvət etməklə olur!
- Və hansı cəmiyyətin küfrü, müşrikləri sevmək, onlarla dostluq etmək və onlara itaət etməklə bağlıdırsa, orada dinin izharı, şirk əhlinə qarşı ədavəti, şirkdən və onun əhlindən uzaq olmaqla və bunu bəyan etməklə olur!

Bütün bunları bir cümlədə cəm etsək, bu nəticəyə gələrik. Yaşadığın yerdəki küfr və şirk əhlinin batillərinə, yəni onları kafir edən əməllərə və sözlərə qarşı çıxaraq, bu əməllərin batilliyini bəyan edərək, onlara müxalif olmadıqca və onlardan uzaq olub onlara qarşı düşmənçilik etmədikcə, dinin izhar edilməsi heç bir halda mümkün sayılmaz.

Rəsulullah ﷺ məhz bu əməlləri etdiyi üçün, müşriklər Əbu Taləbin yanına gələrək belə dedilər:

“Sənin qardaşın Oğlu ﷺ,

-Dinimizi alçaldır!

-Böyüklərimilə isteza edir!

-İlahlarımıza isə nəlayiq sözlər deyir!"

Uca Allah, Rəsulullahın ﷺ necə dəvət etməsi barədə belə buyurur:

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِّنَ الظَّالِمِينَ

"(Ey Mühəmməd) De: "Ey insanlar! Dinimə şəkk edirsinizsə, bilin ki, mən Allahdan başqa tapındıqlarınıza deyil, canınızı alacaq Allaha ibadət edirəm.

Mənə möminlərdən olmaq əmr edilmişdir". Sən hənif olaraq üzünü dinə tərəf çevir və müşriklərdən olma. Allahı qoyub, sənə nə bir fayda, nə də bir zərər verə bilməyən şeyləri çağırma. Əgər belə etsən, sözsüz ki, zalımlardan olarsan."
Yunus 104-106

Gördüyümüz kimi Uca Allah, Rəsuluna ﷺ müşriklərə yönələrək onlara bu ayədəki sözləri deməsini əmr etmişdir. Yəni onlara belə desin: "Əgər siz mənim üzərimdə olduğum yola şəkk edirsinizsə bilin ki, Mən ﷺ sizin üzərinidə olduğunuz yoldan bəriyəm. Artıq Rəbbim mənə, sizin düşmənləriniz olan möminlərlə bərabər olmağımı əmr etdi. Və sizin dostlarınız olan müşriklərlə birlikdə olmağı mənə qadağan etdi."

Uca Allah buyryr:

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

"De: "Ey kafirlər!

-Mən sizin ibadət etdiklərinizə ibadət etmirəm, siz də mənim ibadət etdiyimə ibadət etmirsiniz.” **Kəfirun 1-3**

Uca Allah, Rəsuluna ﷺ əmr edərək, kafirlərə onların üzərində olduqları dinlərindən uzaq olduğunu, həmçinində onların islamdan uzaq olduqlarını söyləməyi əmr etmişdir. Buradakı məqsəd isə Rəsulullahın ﷺ müşriklərin küfr üzərində olduqlarını və onlardan da, onların dinindən də uzaq olduğunu, müşriklərə açıq şəkildə bəyan etməsidir.

Deməl ki Rəsula ﷺ tabe olanlarda məhz bu cür əməl etməli və belə deməlidirlər. Və dinin izhar olunması yalnız bu şəkildə mümkün olur. Bu səbəbdən idi ki, səhabəbələr buna əməl edən kimi, müşriklər onlara əziyyət etdilər. Rəsulullah ﷺda onlara Həbəşistana hicrət etmələrini əmr etdi. Əgər müşriklərin hallarına qarşı səhabələrin susmalarına şəriətdə bir rüxsət olsaydı, Rəsulullah ﷺonlara hicrəti əmr etməzdi və bu rüxsətdən istifadə edərək susmağı bildirərdi.

Həmçinin sira kitablarından mütavatir olaraq bəyan olan rəvayətlərin birində deyilir:

Yəmәmə xalqı mürtəd olduqları zaman, **Xalid ibn Valid** رضي الله عنه oraya getdiyində, iki yüz atlıdan olan bir qrup müsəlmanı önlərində getmələrini və rastlaşdıqları hər kəsi əsir almalarını onlara əmr etdi. Onlarda **Muccə** də daxil olmaqla onun qəbiləsindən iyirmi üç kişini əsir aldılar. Xalid İbn Valiq رضي الله عنه onlara yetişəndə **Muccə**, Ona dedi:

-*“Ey* ***Xalid,*** *səndə gözəl bilirsən ki, mən Rəsulullah ﷺ hələ həyatda ikən onun yanına gəldim və Ona ﷺ islama girdiyim haqqında beyyət etdim. Və mən bu gündə, dünənki üzərində olduğum halımın (İslamımın)üzərindəyəm. Museylimə kəzzəb*

bizim qəbilədən çıxmasına baxmayaraq, Uca Allah kitabında bizlərə:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى

"Heç bir nəfs başqasının günahı ilə yüklənməz." *deyərək bildirmişdir!*

Xalid İbn Validdə رضي الله عنه *ona cavabında belə buyurur:*

-Ey Muccə, Sən dünən üzərində olduğun şeyi artıq tərk etmisən. Sənin bu yalançının (museylimənin) haqqında susmağın, onun əməlindən razı qalmağınız deməkdir. Bu Yəməmə əhli üçün, bu yalanşıya bir ehtiram əlamətidir. Bu əməllərin o kəzzəbi iqrar etmən və onun gətirdiklərindən razı qalmağın deməkdir. Bu dediklərin sənə əsla üzr ola bilməz. Sən də anlara qoşülaraq danımısan! Sumamə və Şəykuri də danışdılar (üzr gətirdilər), lakin qəbul edilmədi!

Əgər mən qəbiləmdən qoxrduğum üçün susdum desən!

Onda nə üçün bizlərə gəlib qoşulmadın? Və yaxud bizləri xəbərdar eməsi üçün, bir kəsi göndərmədin?"

Muccə dedi: *"Ey ibn Muğeyra Sən bütün bunlara görə məni bağışlaya bilərsənmi?*

Xalid ibn Valid رضي الله عنه belə cavab verdi:

-Sənin canını bağışlayıram! Yalnız öz nəfsimdə artıq səni tərk etmişəm!"

Biz hicrətlə bağlı bölümdə Allahın izni ilə **Mühamməd ibn Əbdulvahhab**ın nəvələrindən رحمهم الله, küfür diyarında yaşayan bir kişiyə, öz dinini izhar edərək, müşriklərdən və onların əməllərindən uzaq olaraq, onlara olan ədavətini və onları inkar etməyini izhar edərək, yaxınlarına və malına görə öz dinində fitnəyə düşmədən yaşayan bir kimsəyə, kafir hökmünün verilməyəcəyi barədəki sözləri, nəql edəcəyik.

Bu zikr olunanlardan məqsədmiz, bir müsəlmanın ətrafındakı küfr əhlindən uzaqlaşmadığı, onların kafir olduqlarını, onlara düşmən olduğunu, açıq-aydın söyləmədiyi halda, öz dinini izhar etmiş sayılmayacağını bəyan etməkdir.

Üçüncü Bab:

İkinci Fəsil: Dinin izharına gücümüzün yetmədiyi şübhəsi!

Bu zamanda bir çox insanlar və hətta bir çox özlərini elmə nisbət edənlər, gücsüzlük və zəiflik məsələsindəki həqiqi mənadan qafil qalaraq, bu məsələnin fəhmində səhflərə yol vermişlər. Halbuki, Uca Allah bu məsələni öz kitabında kifayət qədər açıq şəkildə bəyan etmişdir.

Uca Allah buyurur:

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ نَصِيرًا

"Sizə nə olub ki, Allah yolunda və (Allaha yalvararaq): "Ey Rəbbimiz! Bizi əhalisi zalım olan bu şəhərdən çıxart, bizə Öz tərəfindən bir himayəçi təyin et və Öz tərəfindən bizlərə bir yardımçı təyin et!" deyən zəif kişilərə, qadınlara və uşaqlara görə vuruşmursunuz?" **Nisa 75**

Uca Allah ayədəki sözlərlə bəyan edərək bildirir ki, O kəslərin müşriklərlə bərabər yaşamaqları və onların ölkələrində qalmaqları öz ixtiyarlarında deyildir. Çünki onların, oradan çıxmaları üçün öz Rəblərinə dua etmələri, buna qadır olmasalar belə o yerlərdən çıxmalarına istədiklərinə və buna həris olmaları

ayədən bilinən bir həqiqətdir. Məhz bu onlar üçün üzür sayılır. Bütün bunlara dəlil kimi, onların ölkələrini zülüm diyarı adlandırmaları, Rəbləri tərəfindən onlara, biri-birlərilərini sevəcək bir başçının göndərilməsini istəmələri, ətraflarında olan kafirlərə qarşı bir yardım edəcək kimsələri göndərilməsini istəmələri və sairləri misal çəkmək olar.

Necəki uca Allah buyurur:

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

“Ancaq zülmə qarşı çarə tapmağa qadir olmayan və hicrət etməyə yol tapa bilməyən zəif kişi, qadın və uşaqlar istisnadır.”
Nisə 98

Bu ayələrdə onların halları barədə açıq aydin, onların gücsüz və zəif olduqlarından bir yol tapa bilmədikləri vurğulanmışdır.

İbn Kəsir رحمهم الله bu ayələri zikr edərkən buyurur: *“Onlar müşriklərin əllərindən çıxmağa qadır deyildilər. Əgər qadir olsaydılar belə, buna necə nail olacaqlarını belə bilmirdilər .bu səbəbdən də Uca Allah onların haqqında:* ***“hicrət etməyə yol tapa bilməyən zəiflər”*** *deyərək vəsifləndirir.*

İkrimə رحمهم الله isə belə buyurur: *“Yəni: “Mədinəyə gedə bilməyənlər”*

Mucahib رحمهم الله isə: *“Yəni yol tapa bilməyənlər.”* Kimi təfsir etmişlərdir.

Demək ki, zəiflər müşriklərin arasından çıxmağa yol tapa bilməyənlərdir. Lakin bununla yanaşı onlaraq; ***"Ey Rəbbimiz! Bizi əhalisi zalım olan bu şəhərdən çıxart, bizə Öz tərəfindən bir himayəçi təyin et və Öz tərəfindən bizlərə bir yardımçı təyin et!"*** yalvararaq bütün bunlara baxmayaraq öz dinlərini tərk

etməyənlərdir. Və kimlərin halı belə olarsa, o kəslər bu ayənin altına girərlər:

فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا

“Ola bilsin ki, Allah onları əfv etsin. Həqiqətən, Allah əfv edəndir, Bağışlayandır.” **Nisa 99**

Amma əgər müşriklərin ölkələrini tərk etməyi, vətənini, qohumlarını, malını sevməsi ucabatından və ya digər səbəblərdən edərsə, belələrinin bu şəkildəki üzürlərini Uca Allah qəbul etməmişdir! Və belələrini nəfislərinə zülm edənlər adlandırmışdır.

Uca Allah burur:

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

“Mələklər özlərinə zülm edənlərin canlarını alarkən onlara: "Siz kimlərlə bərabər idiniz?" deyəcəklər. Onlar: "Biz yer üzündə zəif insanlar idik!" deyəcəklər. Mələklər də onlara: "Məyər Allahın torpağı o qədər geniş deyildimi ki, siz oradan hicrət edəydiniz?" deyəcəklər. Onların sığınacaqları yer Cəhənnəmdir. Ora nə pis dönüş yeridir.” **Nisa 97**

Cəlaleyn təfsirində ***“özlərinə zülm edənlərin”*** ayəsini: *“Yəni: “Kafirlərin yanlarında qalaraq hicrəti tərk edənlərdir.”* Kimi təfsir etmişdir.

İbn Kəsir رحمهم الله bu ayələri təfsir edərkən buyurur: *“Bu ayə ümumi olaraq, hicrət etməyə qadir olduğu halda, kafirlərin arasında yaşayan, dininə əməl etməyə imkanı olmayan kəsin, öz*

nəfsinə zülm edən və haram əməl işləyən kimsə kimi bilinməsi bir icma hökmündədir.Çünki ayədə onlara : ***"Mələklər özlərinə zülm edənlərin canlarını alarkən"*** Yəni hicrəti tərk etdikləri səbəbindən: ***"Siz kimlərlə bərabər idiniz?"*** *deyəcəklər.Yəni niyə burada qalıb hicrəti tərk etdiniz? Deyildiyində:* ***"Biz yer üzündə zəif insanlar idik!"*** *şəklində cavab verəcəklər. Bu zaman mələklər onlara:* ***"Məgər Allahın torpağı o qədər geniş deyildimi ki, siz oradan hicrət edəydiniz?"*** *deyəcəklər."*

Əbu Davud رحمهم الله, ***Səmirə ibn Cundubdan*** رحمهم الله ***O da Rəsulullahdan*** ﷺ *rəvayət etdiyi hədisdə belə buyurur:* ***"Kim bir müşriklə bərabər, Onunla bir yerdə yaşayarsa, o müşrikin mislində (bir müşrik) olar!"***

Suddi رحمهم الله *rəvayət edərək buyurur ki:* ***Abbas, Əqil və Nofəl*** *(Bədirdə) əsir düşdükləri zaman,* ***Allah Rəsulu*** ﷺ ***Abbasa: "Həm Özun üçün, həm də qardaşların üçün fidyə ver deyərək"*** *buyurduğunda Abbas belə cavab verdi: "Ya Rəsulullah məgər biz sənin qiblənə yönələrək namaz qılmırıqmı? Və sənin şəhadətinə şahidlik etmirikmi?!*

Rəsulullah ﷺ *da ona belə buyurdu:* ***"Siz düşmən kimi baxdınız və o cür də baxılırsınız."*** *daha sonra bu ayəni oxudu:* ***"Məgər Allahın torpağı o qədər geniş deyildimi ki, siz oradan hicrət edəydiniz?"***

İbn kəsirin bu ayələri təfsir edərkən dediyi kəlamının sonu. [1]

Bunları sikr etməyimizdə ki məqsədimiz: Zəif hesab olunan kimsələrin yalnız, gücsüz və hicrətə bir yol tapa bilməyən kəslərdir. Ancaq bu şərtləki bu insan bu halı ilə Rəbbinə bu şəkildə: ***"Ey Rəbbimiz! Bizi əhalisi zalım olan bu şəhərdən***

çıxart, bizə Öz tərəfindən bir himayəçi təyin et və Öz tərəfindən bizlərə bir yardımçı təyin et!" dualar edərək daimi yalvasın.

Bununla da vətənini, qohumlarını, malını və sairə şeyləri sevməsi səbəbi ilə qadir olduğu halda hicrət etməyənlərin, biz zifləridik demələri, onların bu sözlərində yalançı olduqlarını bildirir və nə Allah nəzdində, nə onun Rəsulunun ﷺ nəzdində, nə də Allahın şəriətində ki alimlərin nəzdində üzür hesab edilmir.

[1] **İbn kəsirin təfsiri 2cild. 389-cu səhifə**

Üçüncü Bab:

İkinci Fəsil: Hicrətin vacibliyi və onun dəvamlı qalması!

Hicrət vacibdir və ta qiyamətə qədər baqi olaraq qalacaqdır. Bunun dəlili Rəsulullahın ﷺ bu sözüdür: ***“Tövbə qapısı bağlanmayana qədər, hicrətdə qurtarmayacaq.”***[1]

Ənəs رحمهم الله, Rəsulullahdan rəvayət etdiyi hədisində buyurur:

“Müşriklərin odlarından istifadə edərək, aydınlanmayın!”

---

[1] Əbu Davud . Cihad 2 Əhməd Müsnəd 1cild 192 səh. Şeyx Albani İrvailu Ğalil 1208.

İbn Kəsir رحمهم الله bu hədis barədə buyurur: *“Yəni “müşriklərin evlərinə yaxınlaşmayın. O baxımdan ki, hətta onların yaşadıqları ölkələrdə, müşriklərlə bərabər olarsınız. Əksinə onlardan uzaq olun və müşriklərin ölkələrindən hicrət edin. Bu hökmlə bağlı Əbu Davudun rəvayət etdiyi hədisdə buyrulur:* ***“Müşriklərlə müsəlmanların öcaqları biri-birilərinə görsənməsin.”***[1] *Və digər hədisdə isə* ***““Kim bir müşriklə bərabər, Onunla bir yerdə yaşayarsa, o müşrikin mislində olar!”***

Uca Allaha buyurur:"

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Mələklər özlərinə zülm edənlərin canlarını alarkən onlara: "Siz kimlərlə bərabər idiniz?" deyəcəklər. Onlar: "Biz yer üzündə zəif insanlar idik!" deyəcəklər. Mələklər də onlara: "Məgər Allahın torpağı o qədər geniş deyildimi ki, siz oradan hicrət edəydiniz?" deyəcəklər. Onların sığınacaqları yer Cəhənnəmdir. Ora nə pis dönüş yeridir." **Nisa 97**

İbn Əbi Hətim رحمهم الله , **İbn Abbasın** رحمهم الله belə dediyini rəvayət edir: *"Məkkədə olan bir camaat islamı qəbul etdilər və öz islamlarını gizlədilər. Müşriklər də Bədir döyüşünə gedərkən onlarıda özləri ilə apardılar. Döyüş əsnasında onların bəziləri öldürüldüyündə, müsəlmanlar bir-birilərinə onların içində bizim qardaşlarımız var idi deyərək, ölən müsəlmanlar üçün*

---

[2] Əhmad 3 cild 99. Nəsai Zinet Babı 51. Şeyx Albani "Rəvailu Ğalil" 1208. Əbu Davud Cihad: 170

bağılanma diləməyə başladılar.

Uca Allah da bu ayəni nazil etdi:

"Mələklər özlərinə zülm edənlərin canlarını alarkən onlara: "Siz kimlərlə bərabər idiniz?

Dəhhaq رحمهم الله *bu ayənin Məkkədə qalaraq hicrət etməyən bir qrup münafiqlər barədə nazil olduğunu bildirdi."*

İbn Kəsir رحمهم الله daha sonra zik edərək ayə barəsində buyurur:

"Bu ayə ümumi olaraq, hicrət etməyə qadir olduğu halda, kafirlərin arasında yaşayan, dininə əməl etməyə imkanı olmayan kəsin, öz nəfsinə zülm edən və haram əməl işləyən kimsə kimi bilinməsi bir icma hökmündədir." Və bundan əvvəlki babda zikr etdiklərimiz zikr edir. [1]

---

[1] **İbn kəsirin təfsiri 2cild. 389-cu səhifə**

İndi isə Mühəmməd İbn Ədulvəhhabın nəvələrinin bu məsələlər barədəki verilmiş suallara cavablarına nəzər salaq:

Birinci sual: Müsəlman olan birinin kafirlərin ölkələrinə ticarət etməsi üçün getməsi caizdirmi?

Cavab: Əlhəmdülilləh, əgər müşrikləri sevməyən biridirsə və dinini izhar etməyə qadirdirsə getməsində bir maneə yoxdur. Çünki Əbu Bəkir رضي الله عنه və digər səhabələr ticari məqsədləri üçün müşriklərin ölkələrinə səfərlər etmişlər. Və bunu Allah Rəsulu ﷺ onlara qadağan etməmişdir. Necə ki bu hədisləri **İmam Əhməd (رحمه الله)** və digərləri rəvayət etmişlərdir.

Yox əgər dinini izhar edə bilməyəcək və müşriklərlə olan düşmənçiliyini bəyan etdə bilməyəcəksə, onların ölkələrinə getməsi caiz deyildir. Bunu Alimlər, bu qadağaya dəlalət edən hədislərdən istimbat etmişlərdir. Çünki Uca Allah tövhidə əməl etməyi hər bir insana vacib etmişdir. Və yenə hər bir insana, müşriklərə qarşı ədavət etməsini də fərz etmişdir. Bunu itirən səbəblər və ya bunu pozan bütün qapılar əsla caiz deyildir.

Həmçinində müşriklərin ölkəsinə səfər etmək, insanı onlardan razı qalmağa və onlara müvafiq olmağa qədər götürə bilir. Necə ki bu günümüzdəki fasiq müsəlmanların bir çoxunun halıdır. Bu azğınlıqdan Uca Allaha sığınırıq.

İkinci sual: Müsəlman olan birinin, müşriklərin öz dinlərinin şuarlarını açıqca sərgiləyən bir kafir ölkəsinə ticarət etməsi üçün getməsinin caiz olub, olmaması barədə nə deyirsiniz?

Cavab: Bu sualın cavabı, bundan əvvəlki suala verdiyimiz cavab kimidir. Çünki darul hərb və ya dərul sülh olsun heç bir fərq etməz. Hər kim öz dinini izhar edə bilməyəcəyi hər hansı bir ölkəyə gedərsə, bu onun üçün əsla caiz deyildir.

Üçüncü sual: Bu cür ölkələrə getməkdə bir iki ayla, uzun bir müddət qalmağın arasında bir fərq varmıdır?

Cavab: Bilmək lazımdır ki yaxın və ya uzaq bir müdət arasında heç bir fərq yoxdur. Hansı ölkədə, müsəlman öz dini və müşriklərə olan ədavətini izhar edə bilmirsə, O öləkədən çıxmağa qudrəti çatdığı təqdirdə, bir gün belə orada qalması caiz deyildir.

Dördüncü sual: Bu dini sevən və bu dinə daxil olan hər bir müsəlmanı sevərək, şirkə və onun əhlinə guğz etdiyi halda, Öz ölkəsinin əhalisinin, islam əhli ilə ədavət apardığı və müsəlmanlarla vuruşduğu bir halda, bu ölkəni tərk etməyin nəfsinə ağır gəldiyini üzür gətirərək, oradan bu üzür səbəbi ilə hicrət etməyən şəxs üçün nə deyirsiniz? O müsəlmandır yoxsa kafirdir?

Cavab: Tövhidi anlayan, ona iman edən, tövhidi və onun əhlini sevən, şirki bilib ona və əhlinə buğz edən, ölkəsinin

insanlarının şirk və küfür üzərində olmağına baxmayaraq, oradan hicrət etməyən bir kəsin hökmündə təfsilat vardır.

Əgər onların yanında dinini zahir edirsə, Kafirlərin və onların üzərində olan əqidələrindən də uzaqdırsa, kafirlərə ədavəti və onların kafir olmaqlarını açıqca bəyan edə bilirsə, və bu müsəlman, o kafirlərin içərisində yaşamaqla, malı, qohumları və sairə səbəblərdən, öz dinində fitnəyə düşmürsə. Belə bir kəsə kafir hökmü verilməz. Lakin hicrət etməyə qadir olduğu halda hicrət etməzsə və müşriklərin arasın vəfat edərsə, onun bu ayənin hökmü altına düşməsindən qorxular.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

“Mələklər özlərinə zülm edənlərin canlarını alarkən onlara: "Siz kimlərlə bərabər idiniz?" deyəcəklər. Onlar da: "Biz yer üzündə zəif insanlar idik!" deyəcəklər. Mələklər də onlara: "Məgər Allahın torpağı o qədər geniş deyildimi ki, siz oradan hicrət edəydiniz?" deyəcəklər. Onların sığınacaqları yer Cəhənnəmdir. Ora nə pis dönüş yeridir.” **Nisa 97**

Göründüyü kimi Uca Allah hicrət etməyə gücü olmayan və hicrətə heç bir yol tapa bilməyən kəsdən başqa, heç bir kimsənin üzünü qəbul etməməkdədir.

Lakin bu gün kafir ölkəsində yaşayan və halı bu cür olan kəslər çox azdırlar. Çünki müşriklər bələlərini öz aralarında çox saxlamırlar. Onu ya öldürər, ya da ölkələrindən çıxardarlar.

Amma hicrət etməməsində heç bir üzrü olmayan, müşriklərin arasında yaşayan və onların dinin haqq olduğunu söyləyən və

islam dinin batil olduğunu söyləyən kimsə kafir və mürtəddir. Bu kəs dini bütün qəlbi ilə bildiyi halda belə kafir və mürtəd sayılır. Çünki dünyanı axirətdən daha çox sevməsi, onun hicrətinə maneə olmuşdur. Və heç bir ikrah altında olmadan küfr söz və əməl işlədmişdir və bu ayənin hökmünə düşmüşdür:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

"Bu ona görədir ki, onlar dünya həyatını axirətdən daha çox sevdilər. Həqiqətəndə Allah kafirləri doğru yola yönəltməz!"**Nəhl 107**

Bu cavablar **Muhammədibn Əbdulvahabın**رحمهم الله oğlanları olan **Şeyx Abdullah** رحمهم الله və **Şey Huseyn**رحمهم الله tərəfindən verilmişdir.

Beşinci sual: Bu dəvətin çatdığı ölkənin bəzi sakinləri bu əqidənin haqq olduğunu bildirsələr də, münkəri dəyişdirmir və yaxşılığı da əmr etmirlər. Atalarımızın və əcdadlarımızın dinindən üz döndəririk deyən muvahidlərə dil uzadırlar. Və bu haqqdır, gözəldir, lakin bunu açıq aydın söyləmək mümkün deyil deyən kəsin hökmü nədir.?

Cavab: Bu zikr olunan bölgənin camaatına, artıq hüccət çatmışdır və bu səbəbdəndə, bu dəvətə müxalif olanların hökmü kafirlərin hökmü kimidir. Onların içərisində yaşayan müsəlman, dini orada zahir etməsi mümkün olmadığı üçün, Allahın bildirdiyi üzürlərdən hər hansı birinin olmadığı təqdirdə, oradan hicrət etməsi vacibdir. Əgər öz əgidəsini izhar etməzsə o kəsin hökmü, müşriklərin hökmü ilə eynidir. Yəni o kəslə vuruşulur və malı qənimət olaraq götrülür.

Bu məsələlərdən hasıl olan faydalar bunlardır.

- Hicrət etməyə aciz və üzürlü olan insanların hallarının bəyanı. Bu hicrətə gücünün yetmədiyi və ya hicrətə bir yol tapa bilməyənlərdir. Necə ki bu artıq zikr olundu.
- Dinini açıqdan bəyan etməyən kəsin bu yerlərdən hicrət etməsinin vacibdir. Necə ki bu artıq zikr olundu.
- Dinin açıqdan bəyan olunmasının sifətləri. Bunlardan, şirk və küfr əhlinin təkfir edilməsi və onlara qarşı düşmənçilik aparılması kimi hökümlərin, açıq-aydın deyilməsi və bəyan olunması. Və kafirlərin bu cür müsəlmanı öz aralarında sakit buraxmayacaqlarını və müsəlmanın orada qalmasının mümkünsüzlüyünün bilinməsi. Çünki bu halda o müsəlman ya öldürülür yada qovulur. Necə ki bu artıq zikr olundu.

Nəcd Alimlərinin رحمهم الله sözlərinin sonu.......

Mən isə deyirəm ki, Allah bu hökümləri bütün kafirlərə aid edərək, onların aralarında heç bir fərq qoymamışdır.

Uca Allah buyurur:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِن بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ

“Kafir olanlar öz peyğəmbərlərinə belə dedilər: "Sizi ya öz torpağımızdan qovacağıq, ya da siz mütləq dinimizə qayıdacaqsınız!" Rəbbi də onlara belə vəhy etdi: "Biz

zalımları mütləq məhv edəcək və onlardan sonra sizi o yerdə sakin edəcəyik. Bu, hüzurumda durmaqdan qorxanlar və təhdidimdən çəkinənlərə aiddir". **İbrahim 13-14**

قَالَ الْمَلأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

"Onun qövmünün təkəbbürlü zadəganları dedilər: "Ey Şueyb! Ya biz hökmən səni də, səninlə birlikdə iman gətirənləri də yurdımızdan çıxaracağıq, ya da siz bizim dinimizə dönəcəksiniz". Şueyb dedi: "Hətta nifrət etmiş olsaq belə?" **Araf 88**

Uca Allah Mağara sahiblərini xəbər verərək buyurur:

نَّهُمْ إِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَن تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا

"Çünki onlar sizi tapsalar, ya sizi daşqalaq edər, ya da öz dinlərinə döndərərlər. Onda siz heç vaxt nicat tapa bilməzsiniz!" **Kəhf 20**

Ayədə zikr olunan **"يَرْجُمُوكُمْ" (sizləri rəcm edərik)** sözünə gəldikdə: Daşqalaq edərik mənasına gəlməkdədir.

Bil ki mürtədlər və müşriklər, özləri ilə dostluq edib onların itaətlərinə girmələri kimi səbəblərə görə, onlara bu cür məsələlərdə tabe olmayanlardan razı qalmırlar. Əgər onlara bu şeylərin batil olduğu inkar edən bir müsəlman tapılarsa, O

müsəlmanı ən şiddətli şəkildə əzablara məruz qoyallar. Və öz aralarından çıxardaraq qovallar. Yəx əgər imkanları çatsa, əksinə o müsəlmanı öldürməyə belə can atallar.

Allahım !Sən özün bizləri qoru!

Aləmlərin Rəbbinə həmd olsun.

Muhəmmədə, onun ailəsinə və əshabına

və onlara tabe olanlara, Allahın salamı və salatı olsun.

Allah! Allah! : Ey Qardaşlarım! Dininizin əsasına, onun əvvəli, axırı, təməli və başı olan Lə iləhə illə Allah şəhadətinə sım-sıx sarılın. Mənasını öyrənin. Onu da əhlini də sevin və bu kəlmənin əhlini, uzaqlarda olsalar belə Qardaşlar edin! Tağutlara küfr edin! Onlara düşmənçilık göstərib, buğz edin! Və hara da olsanız tağutları sevənlərə və ya onlar üçün mücadilə edənlərlə və ya onları təkfir etməyənlərə və ya "onlardan mənə nə?" və ya "Allah məni bu əməllərlə mükəlləf etmədi" deyənlərə buğz, nifrət və ədavət edin! Belələri Allah haqqında yalan söyləyrək Uca Allaha iftira atanlardır. Əksinə Allah onu, bu işlərdə mükəlləf etmış və bununla kifayətlənməyib, onları inkar (küfr) etməyi, qardaşları və uşaqları olsalar belə, onlardan uzaqlaşmağı fərz etmışdır.

Ey qardaşlarım! Bütün bu deyilənlərdən azı dişləriniz ilə yapışın! Umulur ki, belə olsanız Rəbbinizə, şirk qoşmamış kimsələr olaraq qovuşarsınız. Allahım, canımızı Müsəlman olaraq al və bizləri salehlərdən et!

Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab .